T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KÜTÜPHANECİLİK ALANINDA YAPILAN KİTAP TERCÜMELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE TÜRK KÜTÜPHANECİLİĞİNE ETKİLERİ (1953-1974)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSMAİL ATMACA

İSTANBUL 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KÜTÜPHANECİLİK ALANINDA YAPILAN KİTAP TERCÜMELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE TÜRK KÜTÜPHANECİLİĞİNE ETKİLERİ (1953-1974)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSMAİL ATMACA

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ VAROL SAYDAM

İSTANBUL 2024

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **I**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **III**

ÖNSÖZ ..... **IV**

ÖZET ..... **VI**

ABSTRACT ..... **VIII**

KISALTMALAR LİSTESİ ..... **X**

BİRİNCİ BÖLÜM **1**

1. GİRİŞ **1**

1.1. Amaç 2

1.2. Kapsam ve Literatür 3

1.3. Hipotez 4

1.4. Yöntem ve Teknik 4

İKİNCİ BÖLÜM **5**

2. 1953-1974 YILLARI TÜRKİYE SİYASİ TARİHİ **5**

2.1. Çok Partili Döneme Geçiş 7

2.2. 27 Mayıs Darbesi (1960) 11

2.3. 1961 Anayasası 12

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **14**

3. TÜRKİYE'DE ÇEVİRİ KAVRAMI VE TARİHÇE **14**

3.1. Türkiye'de Çeviri Politikaları ve Çeviri Faaliyetleri (1953-1974) 19

3.2. Kütüphanecilik Konulu Kitaplar için Çeviri Politikaları (1953-1974) 23

3.3. Türkiye'de Kültür Politikaları (1953-1974) 27

3.4. Kütüphaneler ile İlgili Düzenlemeler 28

3.4.1. 1953 Öncesi Dönem 28

3.4.2. 1953-1974 Dönemi 34

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM **40**

4. KÜTÜPHANECİLİK KONULU ÇEVİRİ KİTAPLAR (1953-1974) **40**

4.1. Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü 41
4.2. Amerikan Kütüphanecilik Tecrübeleri: Kütüphanelerin Mazisi, Tipleri ve Kütüphanecilikte Bugünkü Davranış 42
4.3. Modern Kütüphaneciliğin Esasları 44
4.4. Dewey Onlu Tasnif ve Relatif Endeks (gg. 15. bsk.) 46
4.5. Yetişkinlerin Eğitiminde Halk Kütüphaneleri 48
4.6. İlkokul Kütüphaneleri 51
4.7. Milli Kütüphaneler: Görevleri ve Sorunları 52
4.8. Halk Kütüphaneleri Yayma Faaliyetleri 53
4.9. Toplu Kataloglar: Örgütlenmeleri ve Çalışmaları 55
4.10. Çocuk Kütüphaneleri 56
4.11. Halk Kütüphaneleri Binaları 58
4.12 Küçük Bir Halk Kütüphanesinin Kurulması 60
4.13. Kütüphanecilerin Yetişmesi 61
4.14. Büyük Britanya ve İrlanda Kütüphanelerinde Şarka Ait Yazma Eserler Koleksiyonları (Genel Bilgi) 63
4.15. Modern Dokümantasyon ve Enformasyon İşlemleri 64

BEŞİNCİ BÖLÜM 66

5. KİTAPLARIN DEĞERLENDİRMESİ VE TÜRK KÜTÜPHANECİLİĞİNE ETKİLERİ 66

5.1. Kitapların Değerlendirmesi 66
5.2. Kütüphanecilik Konulu Çeviri Kitapların Türk Kütüphaneciliğine Etkileri (1953-1974) 70

SONUÇ 78

KAYNAKÇA 82

EK-1 1953-1974 YILLARINDA KÜTÜPHANECİLİK ALANINDA YAPILAN KİTAP TERCÜMELERİ 89

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. 1953-1974 Yıllarında Görev Yapan Bakan, Başbakan ve Cumhurbaşkanları ...7

Tablo 2. Yıllara Göre Tercüme Kitap Sayıları 40

ÖNSÖZ

Çeviri, kültürler arası etkileşimi sağlayan önemli bir eylem olmakla beraber çevirinin yalnızca "dil" meselesi olmadığını belirtmek gerekir. Çeviri eserlerde, tercüme edilen erek dile ait kültür, tercüme edilen ikinci dilin kültürüyle kaynaşır. Burada tercüme için seçilen metnin seçim kriterleri ve tercüme şekli de önemlidir.

Tez çalışması kapsamında "Kütüphanecilik" konulu yabancı kaynakların dilimize çevrilmiş olanları incelenerek, bu tercümelerin Türk kütüphaneciliğinin gelişimine etkilerini değerlendirmek amacıyla 1953-1974 yılları arasındaki dönem seçildi. Bu dönem, kütüphanecilik eğitiminin üniversite düzeyinde verilmeye başladığı ve tercüme faaliyetlerinin yoğun olduğu bir zaman dilimini kapsamaktadır. Çalışmanın odak noktası, tercüme edilen kitapların Türk kütüphaneciliği üzerindeki etkileri, tercih edilme nedenleri ve çeviri sürecindeki seçim kriterleridir. Bu bağlamda, yabancı kaynakların tercüme edilmesinin kütüphanecilik alanındaki gelişmelere nasıl katkı sağladığı ve bu kitapların neden tercih edildiği gibi soruların yanıtların aranmaktadır.

"Kütüphanecilik" konulu tercüme kitapların kütüphanecilik literatürüne kazandırılmasının sebeplerini araştırmak amacıyla başlanan çalışmada karşılaşılan en büyük zorluk kaynak yetersizliği oldu. Tercüme konusundaki çalışmalar genellikle tercümenin teknik detaylarına odaklanmıştır. Bu nedenle tercümenin sosyolojik boyutunu gösteren çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Özellikle "Kütüphanecilik" konusunda bu tür bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma, tercüme kitapları farklı açılardan ele alarak yeni sonuçlar ortaya çıkarmayı hedeflemekte ve bu alandaki literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Konunun seçiminden başlayarak, hangi düşünce yapısıyla konuya bakmamın doğru olacağını, hangi kaynakları nasıl kullanacağımı, farklı bilim dallarından nasıl faydalanacağımı, metin içerisinde nelere dikkat etmem gerektiği konularında bana desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, elindeki kaynakları hiç düşünmeden benimle paylaşan çok değerli hocam Prof. Dr. R. Tûba Karatepe'ye çok teşekkür ederim.

Yazdıklarımı sabırla okuyarak hatalarımı düzelten, en yoğun anlarında bile bana vakit ayırarak soru ve sorunlarımı çözmeye çalışan, ulaşamadığım kaynaklara erişerek benimle paylaşmaktan kaçınmayan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Varol Saydam'a çok teşekkür ederim.

Bir çalışanı olarak, benim için her zaman bir kütüphaneden çok daha fazlası olan İslam Araştırmaları Merkezi'nin (İSAM) bana sunduğu imkânlara minnettarım. Tüm yöneticilerime ve İSAM bünyesindeki bütün değerli mesai arkadaşlarıma yardımları için teşekkürü borç bilirim.

Öğrencilik ve meslek hayatımın neredeyse tamamında yanımda olan, fikirlerine sıkça başvurduğum kadim dostlarım Kaan Çınar ve Talha Yayla'ya yardımları için çok teşekkür ederim.

Motivasyonumun düşük olduğu anlarda desteklerini her zaman hissettiren yol arkadaşlarım, dostlarım Emre Yıldız ve Tolga Uyan'a çok teşekkür ederim.

Çalışmam süresince manevi desteklerini her zaman hissettiğim, her sendelediğimde beni tekrar ayağa kaldıran ve benim için her zaman en iyisini isteyen anneme, babama, ağabeyime ve kardeşime ne kadar teşekkür etsem az kalır.

Eksik kaldığım her noktada beni tamamlayan, sabrıyla, gücüyle, olumlu düşünceleriyle çalışmamın ilerlemesinde büyük katkısı olan kıymetli eşim Büşra Atmaca'ya sonsuz teşekkür ederim.

ÖZET

ATMACA, İsmail. Kütüphanecilik Alanında Yapılan Kitap Tercümelerinin Değerlendirilmesi ve Türk Kütüphaneciliğine Etkileri (1953-1974), İstanbul, 2024.

Kültürlerarası etkileşimin bir unsuru olan tercüme eserler, aynı zamanda, bilimin milletler arası aktarımını sağlayan yayınlardır. Konusu ne olursa olsun ülke dışında yapılmış çalışmalar, ülke içinde yapılacak benzer konulu çalışmalara referans olabilmektedir. Belirlenen yıllarda (1953-1974) kütüphanecilik literatüründe yer alan çeviri eserlerin seçim süreçlerini ve Türk kütüphaneciliğine etkilerini tespit etmek çalışmanın en belirgin amacını oluşturmaktadır. Türkiye'de üniversitelerde lisans düzeyinde öğretime başlayan ilk üç "Kütüphanecilik" bölümünün kuruluş tarihleri (Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi-1953), (İstanbul Üniversitesi - Edebiyat Fakültesi-1963), (Hacettepe Üniversitesi–Edebiyat Fakültesi-1974) çalışmanın zaman sınırı olarak belirlenmiştir. (Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik bölümünde 1972 yılında lisansüstü program ile kütüphanecilik öğretimine başlanmış 1974 yılında lisans programına geçilmiştir.)

1953-1974 yılları arasında ilk "Kütüphanecilik" bölümünün kurulmasından sonra Türkiye'de kütüphaneleri ve kütüphanecileri yakından ilgilendiren gelişmeler yaşanmıştır. Kronolojik olarak; 1955 yılında Milli Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü kuruldu. Türkiye'deki ilk, modern ve en büyük çocuk kütüphanesi 23 Nisan 1955'te Ankara Bahçelievler'de açıldı. 1957 yılında Kütüphaneler Müdürlüğü tasnif ve fişleme kılavuzu yayınladı. 1958 yılında ilk gezici kütüphane (eşekli kütüphane) hizmet vermeye başladı. 1960 yılında Kütüphaneler Müdürlüğü, Genel Müdürlük haline getirildi. 1961 yılında MEB Şurası kapsamında Kütüphaneler Komitesi Raporu hazırlandı. 1962 yılında Dewey Onlu Tasnif Şemasının Türkçe çevirisi yayınlandı. 1963 yılında İstanbul Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü kuruldu. 1964 yılında ilk kütüphane haftası kutlandı. 1965 yılında Kütüphaneler Arası Basma Kitapları Ödünç Verme Yönetmeliği yayınladı. 1966 yılında Türkiye Kütüphaneci, Memur ve Hizmetlileri Sendikası kuruldu. 1967 yılında Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ve Türkiye Bilimsel ve Teknik Dokümantasyon Merkezi (TÜRDOK) kuruldu. 1970 yılında Üniversite Kütüphanecilik Bölümü Mezunları Derneği (KÜTDER) kuruldu. 1971 yılında

Kültür Bakanlığı kuruldu. Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, Kültür Bakanlığı'na bağlandı. 1972 yılında Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsü kuruldu.

Kütüphanecilik alanındaki gelişmeler ile aynı tarihler içinde Türkiye'nin siyasi ve iktisadi durumunda yaşanan gelişmeler, dönemlerin şartları göz önünde bulundurularak, 1953-1974 yıllarında kütüphanecilik alanında yayınlanan kitap tercümelerinin tespiti ve bu kitapların Türk kütüphaneciliğine etkileri çalışmanın ana hattını oluşturmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Tercüme kitap, Çeviri, Türk kütüphaneciliği, Kütüphanecilik

ABSTRACT

ATMACA, İsmail. Assessment of Book Translations in Field of Librarianship and Their Implications for Turkish Librarianship (1953-1974), İstanbul, 2024.

Translation works, which are an element of intercultural interaction, are also publications that provide the international transmission of science. Regardless of the subject, studies conducted abroad can be a reference to similar studies to be conducted in the country. Determining the selection processes of translated works in the library literature in the specified years (1953-1974) and how they affect Turkish librarianship constitutes the most obvious purpose of the thesis. universities, graduate-level education began the first of three in Turkey department of librarianship founding date (Ankara University - Language, History and Geography Faculty-1953, Istanbul University - Faculty of Literature-1963, Hacettepe University - Faculty of Literature-1974) is defined as the time limit work. (Hacettepe University Department of Librarianship started with a graduate program in 1972, and started its undergraduate program in 1974.)

After the establishment of the first department of librarianship between 1953-1974 years there have been developments concerning libraries and librarians in Turkey. Chronologically; In 1955, the National Library Bibliography Institute was established. The first and largest children's library was opened in Turkey and 23 April 1955 in Ankara Bahçelievler. In 1957, the Libraries Directorate published a classification and filing guide. In 1958, the first mobile library (librarian with donkey) began to serve. In 1960, the Libraries Directorate was turned into a General Directorate. In 1961, the Libraries Committee Report was prepared within the scope of the MEB Council. In 1962, Turkish translation of Dewey's Decimal Classification Scheme was published. In 1963, Istanbul University Librarianship Department was established. In 1964, the first library week was celebrated. In 1965, a regulation for lending interlibrary print books was published. In 1966, Turkey Librarian, Officers and Employees Union was founded. TÜBİTAK - TÜRDOK was established in 1967. In 1970, the University Librarianship Department Alumni Association (KÜTDER) was established. The Ministry of Culture was established in 1971. The General Directorate of Libraries was attached to the Ministry of Culture. In 1972, Hacettepe University Faculty of Literature Institute of Librarianship was established.

With the developments in the field of librarianship within the same dates, Turkey's political and economic developments considering the conditions of the periods, detection of translated books published in the field of librarianship between the years 1954-1974 and the effects of these books on Turkish librarianship will form the main topic of the study.

Keywords: Translated books, Translating, Turkish librarianship, Librarianship

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
a.e.	: Aynı eser
a.g.e.	: Adı geçen eser
C.	: Cilt
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
çev.	: Çeviren
DP	: Demokrat Parti
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DTFC	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
ed.	: Editör
gg.	: Gözden Geçirilmiş
Haz.	: Hazırlayan
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi
KÜTDER	: Üniversite Kütüphanecilik Bölümü Mezunları Derneği
M.E.B.	: Millî Eğitim Bakanlığı
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
T.K.D.	: Türk Kütüphaneciler Derneği
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜRDOK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Dokümantasyon Merkezi
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
vs.	: Vesaire
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
Yay. Haz.	: Yayına Hazırlayan

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bir kitap neden tercüme edilir? Bu sorunun farklı cevapları olabilir. Günümüz için özellikle edebiyat alanında, popüler olan yazarların kitapları, çok satan kitaplar, ödül alan kitaplar gibi ticarî getirileri olan eserlerin tercih edildiğini söyleyebiliriz. Ticarî kaygıların dışında, bazen kültürel bazen bilimsel bir düşünce yapısının, farklı milletlere taşınması ya da farklı milletlerden taşınması istendiğinde de tercüme yoluna başvurulmuştur. Örneğin; 1870-71 Prusya-Fransa Savaşı ile tüm dünyada Alman askerî stratejisine hayranlık duyulmaya başlanmıştır. Harbiye Mektebi'nin yeniden yapılandırılmasını isteyen II. Abdülhamid, Alman subay Colmar von der Goltz'un Das Volk in Waffen (1883) eserini Millet-i Müsellâha ismiyle 1884 yılında Türkçe'ye tercüme ettirmiştir.[1] Tercümenin yalnızca dil meselesi değil aynı zamanda kültür meselesi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

1953-1974 yılları arasındaki dönem, Türk siyasi tarihinde önemli değişim ve gelişmelerin yaşandığı bir zaman dilimini temsil eder. Bu dönemdeki siyasi olaylar ve politikayla ilgili çeşitli dinamikler, Türkiye'nin iç ve dış politikasını şekillendirmiş ve ülkenin genel kalkınma sürecine etki etmiştir. Bu dönem, Türkiye'nin II. Dünya Savaşı sonrasında yaşadığı siyasi, ekonomik ve toplumsal dönüşümlerle başlamıştır. Demokrat Parti'nin 1950 seçimlerinde iktidara gelmesi, çok partili siyasi sisteminin başlamasıyla birlikte Türkiye'nin siyasi sahnesinde önemli bir değişimi başlatmıştır. Adnan Menderes'in başkanlığındaki bu hükümet, ülkeyi modernleşme ve ekonomik kalkınma hedefleri doğrultusunda yönlendirmeye çalışmıştır. Ancak, 27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleşen askeri darbe, Türk siyasi tarihinde önemli bir kırılma noktası olmuştur. Bu darbe, Demokrat Parti hükümetinin devrilmesine ve ülkede askeri yönetimin başlamasına yol açmıştır. Yeni anayasanın kabul edilmesi ve 1961 seçimleriyle çok partili sistemin tekrar hayata geçirilmesiyle birlikte, Türkiye siyasi arenasında demokratik kurumların güçlenmeye başladığı bir sürece girilmiştir. Bununla birlikte, bu dönemdeki siyasi istikrarsızlık ve ideolojik ayrışmalar, ülkede bir dizi hükümet değişikliğine ve siyasi gerilimlere neden olmuştur. 1971 askeri müdahalesi, ülkedeki siyasi kutuplaşmanın arttığı bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bu bağlamda, 1953-1974 yılları arası Türk siyasi tarihi, demokratikleşme çabaları, askeri müdahaleler, ekonomik kalkınma çabaları ve dış

[1] M. Şükrü Hanioğlu, Atatürk: Entelektüel Biyografi, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 2023, s. 78.

politikadaki gelişmeler gibi çeşitli unsurları içeren karmaşık bir dönemi kapsamaktadır. Bu sürecin anlaşılması, Türkiye'nin modernleşme çabaları ve siyasi dinamiklerini anlamak için önemli bir anahtardır.

1953-1974 yılları arasındaki kaotik dönemde, Türk kütüphanecilik tarihinde de önemli değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Bu dönemde, kütüphanecilik alanında üniversitelerin lisans düzeyinde eğitim vermeye başlaması, kütüphanecilik mesleğine yönelik nitelikli insan gücünün yetişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Aynı zamanda devlet kalkınma planlarında kütüphanelerin yer alması, kültürel ve bilimsel kaynakların yaygınlaştırılmasına yönelik stratejik bir yaklaşımı yansıtmıştır. Yayıncılık faaliyetlerinde belirlenen yeni hedefler, Türk kütüphaneciliğinin sahip olduğu kaynakların çeşitlenmesine ve kalitesinin artmasına katkıda bulunmuştur. Öncelikle "Kütüphanecilik" bölümünün kurulmasından başlayarak, mesleğin gelişim ve yaygınlaşma süreçlerinde, yabancı kaynaklara hangi dönem ve kütüphaneciliğin hangi alanlarında ihtiyaç duyulduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Belirlenen dönem içerisinde kütüphanecilik alanında yapılan kitap tercümeleri, Türkiye'nin siyasi ve iktisadi durumuyla birlikte değerlendirilmiştir. Değerlendirme süresince kitapların tercüme edilme sebepleri ve Türk kütüphaneciliğine etkileri belirlenmeye çalışılmıştır.

1953-1974 yılları arasında kütüphanecilik alanında yayınlanan kitap tercümeleri, Milli Kütüphane kataloğu, Türkiye Bibliyografyası, Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi kataloğu, Beyazıt Devlet Kütüphanesi kataloğu, Marmara Üniversitesi Merkez Kütüphane kataloğu taranarak tespit edilmiştir. Bülent Ağaoğlu'nun hazırlamış olduğu çeviri[2] ve kütüphanecilik[3] bibliyografyaları ile Abdullah Savaşçı ve Nurten Eke tarafından hazırlanan bibliyografyadan[4] tercüme kitapların tespiti için istifade edilmiştir.

1.1. Amaç

Kütüphanecilik eğitiminin üniversite düzeyinde verilmeye başlandığı 1953 yılı Cumhuriyet dönemi Türk kütüphanecilik tarihi için milat olmuştur. Dönem itibariyle Türkiye'nin modernleşme yolunda attığı adımlar kütüphanecilik alanına da yansımıştır. Modern kütüphanelerin sayısını artırmak ve çağdaş kütüphaneci nesli yetiştirmek dönemin kütüphanecilik alanında öncelikli hedef olmuştur. Bu hedef doğrultusunda Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri ile sıkı ilişkiler kurulmuştur. Yurt dışında

---

2 Bülent Ağaoğlu, *Çeviri Kaynakçaları (Türkiye),* İstanbul, 2013.

3 Bülent Ağaoğlu, *Türkiye Kütüphanecilik Bibliyografyalarının Bibliyografyası*, İstanbul, 1986.

4 Abdullah Savaşçı ve Nurten Eke, *Türk Kütüphanecilik Bibliyografyası*, Güven Matbaası, Ankara, 1976.

kütüphanecilik alanında yapılan konferans, seminer, kolokyum gibi organizasyonlara katılım sağlanmış, ülkede yapılan organizasyonlara da yabancı ülkelerin temsilcileri davet edilmiştir. Bu çalışmalar sırasında 1953-1974 yılları arasında 15 adet kütüphanecilik konulu tercüme kitap literatüre kazandırılmıştır. Bu tercüme kitaplar; konu, yazar, çevirmen, fiziksel özellik, hedef kitle, çeviri kalitesi kriterleri ile dönemin siyasi ve toplumsal yapısı beraber değerlendirilerek kitapların Türk kütüphaneciliğine etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.2. Kapsam ve Literatür

Türkiye'de kütüphanecilik eğitiminin Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde üniversite düzeyinde verilmeye başlandığı 1953 yılı, zamansal çerçevenin başlangıcı olarak belirlenmiş, 1974 yılında Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik bölümü açılıncaya kadar olan süre zaman sınırlarına dâhil edilmiştir. Bu dönemde kütüphanecilik alanında yapılan kitap tercümelerinin seçim süreçleri ve kitapların değerlendirilmesi çalışmanın ana hattını oluşturmaktadır. Kitap dışı materyaller değerlendirmenin dışında bırakılmıştır. Dönem içerisinde Türkiye'nin siyasi ve toplumsal yapısı incelenmiş, yalnızca kütüphanecilik alanını doğrudan etkilediği düşünülen siyasi olaylar araştırma kapsamı çerçevesinde ele alınmıştır. Tespit edilen tercüme kitapların tamamı batı dillerinden tercüme edilmiştir fakat araştırmanın dil sınırlandırması bulunmamaktadır.

Türk kütüphaneciliğinin 1923-1980 yılları arasında Türkiye'deki kültür politikalarına göre nasıl şekillendiğini Esin Sultan Oğuz, 2017 yılında basılan Türkiye'de Kültür Politikaları ve Kütüphaneler[5] başlıklı doktora tezinde ayrıntılı olarak anlatmıştır. 1980 sonrası dönem için benzer bir çalışma Tük Kütüphaneciler Derneği Ankara Şubesi'nin 2009 yılında yayınladığı Türkiye'de Kültür Politikası ve Kütüphane: 1980 Sonrası Durum[6] başlıklı çalışmadır. Her iki çalışmada da Türkiye'nin değişen siyasi süreçlerinde kütüphanelerin ve/veya kütüphanecilerin nasıl etkilendiği gösterilmiştir. Elif Köklü, 2001 yılında Kültür Bakanlığı Kütüphane ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından basılan Türkiye'de 1960 Sonrasında Kütüphanecilikte Yenilikler[7] başlıklı yüksek lisans tezinde Türk kütüphaneciliğinin gelişimini yine siyasal gelişmeler ışığında

---

5 Esin Sultan Oğuz, *Türkiye'de Kültür Politikaları ve Kütüphaneler 1923-1980*, Hiperyayın, İstanbul 2010.

6 Bülent Yılmaz, *Türkiye'de Kültür Politikası ve Kütüphane: 1980 Sonrası Durum,* Türk Kütüphaneciler Derneği Ankara Şubesi, Ankara 2009.

7 Elif Köklü, *Türkiye'de 1960 Sonrasında Kütüphanecilikte Yenilikler,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.

değerlendirmiştir. Türk kütüphaneciliğinin doğrudan gelişmiş ülkelerden, dolaylı olarak da tercüme eserlerden nasıl etkilendiğini gösteren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yurt dışında yayınlanan kütüphanecilik alanındaki bir kitabın Türkçeye çevrilmesindeki nedenler, çeviriye karar veren kişi ve/veya kurumlara yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır.

1.3. Hipotez

Çalışmanın hipotezleri şu şekilde belirlenmiştir:

1- Kütüphanecilik konusunda tercüme eserlerin yayınlanması, üniversite düzeyinde kütüphanecilik öğretiminin başlamasıyla hem dersler hem de mevcut uygulamacılar için ihtiyaç olarak görülmüştür.

2- İlk kütüphanecilik bölümünün kurulmasına katkıda bulunan uluslararası kurumlar, tercüme kitapların yayınlanmasını da katkıda bulunmuştur.

3- Tercümelerin profesyonel çevirmenler yerine kütüphaneciler tarafından yapılmış olması, çeviri konusunun meslekî bir ideal olarak yapıldığını işaret etmektedir.

1.4. Yöntem ve Teknik

Çalışmada belgesel analiz yöntemi kullanılmıştır. Veri toplanması ve bu verilerin niceliksel değerlendirmesi yapılmıştır. 1953-1974 yıllarında kütüphanecilik alanında yapılan kitap tercümelerinin tamamı tespit edildiği düşünülmektedir. Kitapların önsöz, giriş, editörden, son söz, değerlendirme gibi bölümlerinde verilen bilgiler incelenerek, kitabın tercüme sürecine dair çıkarımlar yapılmıştır. Tespit edilen tercüme kitap bir dizi kaydına ait ise dizinin tüm çeviri kitapları, konu ile ilişki aranmaksızın incelenmiş; kesişim noktası bulma, ipuçları yakalama gayesi ile değerlendirme sürecine dâhil edilmiştir. Dönemin kütüphanecilik kronolojisi ve Türkiye'nin siyasi ve iktisadi olayları listelenmiştir. Tespit edilen tercüme kitabın basım yılı ile kütüphanecilik kronolojisinde o yıla ait gelişmeler birlikte incelenmiştir. Kitap tercümeleri, söz konusu dönemde Türkiye'nin siyasi ve toplumsal yapısı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. 1953-1974 YILLARI TÜRKİYE SİYASİ TARİHİ

Bu bölümde, kültür ve kütüphaneleri doğrudan etkilediği düşünülen siyasi olaylar ana hatlarıyla ele alınmıştır. Çok partili döneme geçiş ile halkevleri ve köy enstitülerinin kapatılması, 1960 darbesi ile gelen sansür ve yayın yasakları, 1961 anayasası sonrası planlı kalkınma dönemine geçişte, kütüphanelerin planlara dâhil edilmesi söz konusu dönem siyasi tarihinde kütüphaneleri etkileyen toplumsal olaylar olarak öne çıkmaktadır.

1953-1974 yılları arasında, Türkiye siyasi tarihinde birçok gelişme yaşanmıştır. Bu dönem, Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda bir dizi değişikliklere gittiği, modernleşme çabalarının yoğunlaştığı bir evreyi kapsamaktadır. Bu zaman diliminde, ülke genelinde gerçekleşen bazı gelişmeler, Türkiye'nin daha çağdaş ve ilerici bir yöne evrilmeye çalıştığını göstermektedir.

Politik arenada, çok partili siyasi sisteme geçişin ardından Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi, Türkiye siyasi tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Karpat'ın *"... Yeni parti daha ilk seneden itibaren Türkiye'nin iç ve dış siyasetinde büyük değişiklikler yaratmıştır. Ucuz kredi vermek suretiyle tarım sahalarında tam bir patlamaya sebep olan Demokrat Parti, iktisadi hayat ile eğitim alanında başarılı neticeler almıştır..."*[8] sözleri Adnan Menderes liderliğindeki hükümetin, ekonomik reformlar ve kırsal kalkınma çabalarını göstermektedir. Ancak Keskin'in *"...DP hükümeti muhalefeti ve özgürlükleri kısıtlayıcı sert idari ve hukuki önlemlere başvurmuş, ülke içinde ciddi krize yol açacak "Vatan Cephesi" adlı kitlesel örgütlenme başlatmıştır...Toplumdaki değişim ve talepleri doğru okuyamayan DP, toplumu ikiye bölüp toplumsal birliği bozacak sonuçları olan, tehlikeli bir siyasal uygulamaya başvurmuştur..."*[9] ifadeleri bu dönemdeki siyasi otoriterlik ve muhalefet eleştirilerine karşı, hükümetin baskıcı eğilimler sergileyerek sivil özgürlükleri kısıtlama yoluna gittiğini göstermektedir. Bu durum, siyasi katılım ve ifade özgürlüğü konularında çeşitli endişelere ve demokratik normlara uygun bir siyasi atmosfer oluşturulmasının önüne geçmiş olabilir.

---

[8] Kemal H. Karpat, *Kısa Türkiye Tarihi 1800-2012,* Timaş Yayınları, İstanbul 2012, s. 169.

[9] Yusuf Keskin, "Demokrat Parti İktidarı ve Günümüze Yansımaları", *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* C. 2, S. 2, 2012, s. 116.

27 Mayıs 1960 darbesi, Türkiye'de siyasi istikrarsızlığa ve askeri müdahalelere zemin hazırlayan bir dönemi başlatmıştır. Kaçmazoğlu'nun *"...bürokratların çıkarları ile Batılılaşmanın sağladığı düzen değişikliğinin yarattığı ve yaratacağı yeni ayrıcalıkların örtüşmesi, DP'nin sonunu belirleyen ve 27 Mayıs hareketini hazırlayan en önemli unsurlardır. Ekonomik yönetim yokluğu, dış borç yükü, kronik bir enflasyon ve dinin kamu hayatına geri dönüşüne gösterilen büyük tolerans hem sivil bürokrasi hem adli mekanizma hem basın hem üniversite hem de ordu hükümete karşı cephe alır..."*[10] ifadeleri darbenin, siyasi yapıda çalkantıların arttığı, demokratik kurumların zayıfladığını ve ülkede mevcut siyasi düzenin sürdürülemez olduğunu düşündürmektedir.

Darbe sonrasında Türkiye, 1961 Anayasası ile parlamenter demokrasiye geçiş yapmış, ancak siyasi gerilim ve belirsizlik devam etmiştir. Bu dönemde ekonomik alanda yapılan reformlar, tarımın modernleştirilmesi ve sanayileşme çabaları gibi faktörlerle birlikte Türkiye'nin ekonomik yapısında önemli değişikliklere yol açmıştır. Aynı zamanda, sosyal alandaki değişimler de dikkat çekicidir. Eğitim, sağlık ve altyapı gibi alanlarda yapılan yatırımlarla toplumun genel refah düzeyinin yükseltilmesi amaçlamıştır.[11]

1953-1974 yılları arasındaki dönemde Türkiye'de görev almış olan cumhurbaşkanları ve başbakanlar, ülkenin siyasi sahnesinde önemli rol oynamışlardır. Bu süre zarfında kültür ve eğitim alanında faaliyet gösteren kütüphaneler ise, siyasi liderlerin vizyonları doğrultusunda şekillenmiş ve yönlendirilmiştir. Siyasi liderlerin bu dönemdeki kütüphane politikaları, kültürel ve eğitimsel hedeflere ulaşma amacı güderek, toplumun bilgi düzeyini artırma çabalarının bir yansıması olmuştur. Bu bağlamda, dönem içerisinde görev yapmış olan cumhurbaşkanları, başbakanlar ve kütüphanelerin bağlı olduğu bakanlar aşağıdaki tabloda listelenmiştir.

---

[10] H. Bayram Kaçmazoğlu, 2*7 Mayıs'tan 12 Mart'a Türkiye'de Siyasal Fikir Hareketleri*, Birey Yayıncılık, İstanbul 1995, s. 29.

[11] Kemal H. Karpat, *Türk Siyasi Tarihi: Siyasal Sistemin Evrimi,* Timaş Yayınları, İstanbul 2017, s. 217.

Tablo 1. 1953-1974 Yıllarında Görev Yapan Bakan, Başbakan ve Cumhurbaşkanları

Yıl	Kütüphanelerin Bağlı Olduğu Bakanlar	Başbakan	Cumhur başkanı
1953	Milli Eğitim Bakanı Rıfkı Salim Burçak (9 Nisan 1953-17 Mayıs 1954)	Adnan Menderes	Celal Bayar
1954	Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Celal Yardımcı (17 Mayıs 1954-9 Aralık 1955)	Adnan Menderes	Celal Bayar
1955	Milli Eğitim Bakanı Ahmet Özel (9 Aralık 1955-13 Nisan 1957)	Adnan Menderes	Celal Bayar
1956	Milli Eğitim Bakanı Ahmet Özel (9 Aralık 1955-13 Nisan 1957)	Adnan Menderes	Celal Bayar
1957	Basın Yayın ve Turizm Bakanı İbrahim Sıtkı Yırcalı (25 Kasım 1957-10 Temmuz 1958)	Adnan Menderes	Celal Bayar
1958	Basın Yayın ve Turizm Bakanı Ali Server Somuncuoğlu (10 Temmuz 1958-17 Şubat 1959)	Adnan Menderes	Celal Bayar
1959	Basın Yayın ve Turizm Bakanı Ali Server Somuncuoğlu (10 Temmuz 1958-17 Şubat 1959)	Adnan Menderes	Celal Bayar
1960	Basın Yayın ve Turizm Bakanı Zühtü Tarhan (30 Mayıs 1960-27Ağustos 1960)	Cemal Gürsel	Celal Bayar
1961	Basın Yayın ve Turizm Bakanı Selim Rauf Sarper (27 Ağustos 1960-5 Ocak 1961)-Cihad Baban (5 Ocak 1961-29 Ağustos 1961)-Kemal Sahir Kurutluoğlu (2 Eylül 1961-20 Kasın 1961)	Fahri Özdilek	Cemal Gürsel
1962	Basın Yayın ve Turizm Bakan Kamran Evliyaoğlu (20 Kasım 1961-25 Haziran 1962)-Ahmet Celâlettin Karasapan (25 Haziran 1962-17 Haziran 1963)	İsmet İnönü	Cemal Gürsel
1963	Turizm ve Tanıtma Bakanı Ahmet Celâlettin Karasapan (25 Haziran 1962-17 Haziran 1963)-Nurettin Ardıçoğlu (17 Haziran 1963-25 Aralık 1963)	İsmet İnönü	Cemal Gürsel
1964	Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali İhsan Göğüş (25 Aralık 1963-20 Şubat 1965)	İsmet İnönü	Cemal Gürsel
1965	Turizm ve Tanıtma Bakanı Ömer Zeki Dorman (20 Şubat 1965-28 Ağustos 1965)-İsmail Hakkı Akdoğan (28 Ağustos 1965-27 Ekim 1965)	İsmet İnönü	Cemal Gürsel
1966	Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihad Kürşad (27 Ekim 1965-3 Kasım 1969)	Suat Hayri Ürgüplü	Cemal Gürsel
1967	Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihad Kürşad (27 Ekim 1965-3 Kasım 1969)	Süleyman Demirel	Cevdet Sunay
1968	Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihad Kürşad (27 Ekim 1965-3 Kasım 1969)	Süleyman Demirel	Cevdet Sunay
1969	Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihad Kürşad (27 Ekim 1965-3 Kasım 1969)	Süleyman Demirel	Cevdet Sunay
1970	Turizm ve Tanıtma Bakanı Necmettin Cevheri (3 Kasım 1969-26 Mart 1971)	Süleyman Demirel	Cevdet Sunay
1971	Turizm ve Tanıtma Bakanı Necmettin Cevheri (3 Kasım 1969-26 Mart 1971)	Nihat Erim	Cevdet Sunay
1972	Turizm ve Tanıtma Bakanı Erol Yılmaz Akçal (26 Mart 1971-15 Nisan 1973)	Ferti Melen	Cevdet Sunay

Bu dönem, Türkiye'nin Batılı bir perspektife doğru evrilme çabalarını yansıtan çeşitli reformların gerçekleştirildiği bir zaman dilimidir. Ancak, siyasi istikrarsızlık ve darbeler gibi faktörler, bu sürecin sıklıkla bölünmesine neden olmuş ve ülkede uzun vadeli politik kararların uygulanmasını zorlaştırmıştır.

2.1. Çok Partili Döneme Geçiş

27 yıl süren tek partili rejimin ardından 14 Mayıs 1950 seçimlerinde Adnan Menderes liderliğindeki Demokrat Parti (DP) %53,3 oy oranı, 401 milletvekili ile seçimi

kazanarak 10 yıl sürecek olan iktidar dönemini başlatmıştır.[12] 2 Mayıs 1954 tarihinde düzenlenen genel seçimler, DP iktidarının ilk 4 yılının başarılı geçtiğini göstermektedir. Seçimlere %88,3 gibi yüksek sayılabilecek bir oranda katılımın sağlanmış olması, toplumun siyasi sürece büyük bir ilgi gösterdiğini ve demokratik mekanizmalara olan güvenin belirgin olduğunu göstermektedir.[13]

DP, 1950 seçimlerinde elde ettiği zaferin ardından, 1954 seçimlerinde %58,4'lük oy oranına ulaşarak, önceki seçimlerde elde ettiği başarının üstüne çıkmıştır.[14] Bu durum, partinin uyguladığı politika ve reformların geniş bir toplumsal tabanda destek bulduğunu ve iktidarın halk nezdinde güven kazandığını göstermektedir.

1954 seçimlerinden sonra, seçim kanununda yapılan değişiklikler, milli gelirin azalması, karaborsacılığın ortaya çıkışı, enflasyon yüksekliği, fiyat artışları, miting yasakları gibi bazı etkenler hem parti için anlaşmazlıkların oluşmasına hem de DP'ye halk tarafından duyulan güvenin zedelenmesine yol açmıştır.[15] Bu durum, 27 Ekim 1957 yılında %76,6 katılım oranıyla yapılan genel seçimlerde, DP'nin %48,6'ya düşen oy oranını açıklamaktadır.

Seçimden sonra muhalefet kanadının DP'ye yönelik yolsuzluk iddiaları, iktidar-muhalefet geriliminin artmasına yol açmıştır.[16] DP'nin siyaset arenasında güç kaybetmeye başlayarak, askeri müdahale ile iktidarına son verilmesi sürecinin, 1957 seçimlerinden sonra hız kazandığı görülmektedir. Bu dönemde yaşanılan, "Dokuz Subay" olayı, Milli Birlik komitesinin DP'ye karşı örgütlenmesi, muhalif partilerin DP'ye karşı güç birliği oluşturmaları, ordu-hükümet arsında yaşanan anlaşmazlıklar 27 Mayıs darbesine zemin hazırlayan olaylar olarak değerlendirilebilir.[17]

Çok partili sisteme geçilen dönem ile 27 Mayıs Darbesi arasındaki süreç içerisinde, halkevleri ve köy enstitülerinin kapatılma hadiselerini kütüphanecilik alanı ile ilişkilendirmek mümkündür.

---

12 Keskin, *a.g.e.*, s. 111.

13 Gül Tuba Dağcı, "Uluslararası Türkiye Cumhuriyeti Sempozyumu Bildirileri 22-24 Ekim 2008" içinde *1957 Seçimleri: Demokrat Partiyi 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi'ne Getiren Süreç*, ed. Bayram Kodaman vd., Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta 2008, s. 331.

14 *a.e.*, s. 332.

15 *a.e.*, s. 332.

16 *a.e.*, s. 333.

17 *a.e.*, s. 334.

Halkevleri, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) iktidarında, ülkede okuma-yazma oranını arttırma odağında toplumu bilim, kültür, sanat alanlarında eğitmek maksadıyla açılan kurumlar olarak ifade edilmektedir. Halkevlerinin mahiyeti için Karpat; "…özellikle halkevleri, halkla ilişkiler, grup çalışması, sosyal örgütlenme ve sosyal, eğitsel ve kültürel çeşitli grup etkinlikleri gibi geçmişte hiç bilinmeyen çeşitli konularda önemli bir eğitim yuvasıydı. Geleceğin siyasi liderlerinin birçoğu politika tekniklerine ilişkin temel eğitimlerini Halkevlerinde aldı. Üstelik bu, otoriteryan bir eğitim de değildi. Parti merkezindeki boğucu resmiyetin aksine taşra teşkilatında ve Halkevleri ile Halkodalarında yapılan toplantılar, görece rahat ve demokratik bir ortamda yapılırdı."[18] İfadelerini kullanmıştır. Özdemir ise, "…halkevlerinden beklenen görev, Cumhuriyetçilik, Laiklik, Demokrasi, Halkçılık vb. değerleri halka kazandırması ve halk arasında yerleşmiş imtiyazları ortadan kaldırmasıydı."[19] İfadesiyle halkevlerinin misyonunu vurgulamıştır.

Çakmak'a göre halkevleri kuruluş döneminde siyasi bir düşüncenin ürünü değildi. 1936 yılından sonra valilerin aynı zamanda CHP il başkanlığı görevini de üstlenmeleri sonucu devlet bütçesinden halkevlerine maddi yardımlar yapılmıştır. Yapılan bu yardımlar DP hükümetini rahatsız etmiştir.[20] Başbakan Adnan Menderes, DP'nin 19 Mart 1950 tarihinde gerçekleşen grup toplantısında; *"…Halk partisinin elindeki mülklerin ikinci kaynağını Halkevleri teşkil eder. Bu halkevleri binaları nasıl vücuda gelmiştir? Bunun hakkında malûmat arz edeyim: Halkevleri hazineden yardım görmüştür., hususî idarelerden yardım görmüştür. Şimdi maliye bakanlığı Halk Partisine müfettişler göndermek suretiyle Halkevleri hesabını ve Halk Partisi hesabını teftiş ettirmektedir. İki aydanberi devam eden bu teftişlerin sonu gelmek üzeredir…bundan yirmi gün kadar filan evvel aldığım malumata göre teftişin seyri şu manzarayı arzetmekte idi. Halkevlerinin namına Hazineden şimdiye kadar verilen para 25 milyon civarındadır…"*[21] sözleriyle rahatsızlığını dile getirerek halkevlerinin CHP'nin bir organı olduğunu işaret etmiştir.

---

[18] Karpat, *a.g.e.*, *Türk Siyasi Tarihi: Siyasal Sistemin Evrimi*, s. 71.

[19] Yavuz Özdemir ve Elif Aktaş, "Halkevleri (1932'den 1951'e)", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 45, (2011) s. 243.

[20] Fevzi Çakmak, "Halkevlerinin Kapatılması ve Cumhuriyet Halk Partisi Mallarına El Konulması", *History Studies International Journal of History* C. 7, S. 7, (2015), s. 2.

[21] Demokrat Parti Meclis Grubu İdare Kurulu, "*Demokrat Parti Meclis Grubu Müzakere Zabtı*", 12 Aralık 1950, s. 43-44.

CHP, halkevlerine karşı yapılan usulsüzlük iddialarını kabul etmezken, halkevlerinin faaliyetlerine devam etmesi gerektiğini savunmuştur. [22]

İlerleyen tartışmalar sonucu halkevleri 5830 sayılı kanun ile 11 Ağustos 1951 tarihinde kapatılarak malları hazineye devredilmiştir. Halkevlerinin kütüphanelerinde bulunan, sayıları 600 binin üzerinde olduğu düşünülen kitapların pek çoğu kaybolmuştur.[23]

Köy enstitüleri, halkevleriyle benzer şekilde CHP iktidarında, kırsal kesimde okuma-yazma oranını artırmak ve köy yaşantısına eğitim getirmek maksadıyla 17 Nisan 1940'ta 3803 sayılı kanun ile kabul edilen yasaya göre, "Köy öğretmeni ve köye yarayan diğer meslek erbabını yetiştiren kurumlar" olarak tanımlanmıştır.[24] Yasaya göre köy enstitüleri yalnızca öğretmen yetiştirmekle yükümlü tutulmamıştır. Aynı zamanda köy hayatının sosyal ve ekonomik yapısını düzenleyerek üretim ve verimliliğin arttırılması beklenmiştir.[25]

Arayıcı köy enstitüleri için "Köy enstitülerinin en önemli başarısı, çağdaş ve devrimci bir aydın kuşağın yetişmesinde ve kırsal kökenli öğretmen-yazarlarda sınıf değiştirmelerine yol açan bir bilinçlenmenin gelişmesinde yatmaktadır" ifadeleriyle köy enstitülerinin modern bireyler yetiştirme misyonunu vurgulamıştır. Akandere köy enstitüleri için, *"Çok partili hayata geçişte halkın tek-parti yönetimine ve CHP'ye büyük tepki duymasının temelindeki diğer bir sebep, Köy Enstitülerinin içinde bulunduğu yapı ve eğitim durumudur. Milli Şef döneminde Köy enstitüleri, Köy öğretmeni ve diğer köy meslek erbabının yetiştirilmesini sağlamak ve eğitim-öğretinde büyük boşluk hissedilen ilk öğretimi köylere yaygınlaştırmak gibi gayelerle açılmıştı. Ancak böyle iyi niyetlerle açılan bu enstitüler, bir süre sonra halkın inancına, örfüne, tarihine aykırı eğitim veren müesseseler olmuştur. ... Bu enstitülerde öğretmen olarak dönemin namlı sosyalist ve komünist yazar, gazeteci ve şairlere görev verilmiştir. Aynı zamanda Yunan Klasikleri ve komünist yazarların Türkçeye çevrilen eserleri, enstitülerde zorunlu ders kitapları gibi*

---

[22] Çakmak, *a.g.e.*, s. 4.

[23] *a.e.*, s. 10.

[24] Atilla Küçükkayacı, *Anılar ve Tanıklarla Köy Enstitülerinin Kısa Tarihi,* 1984 Yayınevi, İstanbul 2020, s. 104.

[25] Sadık Kartal, "Toplum Kalkınmasında Farklı Bir Eğitim Kurumu: Köy Enstitüleri", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* C. 4, S. 1, (2008), s. 25.

okutulmuştur."[26] ifadelerini kullanarak köy enstitülerinin maksatlı dersler içeren kurumlar olduğunu iddia etmiştir.

Köy Enstitüleri konusunda Türkiye'deki siyasi atmosfer içinde iki farklı kanadın zıt düşünceler içerisinde olduğu görülmektedir. Sol ve sosyalist perspektif, köy enstitülerinin köy çocuklarına çağdaş eğitim imkânları tanıyarak toplumu modernleştiren, akılcı eğitim verilerek kırsal kesimdeki toplumsal eşitsizlikleri gideren kurumlar olarak değerlendirmiştir. Sağ ve muhafazakâr perspektif ise, burada verilen eğitimin toplumun geleneklerine zedelemeye yönelik, dini ve ahlaki değerlere aykırı olduğunu savunmuştur. Ayrıca köy enstitülerinde eğitim gören çocuklara, farklı dünya görüşü dayatıldığı iddia edilmiştir.

Köy öğretmeni yetiştirmek ve köy yaşamını destekleyecek eğitimin köylere ulaştırılması amacıyla 17 Nisan 1940'ta açılan köy enstitüleri, bu amaçlardan saptığı gerekçesiyle 27 Ocak 1954'te kapatılmıştır.

2.2. 27 Mayıs Darbesi (1960)

1950'de çok partili siyasi sisteme geçişin ardından, Demokrat Parti (DP) iktidara gelmiş ve bu dönemde Türkiye'de siyasi, ekonomik ve sosyal değişiklikler yaşanmıştır. Ancak, DP hükümeti zaman içinde eleştirilere ve siyasi gerilimlere maruz kalmıştır. 27 Mayıs 1960 Darbesi, bu gergin atmosferin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.[27] Darbenin ana nedenleri arasında, DP hükümetinin eleştirilere kapalı bir şekilde yönetim tarzını sürdürmesi, yolsuzluk iddiaları, muhalefetin baskı altında olması, özgür basının kısıtlanması ve siyasi gerilimler yer almıştır. Ayrıca, darbe öncesinde yaşanan 1960 İzmir Olayları gibi olaylar da gerilimi artıran unsurlar olmuştur.[28] 27 Mayıs 1960 sabahı, Türk Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel liderliğinde, Albay Alparslan Türkeş'in radyoda yayınladığı bildiri sonucu darbe gerçekleşmiştir. Demokrat Parti hükümeti, askeri müdahalenin ardından görevden alınmış ve liderleri, Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan, yargılanmak üzere tutuklanmıştır. Darbeden bir gün sonra Cemal Gürsel başkanlığında, aralarında bürokrat, teknokrat,

---

[26] Osman Akandere, *Millî Şef Dönemi: Çok Partili Hayata Geçişte Rol Oynayan İç ve Dış Tesirler,* İz Yayıncılık, İstanbul 1998, s. 240.

[27] Karpat, *a.g.e., Türk Siyasi Tarihi: Siyasal Sistemin Evrimi* s. 241.

[28] *a.e.,* s. 242.

akademisyen ve subaylardan oluşan 3 asker ve 14 sivilin yer aldığı yeni hükümet kurulmuştur. [29]

1960 darbesi sonrası eğitim sisteminde değişiklikler yapılması, bazı yayın ve kitaplara hükümet tarafından sansür konulması, darbenin kütüphaneleri olumsuz yönde etkilediğini düşündürmektedir.

2.3. 1961 Anayasası

27 Mayıs Darbesi'nin ardından, 1924 Anayasası askıya alınmış ve yerine yeni bir Anayasa hazırlanmıştır. Bu yeni Anayasa, 9 Temmuz 1961 tarihinde gerçekleştirilen halk oylamasıyla kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir.[30] 1961 Anayasası, Türkiye'de parlamenter sisteme geçişi destekleyen ve demokratik yapının güçlenmesini amaçlayan bir yapıya sahiptir. Anayasa, düşünce özgürlüğü, bilim ve sanat özgürlüğü, kişisel dokunulmazlık, basın-yayın özgürlüğü gibi temel hak ve özgürlükleri detaylı bir şekilde ele almıştır. 1961 Anayasası'nın demokratik temellere dayalı, temel hak ve özgürlükleri koruyan yapısıyla kütüphanecilik alanını da dolaylı olarak etkilemiştir. 1961 Anayasası 1980 yılına kadar geçerliliğini korumuştur. Ancak, 1968 ve 1971 yılları arasında dönemin gereksinimleri gereği yedi kez değişikliğe tabi tutulmuştur. Temel hak ve özgürlükleri tanımlayan maddeler, sadece 10 yıl süreyle uygulanabilmiş ve bu süre zarfında kötüye kullanıldığı gerekçesiyle bu maddelere çeşitli kısıtlamalar getirilmiştir.[31]

1961 Anayasasının 41. ve 129. maddeleri kültürel kalkınma hedefini göstermektedir. Bu bağlamda 5 Ekim 1960 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı kurulmuştur. 1963 yılı, Türkiye için planlı kalkınma dönemine girilen yıl olmuştur. I., II., III. ve IV. Beş Yıllık Kalkınma Planlarına Kütüphaneler konusu da dâhil edilmiştir. I. III. ve IV. kalkınma planlarında, kütüphaneler nicel olarak değerlendirilmiş, kütüphane sayılarının artırılmasına yönelik hedefler belirlenmiştir. II. Beş Yıllık Kalkınma Planında ise kütüphanelerin eğitim ve kültür alanlarından çıkarılarak çağın gerekliliklerini yerine getirmek adına bilgi üretimi için araştırma faaliyetlerinde kullanılması gerektiği ve bununla ilgili literatürün takip edilmesi zorunluluğu vurgulanmıştır.[32]

---

[29] Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul 2017, s. 322.

[30] Durmuş Demirbaş, *1921, 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarında Siyasal Yapılanma ve Bunların Siyasal Hayata Etkileri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1989, s. 34.

[31] Oğuz, *a.g.e.*, s. 196.

[32] Rukancı ve Anameriç, *a.g.e.*, "*Belgelerle Türk Kütüphanecilik Tarihi (1960-1980)*", s. 73.

1961 Anayasasının söz konusu maddeleri, kültürel kalkınma hedefine ulaşmak için kütüphaneler de dâhil olmak üzere çeşitli kültür kurumlarının desteklenmesi ve teşvik edilmesi gerekliliğini ima etmektedir. Kütüphanelerin kalkınma planlarında hem eğitime destek veren kurumlar hem de kültür kurumları olarak değerlendirilmiştir. Fakat; kütüphanelerin eğitime ve kültüre nasıl destek vereceğine dair somut söylemlere rastlanmamıştır. Yine de siyasi yönden kaotik sayılabilecek bir dönemde, kütüphane meselelerinin devlet nezdinde ele alınması kütüphanecilik adına olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Burada dönemin kütüphanecilerinin ve kütüphaneler komitesinin ısrarlı çalışmalarını atlamamak gerekir. Bu da kütüphaneciler ile devlet yönetimi arasında bir iletişim olduğunu göstermektedir.

Kalkınma planlarında kütüphaneler için belirlenen hedeflere ulaşılamamış olmasına rağmen kütüphanelerdeki kitap sayısı ve okuyucu sayısındaki artışlar, kütüphanecilik adına yapılan çabaların somut bir başarıya dönüşümü olarak değerlendirilebilir. Bu durum, kütüphanelere erişimi kolaylaştırma ve toplumu okuma kültürüne teşvik etme konularında önemli adımlar atıldığına işaret etmektedir. Kütüphane dermelerindeki zenginleşme ve artan okuyucu katılımı kütüphanelerin toplum üzerindeki olumlu etkisini göstermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE'DE ÇEVİRİ KAVRAMI VE TARİHÇE

Çeviri, insanların farklı kültürlerle iletişim kurmaya başladığı zamandan bugüne kültürler arası etkileşim ihtiyacını karşılayan araç olmuştur. Çeviriyi yalnızca metinlerin anlam karşılığı olarak ele almak, çevirinin sosyolojik etkilerinin gözden kaçırılmasına neden olabilir. Buradan hareketle çeviriler, içeriklerinde yer alan mekân, zaman, olay, kişi gibi ögelerin bir araya gelmesi, anlamlı bir bütün oluşturmasıyla kültürel bir aktarım aracı da olabilirler.

Sözlükte "bir dilden başka bir dile aktarma"[33] şeklinde tanımlanan çeviri ya da tercüme kavramını Yazıcı; *"Bir dilde söylenen bir cümle, ifade veya eseri başka bir dile aktarmaktır."* şeklinde tanımlamıştır.[34] Çeviri kavramı için Kocaman, "Geleneksel Tanım" ve "Çağdaş Tanım" olarak iki farklı tanımlama yapmıştır. Kocaman'a göre çevirinin geleneksel tanımı; "En üst düzeyde anlam eşdeğerliği sağlamak amacıyla kaynak dilde yazılmış bir metnin yerine erek dilde yazılmış bir metnin konulması işlemi" şeklindedir. Kocaman, çevirinin çağdaş tanımını ise;

> Kaynak dilde anlatılmış bir iletiyi, iletideki içeriğin tek ya da birkaç düzeyde eşdeğerliğini en üst düzleme çıkararak anlatılmış bir iletiye dönüştürme işlemi. (örn. gönderimsel eşdeğerlik-bilgi için bilgi anlamında; anlatımsal eşdeğerlik-iletinin göndereninde odaklanan eşdeğerlik; çağrı eşdeğerliği-alıcıda odaklanan eşdeğerlik; üstdil eşdeğerliği-dil düzeneğinde odaklanan eşdeğerlik; ilişkisel eşdeğerlik-biçim üzerinde odaklanan eşdeğerlik) şeklinde yapmıştır.[35]

Kuran, çevirinin dil ve kültür olmak üzere iki farklı boyutunun olduğunu öne sürerken çeviriyi, "Yazın çevirisi dar anlamıyla; bir yazın yapıtını şekil, anlam, ileti ve biçem düzeylerinde kaynak dilden amaç dile aktarma, geniş anlamıyla ise; bir kültür dizgesi içinde yer edinmesine, o dizgedeki diğer eserlerle hesaplaşmasına zemin sağlamadır." şeklinde tanımlamıştır.[36] Çeviri kavramı için yapılan tanımların pek çoğunun ortak noktası, çevirinin yalnızca diller arası bir aktarım aracı olmadığının, tarih, coğrafya, politika, sosyoloji ögeleriyle aynı zamanda kültür aktarımının da söz konusu

---

33 "Büyük Türkçe Sözlük", https://sozluk.gov.tr/?kelime=çeviri. [Erişim tarihi: 26.10.2022]

34 Mine Yazıcı, *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları,* Multingual Yabancı Dil Yayınları, 2005, s. 29.

35 Ahmet Kocaman, "Çeviri, Çeviri Eleştirisi ve Dilbilim", *Dilbilim Araştırmaları Dergisi,* S. 4 (1993), s. 2.

36 Nedret Pınar Kuran, *Kültürlerarası İletişim Aracı Olarak Çeviri: Ingeborg Bachmann'ın Das Dreibigste Jahr Adlı Öyküsü'nün Türkçe ve İngilizce Çevirileri Üzerinde Bir Eleştiri Denemesi*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 1993. s. 12.

olduğunu göstermektedir. Çevirinin kültürler arası etkileşim sağlamada bir araç olduğunu söyleyebiliriz. Buradan hareketle çevirinin değiştirici/dönüştürücü etkisi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Türkiye'de çevirinin tarihi Osmanlı Devleti'nin yükselme dönemine uzanır. İlk örgütlü çeviri hareketi, Lale Devrinde Damat İbrahim Paşa'nın kurduğu heyet ile Batının tarih, fizik, felsefe eserlerinin Türkçeye çevrilmesiyle başlamıştır. Batılılaşma sürecinin yoğunlaştığı Tanzimat döneminde, özellikle edebiyat alanında roman, tiyatro, şiir gibi türlerde yapılan çeviri çalışmalarının sayıları artmıştır. Tercüme Odası, Encümen-i Daniş, Telif ve Tercüme Dairesi, Telif ve Tercüme Heyeti gibi kurumlar, planlı tercüme faaliyetlerinin yapıldığı Osmanlı kurumlarıdır.[37]

Telif ve Tercüme Heyeti

Cumhuriyet döneminde ilk olarak 1924 yılında kurulan, 9 üyeden oluşan, birinci döneminin başkanlığını Köprülüzade Mehmed Fuad'ın, 7 üyeden oluşan ikinci dönemin başkanlığını Abdülfeyyaz Tevfik Yerkök'ün yaptığı "Telif ve Tercüme Heyeti" kurulmuştur. Telif ve Tercüme Heyeti'nin birinci döneminde ders kitapları Batıdaki muadilleri referans alınarak hazırlanmış, yine Batının bazı bilimsel çalışmaları Türkçeye çevrilmiştir. Kütüphanelerdeki bilimsel kaynak sayısının artırılması, bunun için seçilmiş batı eserlerinin Türk diline kazandırılması birinci dönem Telif ve Tercüme Heyeti'nin hedefleri arasında yer almıştır.[38] Dönemin önemli sayılabilecek faaliyetlerinden biri de Amerika Columbia Üniversitesi profesörlerinden John Dewey'i Türkiye'ye davet etmek olmuştur. Temmuz 1924'te Türkiye'ye gelen Dewey, İstanbul, Ankara, Erzurum gibi şehirlerde iki ay boyunca incelemelerde bulunmuş, hazırladığı raporu bakanlığa sunmuştur. Dewey, raporunda Türk eğitimini destekleyecek nitelikteki tercüme eserlerin teoriden ziyade pratik ağırlıklı olmasını tavsiye etmiştir. Dewey, eğitimcilerin genel kültür seviyelerini artırmalarının yanında yabancı kültürleri de öğrenmeleri gerektiğini, tercüme kanalıyla aktarılacak bilginin, yabancı kültür öğrenimi ile daha verimli olacağını ifade etmiştir. Yine eğitimciler için; yeni yapılan tercümelerin konuşulacağı, yapılması gerektiği düşünülen tercümelerin tartışılacağı istişare toplantıları yapılmasını tavsiye etmiştir. Çocuklar için seyyar kütüphaneler oluşturularak çocukların okuma

[37] Nedim Gürsel, "Uygarlık ve Çeviri", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, İstanbul 1983, 321-22; İlyas Öztürk, *Tarihsel Süreçte Çeviri (Übersetzung in Den Geschichtlichen Perioden)*, Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya 2000, s. 60.

[38] Öztürk, *a.g.e.*, s. 74-75.

alışkanlıklarının geliştirilmesi gerektiği John Dewey'in raporunda tavsiye edilmiştir.[39] Heyetin ikinci döneminde tercüme edilecek eserler tespit edilmiş, eserlerin listesi hazırlanmış, mütercimlere ödenecek ücretler belirlenmiş ve tercüme faaliyetlerine başlanmıştır. 1926 yılına kadar bünyesinde dönemin önde gelen aydınlarını barındıran Telif ve Tercüme Heyeti, iktisat, tarih, coğrafya, hukuk, felsefe gibi çeşitli konularda 95 eserin tercümesini yapmıştır. Bu eserlerin tamamı ilgili eğitim kurumlarına ücretsiz olarak gönderilmiştir.[40] 1926 yılında "Telif ve Tercüme Heyeti" Maarif teşkilatının aldığı yeniden yapılanma kararı ile kapatılarak yerine hem Türk Dili hem de diğer yabancı diller ile ilgili çalışmalar yapması planlanan "Dil Heyeti" kurulmuştur.[41]

Dil Heyeti

1926 yılında kuruluna Dil Heyeti, çeviri faaliyetleri hususunda Telif ve Tercüme Heyeti kadar aktif olamamıştır. Ağırlıklı olarak müfredat ve ders kitapları üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Hasan Ali Yücel'in Maarif Vekili olacağı 1938 yılı ve 1939 yılında yapılacak Birinci Neşriyat Kongresi'nde tercüme hususunda alınacak önemli kararlara kadar tercüme faaliyetleri istenilen seviyelere ulaştırılamamıştır.[42]

Birinci Neşriyat Kongresi

Maarif Vekâleti, latin harflerinin kabulünün onuncu yıl dönümü sebebiyle Ankara'da bir Neşriyat Kongresi toplanması kararı almıştır. Kongrenin gündemi, gelecek dönem yayın ve tercüme faaliyetlerinin bilirkişilerce ele alınması, uygulama planlarının yapılması olarak belirlenmiştir. Kongre sonunda gelecek dönem tercüme faaliyetleri için, belirli bir program dâhilinde, devlet ve özel yayınevleri arasında bir iş birliği sağlanması hedefleniyordu.[43]

2 Mayıs 1939 yılında, İsmet İnönü Kız Enstitüsü Konferans Salonunda yapılan konferansa dönemin başvekili Refik Saydam da katılmıştır. Refik Saydam yanı sıra dönemin Maarif Vekili Hasan Ali Yücel, milletvekilleri, gazeteciler, yazarlar, yayınevi temsilcileri de kongreye katılmıştır.[44]

---

39 Taceddin Kayaoğlu, *Türkiye'de Tercüme Müesseseleri,* Kitabevi, İstanbul 1998, s.230-2232.
40 *a.e.*, s. 244.
41 Öztürk, *a.g.e.*, s. 75-76.
42 *a.e.*, s. 76.
43 *a.e.*, s. 76.
44 *a.e.*, s. 77.

Refik Saydam açılışta yaptığı konuşmada yayın faaliyetlerinin Türk kültürü için önemini vurgulamış, yapılacak yeni tercüme faaliyetlerinde de salonda bulunan uzmanların tecrübelerinden faydalanılacağını ifade etmiştir. Saydam, "Memlekette bir Milli Kütüphane vücuda getirdik. Bunu en uzak köye kadar götürmek, yalnız götürmek değil, okutmak zevkini daimî surette idame etmek bu kongrenin yapacağı programa tabî olacaktır." sözleriyle kongreden beklentilerini dile getirmiştir.[45]

Hasan Ali Yücel yaptığı konuşmada, kongrenin taleplere cevap verebilecek nitelikte geçmesini umduğunu, tercüme faaliyetlerinin Türk eğitim hayatında önemli bir yere sahip olduğunu ancak şimdiye kadar yapılan tercümelerin yetersiz olduğunu, tercüme faaliyetleri adına gelecek için umutlu olduğunu ifade etmiştir. Gerek devlet kanalıyla yapılacak tercümelere gerek özel yayınevlerinin yapacağı tercüme faaliyetlerine kapsamlı bir plan yapılması gerektiğini, konunun ehil kişiler tarafından ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Yücel'in;

> Garp kültür ve tefekkür camiasının seçkin bir uzvu olmak dileğinde ve azminde bulunan Cumhuriyetçi Türkiye medenî dünyanın eski ve yeni fikir mahsullerini kendi diline çevirmek ve bu âlemin duyuş ve düşünüşü ile benliğini kuvvetlendirmek mecburiyetindedir. Bu mecburiyet, bizi geniş bir tercüme seferberliğine davet ediyor. Bunu nasıl yapacağız? Neleri tercüme etmeliyiz ve hangi sıra ile nasıl bit yoldan bunu başarmalıyız? Bugün, bütün iyi niyetlere rağmen, elde muayyen bir program bulunmayışı yüzünden bu yolda heba olan emeklere ve paralara acımıyor muyuz?

sözleriyle dönemin mevcut tercüme faaliyetlerinden memnun olmadığını, yeni bir tercüme hareketine ihtiyaç olduğu düşüncesini desteklemektedir.46 Kongre süresince tercüme edilecek eserlerin seçim kriterlerinin planlanması, tercüme edilen eserlerin yayınlanmasına yönelik görev dağılımının yapılması, genç nesil için tercüme edilmesi gereken eserlerin tespit edilmesi ve yayın planının yapılması konuları konuşulmuştur. Neşriyat kongresinde yapılan kapsamlı tercüme tartışmaları sonucunda, planlanan tercüme hareketlerine devlet desteğinin elzem olduğu kanaatine varılmış, planlamanın yapılması için kongre içi bir Tercüme Encümeni'nin kurulması ve çalışma alanlarına ayrılması kararı alınmıştır.[47]

---

45 *a.e.*, s. 77.

46 *a.e.*, s. 77.

47 Kayaoğlu, *a.g.e.,* s. 278-80; Şehnaz Tahir Gürçağlar, *Türkiye'de Çevirinin Politikası ve Poetikası 1923-1960,* Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2018, s. 71.

Tercüme Encümeni

Birinci Neşriyat Kongresinin kararıyla kurulan, başkanlığını Ethem Menemencioğlu'nun yaptığı Tercüme Encümeni'nin üyeleri[48] arasında dönemin milletvekilleri, öğretim üyeleri, profesyonel mütercimler, yayınevi direktörleri, öğretmenler yer alıyordu. Tercüme Encümeni, Birinci Neşriyat Kongresi'nin ikinci ve üçüncü günü yaptığı çalışmalar sonucunda; tercüme faaliyetlerine dâhil edilecek eserlerin tespitinin bir an evvel yapılması gerektiğini, özel yayınevlerinin de tercüme işlere daha fazla önem vermesi gerektiğini, daimî bir Tercüme Bürosu'nun kurulması gerektiğini, dönemin sözlüklerinin ihtiyaçlara cevap vermediği gerekçesiyle yeni bir Türkçe sözlük hazırlanması gerektiğini, periyodik bir Tercüme dergisinin yayınlaması gerektiğini içeren bir rapor hazırlamışlardır. Tercüme Encümeni, içerisinde İngiliz, Amerikan, İspanyol, Rus, İtalyan, alman, Yunan ve pek çok Doğu klasiklerin yer aldığı bir liste[49] hazırlayarak tercüme edilmesi için komisyona teklif etmiştir.[50]

Tercüme Bürosu

Tercüme Encümeni'nin raporu doğrultusunda Hasan Ali Yücel'in gayretleriyle 1940 yılında Tercüme bürosu kurulmuştur.[51] Tercüme Encümeni tarafından komisyona teklif edilen eserlerin hangi usul ve şartlarda, hangi mütercimler tarafından ve hangi sıra ile tercüme edileceğine karar verme gayesi ile yola çıkılmıştır. Yapılacak tercümelerin takibi ve kontrolü, Milli Kütüphane dermesi için gerekli görülen eserlerin tercüme planlarının yapılması Tercüme Bürosu'nun hedefleri arasında yer almıştır. 1966 yılına kadar faaliyet gösteren Tercüme Bürosu, Mayıs 1940 ile Eylül 1966 yılları arasında 87 sayı süren "Tercüme Dergisi'ni" yayınlamıştır. Hasan Ali Yücel'in bilfiil tercüme faaliyetleri ile ilgilenmiş olması Tercüme Bürosu'nun işlevselliğini artırmış, farklı dillerden 1247 cilt 1120 eser Türkçeye çevrilmiştir.[52]

---

[48] Tercüme Encümeni üyeleri: Abdülhak Şinasi Hisar, Ali Kâmi Akyüz, Bedrettin Tuncel, Burhan Belge, Cemil Bilsel, Fazıl Ahmet Aykaç, Fikret Adil, Galip Bahtiyar Göker, Halil Nihat Boztepe, Nasuhi Baydar, Nurettin Artam, Nurullah Ataç, Orhan Şaik Gökyay, Rıdvan Nafiz Ergüder, Sabahattin Rahmi Eyüboğlu, Sabahattin Ali, Sabri Esat Siyavuşgil, Selami İzzet Sedes, Suut Kemal Yetkin, Şinasi Boran, Yusuf Şerif Kılıçer, Yaşar Nabi, Zühtü Uray, Halit Fahri Ozansoy, İzzet Melih Devrim (Kayaoğlu, 1998:282-283).

[49] Liste için bkz.: Kayaoğlu, *a.g.e.,* s. 286-294.

[50] *a.e.,* s.283-294.

[51] Tercüme Bürosu kuruluşunda yer alan üyeler: Adnan Adıvar (Başkan), Nurullah Ataç, Saffet Pala, Sabahattin Eyüboğlu, Sabahattin Ali, Bedrettin Tuncel, Enver Ziya Kartal, Nusret Hızır (Kayaoğlu, 1998:298).

[52] Kayaoğlu, *a.g.e.,* s. 301.

3.1. Türkiye'de Çeviri Politikaları ve Çeviri Faaliyetleri (1953-1974)

Politika kavramı için; idari yapıların yönetim faaliyetlerindeki toplumsal ve siyasi ilişkilerin yürütülmesi için benimsediği ilke olarak genel bir tanımlama yapılabilir.[53] Türkiye'nin siyasi hayatı boyunca politik yapılanmalar ve uluslararası ilişkiler, ülkenin sosyo-kültürel yapısı üzerinde etkili olmuştur. İdari kararlar dönemlerin siyasi konjonktürüne göre verilmiştir. Erken Cumhuriyet döneminde Türk kimliğini esas alan, yeni bir ulus inşa edilirken Batılılaşma hedef alınmış, döneminin kültür politikaları ve devlet yönetimi Batılılaşma hedefi doğrultusunda faaliyetlerde bulunmuştur.[54]

Batılılaşma hareketi ilk olarak Tanzimat döneminde başlamıştır. Tercümenin bir Batılılaşma hareketi olduğunu, Osmanlı Devleti'nde yapılan bazı tercüme faaliyetleri de göstermektedir. 1821'de Tercüme Odası devlet görevlilerine yabancı dil öğretmek ve nitelikli tercümanlar yetiştirmek[*] maksadıyla kurulmuştur.[55] Bu kurumda yetişen bazı yazar ve mütercimler modernleşme hareketlerinin yoğunlaşmaya başladığı Tanzimat döneminde pek çok eseri Türkçeye çevirmişlerdir. II. Mahmut dönemi için de benzer şeyleri söylemek mümkündür. Eğitim-öğretim alanında pek çok yeniliğin yapıldığı II. Mahmut döneminde tercüme faaliyetlerine de önem verilmiştir. Bu dönemde kurulan (1851) Osmanlının tercüme kurumlarından Encümen-i Daniş'in açılışında tüm devlet erkânın bulunmuş olması, tercüme faaliyetlerine devlet nezdinde verilen önemi göstermektedir.[56] Osmanlı'da faaliyet gösteren diğer tercüme kurumları[**] da benzer düşünce yapısıyla, önce ulusal ihtiyaçları karşılamak akabinde Batılılaşmak hedefi doğrultusunda kurulmuştur.

Cumhuriyetin ilanı harf inkılâbı, eğitim-öğretimde yapılan değişiklikler, kılık kıyafet değişikliği gibi kültürel dönüşümleri de beraberinde getirmiştir. Bu yenilikler, Batılılaşma hareketinin devamı niteliğinde değerlendirilebilir. Batılılaşma hareketinin karşısında erken Cumhuriyet döneminde "İslamcılık" ve "Türkçülük" gibi farklı ideolojiler de savunulmuştur fakat bu dönemindeki çeviri faaliyetleri genellikle

---

53 Evren Barut, "*Ulus-Devlet İnşasında Çeviri ve İdeolojinin Rolü Çerçevesinde 'Tercüme Bürosu' ve 'Tercüme' Dergisi"* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara 2020, s. 61.

54 Gürçağlar, *a.g.e.*, s. 48.

* Tercüme Odasının yetiştirdiği bazı tercümanlar (Ali Paşa, Fuat Paşa, Namık Kemal, Ahmet Vefik Paşa, Ziya Paşa, Ethem Pertev Paşa).

55 Kayaoğlu, *a.g.e.*, s. 25.

56 Öztürk, *a.g.e.*, s. 62.

** Tercüme Cemiyeti (1865), Bilim Dairesi (1866), Telif ve Tercüme Dairesi (1879), Encümen-i Teftiş Heyeti (1881), Telif ve Tercüme Kalemi (1891), Telif ve Tercüme Heyeti (1912), Telif ve Tercüme Dairesi (1914), Telif ve Tercüme Encümeni (1920).

Batılılaşma ideolojisinin ürünleri olmuştur. Batı eserlerinin çevirisinin aydınlanma yolundaki önemli unsurlardan biri olduğu, tercüme eserlerin yalnızca bilgiyi değil kültürü de aktarmada önemli bir etken olduğu; dönemin devlet insanları, aydınları, mütercimleri tarafından ifade edilmiştir.

25 Aralık 1963-20 Şubat 1965 III. Koalisyon (X. İnönü) Hükümeti'nin kültür programında geçen *"... bunun yanında milli eğitime, Anayasamızda en güzel ifadesini bulan Atatürk ilkelerine ve Batı uygarlığının temel ilkelerine dayalı bir sosyal düzeni ve milli kültürel değerleri yaratacak ve geliştirecek bir hüviyet verilecektir."*[57] sözlerinde geçen "Batı uygarlığının temel ilkelerine dayalı bir sosyal düzen hüviyeti" tabiri, dönemin kültür planlamaları dâhilinde yapılacak olan tercüme politikalarının yönü hakkında fikir vermektedir. Birinci Türk Neşriyat Kongresi'nin açılış konuşmasında dönemin Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'in konuşmaları Türkiye'nin Batılılaşma hedefinde olduğunu, çevirinin de bu yolda araç olarak kullanılacağını göstermektedir.

Gürsel'in;

> …Yani, Düzeltim (Reforme) ve Yeniden Doğuş aşamasındaki Batı toplumları, büyük ölçüde çeviri yoluyla gerçekleştirmişlerdir kültürel dönüşümlerini. Demek ki bir toplum kabuk değiştirirken, daha doğrusu bir üretim tarzından başka ve görece daha ileri bir üretim tarzına geçiş sürecini yaşarken, üst yapıda, özellikle de kültür anlamında, çeviri etkinliği yoğunlaşıyor. Yeni üretim tarzına uygun bir kültürün geliştirilmesi için gerekli koşullar, başlangıçta, çeviri yoluyla oluşturulabiliyor çünkü. Çeviri etkinliği bir yandan geçmişin kültür kalıtımını değerlendirip aktarırken, öte yandan bu kalıtın özümsenmesinde değişik bir anlayışla ele alınıp yeniden üretilmesinde başlıca rolü oynuyor. Şöyle de diyebiliriz: Geçiş dönemindeki bir toplum, nitel bir sıçramanın eşiğindeyse ancak kendi dışındaki kültürlere gönderme yaparak sıyrılabiliyor geleneksel ideolojinin etkisinden...[58]

"Yeniden doğuş aşamasındaki Batı toplumları", "Görece daha ileri bir üretim tarzına geçiş", "Geçiş dönemindeki bir toplum" söylemleri, ülkenin Batılılaşma sürecinde olduğu ve çeviri faaliyetlerinin Batılılaşma hareketi olduğu düşüncesini destekler niteliktedir.

Benzer doğrultuda bir başka ifade de Hasan Ali Yücel'in kurduğu Tercüme Bürosu mütercimlerinden olan Azra Erhat'tan gelmiştir:

---

[57] *1920-1989 T.C. Hükümet Programlarında Kültür Politikası*, T.C. Kültür Bakanlığı. Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 1990, s. 108.

[58] Gürsel, *a.g.e.*, s. 320.

> …Durum açıktı: Tanzimat'la Batı'ya açılmışız, ama hep düzeyde kalmışız, hep ikinci elden yönelmişiz kültür verilerini almaya da aktarmaya da. Daha doğrusu, Tercüme Oda'ları, Encümen-i Daniş'ler kurulmuş, ama bir tek eser Batı ya da Doğu düşüncesinin bir tek ana eseri doğru dürüst çevrilmemiş dilimize. Parça parça çeviriler, gelişigüzel seçmeler, ya da kenarda köşede kalmış, hiçbir edebiyat akımının gerçek temsilcisi olmayacak ikinci, üçüncü derecede önemli kitaplar çevrilmiş. Bunlarda, asıl metnin saptanmasına, ya da tercümenin doğruluğuna hemen de hiç bakılmamış, üstelik de yapılan çevirilerin hiçbiri kalıcı bir biçimde yayına çıkarılmamış. 1939 yılında Birinci Neşriyat kongresi toplandığında durum buydu…[59]

Türkiye'nin çeviri ile Batıya yöneldiğinin bir başka göstergesi, 1939 yılında kurulan "Tercüme Bürosu" olmuştur. Tercüme bürosu için çeviriler yapan Vedat Günyol;

> …sömürgeci Batıya kafa tutan, ama akılcı Batıya öykünmeyi, "Yaşamda en gerçek yol gösterici bilimdir." formülüne gönül bağlayan Atatürkçü bir Türkiye'de Batı düşüncesine ne yoldan varılabilirdi? Bunu düşünelim. Bu yol çeviri yoluydu kuşkusuz…söz konusu yabancı dil bilmeyen Türk insanına daha doğrusu Türk aydınına bu azığı ulaştırmanın yolu çeviriden geçmekteydi. İşte, Hasan-Âli'nin en büyük, en övünülesi çabası Tercüme Bürosu'nu kurup Türk okurlarına Batı ağırlıklı olmakla birlikte Doğu'nun en önemli yapıtlarını sunmak oldu.[60]

sözleriyle Tercüme Bürosu'nun misyonunu Batılılaşma hareketinin bir parçası olarak görmüştür.[61] Kayaoğlu'nun iddiasına göre; Tercüme Bürosu kurulmadan önce tercüme faaliyetlerinin yapıldığı Telif ve Tercüme Heyeti'nin kapatılması, heyet üyelerinin Cumhuriyet ile oluşturulmaya çalışan ulus inşasına, Batılılaşma fikrine, Latin harflerin kabulüne karşı koymuş olmalarıdır.[62] Kayaoğlu'nun bu iddiası, dönemin politikasının Batılılaşmak olduğunun, çevirinin bu hedefte araç olarak kullanılacağının göstergesidir.

Çeviri ile Batılılaşma fikrinin yanında, çeviriye yüklenen bir başka işlev de dil aracılığıyla toplumlarının kaynaşmasını sağlayarak "Hümanizm" akımı oluşturma düşüncesi olmuştur. Hümanizm akımı için Arıkan, "kendimizi bulmak" tabirini kullanmıştır. Arıkan tercüme ile oluşturulacak Hümanizma akımının toplumsal aydınlanmayı sağlayacağını düşünmüştür.[63] Gürçağlar, hümanizm akımı için söylediği,

---

59 Azra Erhat, "Tercüme Bürosu", *Yeni Ufuklar* C. 21, S. 247, 1974, s. 11.

60 Anamur, *a.g.e.*, s. 3-4.

61 Gürçağlar, *a.g.e.*, s. 9.

62 Kayaoğlu, *a.g.e.*, s. 248-249.

63 *Bilanço 1923- 1998,* '"Türkiye Cumhuriyeti'nin 75 Yılına Toplu Bakış" Uluslararası Kongresi, C. 1, yay. haz. Zeynep Rona, İstanbul Tarih Vakfı Yayınları, Ankara 1999, s. 89.

> Hümanizm Türkiye'de hiçbir zaman bir kitle hareketi haline gelmedi. Ama hümanizm, çeviri ve Tercüme Bürosu etrafında oluşan söylemde merkezi bir konum işgal etmişti. Cumhuriyet reformları için felsefi bir temel olarak sunulan hümanizm Türkiye'de eğitim ve edebiyat repertuvarının planlanmasında önemli bir araç olarak kullanıldı.[64]

sözleriyle, hümanizm akımının çeviri faaliyetleri içerisindeki fikrî yönünü ortaya koymuştur. Gürçağları'ın bu söylemi ile Arıkan'ın "kendimiz bulmak" tabiri bir arada düşünüldüğünde, Batı eserleri aracılığıyla yeni bir yerel kültür oluşturulmasının planlandığı anlaşılmaktadır.

Cumhuriyetin ilanı (1923) ile başlayıp çok partili hayata geçilene (1946) kadarki sürede Batılılaşma hedefi doğrultusunda pek çok çalışma yapılmıştır. Dönemin devlet insanlarının, aydınlarının, yazarlarının söylemlerinden ve yapılan uygulamalardan çeviri politikalarının temelini Batılaşma hedefinin oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Halkevleri, Köy Enstitüleri, Devlet Radyosu ve Tercüme Bürosu Batılılaşma çalışmaların faaliyet alanı olarak belirlenen kurumlar olmuşlardır. Halkevlerinin kuruluş amaçlarından biri topluma okuma alışkanlığı kazandırmak, bünyelerinde bulunan kütüphaneleri kullanıma teşvik etmek olmuştur. Köy Enstitüleri köylüleri eğitme ve okuma alışkanlığı kazandırma hedefinde olan kurumlar olmuşlardır.

Köy Enstitülerinde Tercüme Bürosu mütercimleri tarafından yabancı dil dersleri verilmiştir. Her iki müessesede de çeviri eserlerin okutulması için özel çaba harcamamıştır. Köy Enstitülerinde eğitim görenler, çeviri eserlerin enstitüde en fazla kullanılan eserler olduğunu söylemiştir. Devlet Radyosu'nda Tercüme Bürosu'nda çevirisi yapılan tiyatro eserlerinin temsilleri yapılmış, yine Tercüme Bürosu çevirilerinin düzenli olarak tanıtımları yapılmıştır. Bütün bu kurumların buluştuğu ortak nokta eğitim olmuştur. Planlı eğitim ile toplumsal ve kültürel değişim hedeflenmiştir. Bütün bu faaliyetlerle oluşturulmak istenen yeni kültür anlayışı, arzulandığı şekilde oluşturulamamıştır. II. Dünya Savaşı'nın da etkileriyle yaşanan maddi ve manevi toplumsal sorunlar devlet yönetiminin politika değiştirmesine sebebiyet vermiştir.

Çok partili sisteme geçiş ile devlet yönetimi el değiştirmiş; yeni hükümet anlayışı Batı kültürü yerine geleneksel Türk kültürünün yaygınlaştırılmasını hedeflemiştir. Tercüme Bürosu'nun yayın politikasına, yapılan toplantılar sonucu yeni bir hüviyet kazandırılmıştır. Önceleri ağırlıklı olarak yapılan Batı klasiklerinin tercüme çalışmalarına

---

[64] Gürçağlar, *a.g.e.*, s. 65.

Şark klasiklerinden eklemeler yapılmıştır. Zamanla Tercüme Bürosu'nun faaliyetleri azalarak ilerlemiş ve Tercüme bürosu 1967 yılında kapatılmıştır.[65]

Çeviri politikalarının devlet düzeyinde yoğun olarak görüldüğü dönem 1940'lı yıllar olmuştur. II. Dünya Savaşı, hükümet değişiklikleri, askerî müdahaleler gibi toplumu derinden etkileyen olaylar, devlet yönetimlerinin politikalarının yönünü değiştirmiştir. Çeviri politikalarının etkilerinin görüldüğü son kurumun Tercüme Bürosu olduğunu söyleyebiliriz. Büronun kapatılmasından sonra, tercüme meselesi yayınevlerinin kurumsal politikaları ya da çevirmenlerin kişisel çalışmalarına göre şekil değiştirmiştir.

3.2. Kütüphanecilik Konulu Kitaplar için Çeviri Politikaları (1953-1974)

Türkiye'de çeviri kitaplar için uygulanan devlet düzeyindeki politikalar, ağırlıklı olarak klasik eserlerin tercümelerine yönelik olmuştur. Tercüme Bürosu'nun faaliyet gösterdiği dönem içerisinde basılan tercüme eserler[66] arasında "Kütüphanecilik" konulu herhangi bir eser bulunmamaktadır.

Cumhuriyet dönemi için "Kütüphanecilik" ile "Tercüme" meseleleri, John Dewey'in 19 Temmuz-10 Eylül 1924 tarihleri arasında Türkiye'ye gelerek; İstanbul, Ankara ve Bursa'da yaptığı incelemeler sonucu hazırladığı rapor ile yeni bir kimlik kazanmıştır. Dewey raporunun[67] "Bütçeye Konulması Muktezi Tahsisat Hakkında Muhtıra" başlıklı bölümünde ilerleyen dönemlerdeki "Tercüme" ve "Kütüphanecilik" meselelerinde belirleyici olan maddeler yer almıştır. Dewey raporunda "Terbiye" meselesine dair telif ve tercüme faaliyetlerine ihtiyaç olduğunu, seyyar kütüphanelerin tesisi ve bu kütüphaneleri için vasıflı eleman yetiştirilmesi gerektiğini, bilgi ve tecrübe edinmek için gençlerin yabancı ülkelere gönderilmesi gerektiğini tavsiye etmiştir.[68]

Dönemin şartları gereği Dewey'in raporunu doğrudan uygulamaya konması zor olsa da ilerleyen dönemlerde Tercüme Bürosu'nun kurulması ve Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik bölümünün açılması Dewey'in raporu temel alınarak eyleme geçirilen uygulamalar olmuştur.

---

65 *a.e.* s. 78-91.

66 Tercüme Bürosu'nda tercüme edilen eserler için bkz.: Kayaoğlu, *a.g.e.*, s. 306-307.

67 John Dewey, *Türkiye Maarifi Hakkında Rapor*, Maarif Basımevi, Ankara 1952.

68 *a.e.*, s. 2.

Cumhuriyet döneminde "Kütüphanecilik" konulu kitapların yoğun olarak tercüme edilmeye başladığı dönemde tercüme eserler için, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) ve Amerikan Haberler Merkezi gibi kurumların eserlerin yayınlanmasına yönelik maddi destekleri görünmektedir. UNESCO'nun Türk kütüphaneciliğine desteğini Soysal şu şekilde anlatır:

> Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) Türkiye Milli Komisyonu'nun aracılığı ile, bir süreden beri kütüphanecilik meselelerimize karşı dikkate değer bir ilgi göstermeye başlamıştır. UNESCO gerçekte diğer eğitim ve kültür konularının yanı sıra, muhtelif projeler uygulamak, eleman, malzeme ve para yardımında bulunmak suretiyle pek çok memleketin kütüphanecilik hayatına da müessir olan bir kuruluştur… Bu konudaki çalışmalara UNESCO Genel Merkezi ile Türkiye Milli Komisyonu arasında 16 Aralık 1957'de yapılan bir anlaşma ile başlanmış ve 1959'da *"Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü"* yayınlanmıştır. Bununla beraber, özellikle son bir yıl içinde UNESCO Genel Merkezi'nden temin edilen yardımla yayınlanan eserler yeni bir devrenin açıldığını göstermektedir. Kütüphaneciliğin çeşitli konularında muhtelif dillerden yaptırılan ve devam edecek olan bu tercümeler, Türkiye için henüz genç bir bilim dalı olan modern kütüphaneciliğin kökleşmesi ve bilhassa genç kütüphaneci kuşakların eğitilmesine yardımcı olmak bakımından önem kazanmıştır. Meslekî literatürün gelişmesini kolaylaştıran bu ilgi, dolayısıyla, eğitim standartlarına da müessir olacak ve kütüphaneci olarak yetişeceklere hiç olmazsa bir okuma ortamı hazırlayacaktır.[69]

UNESCO'nun "Kütüphanecilik" konulu kitapların tercüme edilmesine desteği 1959'da *"Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü"* kitabının yayınlanması ile kalmamıştır. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu "Kütüphanecilik El Kitapları" serisi ile *"Yetişkinlerin Eğitiminde Halk Kütüphaneleri"*, *"İlkokul Kütüphaneleri"*, *"Milli Kütüphaneler"*, *"Halk Kütüphaneleri Yayma Faaliyeti"*, *"Toplu Kataloglar"*, *"Çocuk Kütüphaneleri"*, *"Halk Kütüphaneleri Binaları"*, *"Küçük Bir Halk Kütüphanesinin Kurulması"*, *"Kütüphanecilerin Yetişmesi"* adlarında 9 eserin Türkçeye tercüme edilmesine ve yayınlanmasına destek vermiştir. Sonraki dönemde mali imkânsızlıklar sebebiyle "Kütüphanecilik" konulu yeni bir eser yayınlamamıştır. Dönemin Millî Eğitim Bakanlığı Kültür Müsteşarı ve UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yönetim Kurulu Üyesi Adnan Ötüken, "Kütüphanecilik El Kitapları" serisinin Ankara ve İstanbul'daki

[69] Özer Soysal, "Kütüphanecilik Meselelerimiz ve Unesco", *Türk Kütüphaneciliği*, C. 12, S. 1-2, (1963), s. 67-68.

kütüphanecilere büyük faydalar sağlayacağını ifade etmiştir.[70] Ötüken serinin tercüme edilmesindeki amacı şu şekilde ifade etmiştir:

> Kütüphanecilikte ileri gitmiş memleketlerde her yıl bu meslekle ilgili yüzlerce eser neşrolunmaktadır. Bunların en lüzumlularının bir an evvel Türkçeye çevrilmesi ve bastırılması gerekmektedir. İşte bu mühim ihtiyacı göz önünde tutan UNESCO Türkiye Milli Komisyonumuz, Paris'teki UNESCO merkezi tarafından ihtimamla seçilip neşredilen kütüphanecilik elkitaplarından bir kısmını Türkçeye tercüme ettirmeği ve yayınlamağı kararlaştırmış ve bu konuda Merkezin maddi yardımını da sağlamıştır. Bu suretle UNESCO'nun bilhassa kütüphanecilikte az gelişmiş memleketler için büyük önem taşıyan kütüphanecilik elkitaplarını süratle dilimize kazandırılması mümkün olacaktır.[71]

Amerikan Haberler Merkezi'nin desteklerini *"Dewey Onlu Tasnif ve Relatif Endeks"* kitabı 15. baskısının önsözünde dönemin Milli Kütüphane Müdürü Hasan Ali Yücel şu cümlelerle ifade etmiştir:

> … Bu tercümenin hazırlanması ve neşri mevzusunda 1952 yılında Millî Eğitim Bakanlığımızla Amerikan Haberler Merkezi arasında bir anlaşmaya varılmıştı. Bu anlaşmaya göre eser, her türlü masrafları Amerikalı dostlarımız tarafından ödenmek suretiyle Türkçeye tercüme ettirilecek ve kâğıdı da Amerikan Haberler Merkezince temin olunmak suretiyle Millî Eğitim Bakanlığımız tarafından bastırılacaktı.[72]

Amerikan Haberler Merkezi'nin desteğiyle yayınlanan bir başka "Kütüphanecilik" konulu tercüme eser de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi tarafından 1961 yılında yayınlanan *"Amerikan Kütüphanecilik Tecrübeleri: Kütüphanelerin Mazisi, Tipleri ve Kütüphanecilikte Bugünkü Davranış"* adlı eser olmuştur. Dönemin Kütüphanecilik Kürsü Profesörü ve Kütüphanecilik Enstitüsü Müdürü, aynı zamanda söz konusu eserin editörü Prof. Dr. Carl M. White eserin önsözünde Amerikan Haberler Merkezi'nin desteğini şu şekilde ifade etmiştir:

> Bu eser, Kütüphanecilik Kürsüsü tarafından, Amerikan Haberler Merkezi'nin yaptığı yardımla basılmaktadır. Eserde yazıları bulunanlar[73], Kütüphanecilik Kürsüsü öğretim üyelerine katılarak bu maddi ve manevi yardıma teşekkür etmektedirler. Eserin satışından

---

70 Periam J. Danton, *Kütüphanecilerin Yetişmesi*, çev. Behire Balkan, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1966, s. 6.

71 Mary Peacock Douglas, *İlkokul Kütüphaneleri*, çev. Behire Abacıoğlu, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1962, s. V.

72 Melvil Dewey, *Dewey Onlu Tasnif ve Relatif Endeks*, çev. Nusret Hızır vd., Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1962, s. iii.

73 Eserde yazısı bulunan isimler: Prof. Dr. Carl M. White, İkbal Argon, Abdülkadir Salgır (Milli Kütüphane Baş Uzmanı), Dr. Berin U. Yurdadoğ (Kütüphanecilik Kürsüsü Asistanı), İlhan Kum (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanecisi), Solmaz İzdemir (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanecisi), Dr. Werner B. Ellinger (Amerikan Kongre Kütüphanesi Kataloglama Bölümü Hukuk Eserleri Konu Kataloglaması Uzmanı).

> elde edilecek gelir, kütüphanecilik ilmi konusunda yapılacak eğitim ve araştırmaları kuvvetlendirmek, geliştirmek için veya Kürsünün başka ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılacaktır. Kütüphanecilik Bölümünün programlarını finanse etmek işi ve büyük sorumluluğu bu yardımların azalması, paranın bitmesi ve gelecek programların ağırlığı nisbetinde pek tabii olarak ileride Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine yüklenecektir.[74]

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Kürsüsü ile Türkiye'de ilk olarak üniversite seviyesinde Kütüphanecilik eğitimi verilmeye başlanması da bir Amerika kurumu olan Ford Vakfı'nın maddi yardım ve öğretim elemanı destekleri ile gerçekleşmiştir.[75]

II. Dünya Savaşı'ndan güçlü olarak çıkan ve Türkiye'yi yanında görmeyi hedefleyen Amerika Birleşik Devletleri ile 27 Aralık 1949 yılında "Birleşik Devletler Eğitim Komisyonu" diğer adıyla "Fulbright Anlaşması" imzalanmıştır. Bu anlaşma Türk eğitim tarihi açısından önemli bir anlaşmadır. 18 Mart 1950 yılında "5.596 Sayılı Kanun" ile uygulamaya geçirilen anlaşma için dönemin Dışişleri Bakanlığı Genel Kâtibi Büyükelçi Faik Zihni Akdur, "Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında günden güne mesut bir surette inkişaf etmekte olan dostluk münasebetlerini şu anda imzalamış olduğumuz kültür anlaşmasının kuvvetlendireceğine hiçbir şüphe yoktur." şeklinde açıklama yapmıştır. Anlaşmanın diğer tarafında yer alan Amerika Büyükelçisi Wadsworth ise,

> …Türk-Amerikan eğitimi, ilmi ve kültürel bağlılığını takviye ve genişletmek hedefini güden bu anlaşmanın akdi 1950 senesi için çok memnuniyet verici bir başlangıçtır. Türklerin ve Amerikalıların iş birliği yapmaları ve birbirlerini anlamaları bugün her zamankinden daha önemlidir ve Türkiye ile Amerika arasındaki dostluk hiçbir zaman bugünkü kadar esaslı olmamıştır… Fulbright Anlaşması, fikir ve kültür sahasında daha büyük bir inkişafa imkân verecektir.

sözleriyle anlaşmanın geleceğine dair beklentilerini ifade etmiştir.[76] Anlaşma yapısal olarak bugünü "Erasmus" programlarına benzemektedir. Amerika'da eğitim almak isteyen öğrencilere eğitim danışmanlığı hizmetinin verilmesi ya da orada görev yapmak isteyen kamu personeli, akademisyenlerin masraflarının burslar aracılığıyla ABD

---

[74] Carl M. White, *Amerikan Kütüphanecilik Tecrübeleri,* Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsü Yayınları, Ankara 1961, s. iii.

[75] F. Subaşıoğlu ve O. G. Tamdoğan, "Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü'nün Kuruluş Öyküsü", *Türk Kütüphaneciliği*, C. 28, S. 4, (2014), s. 589.

[76] Necdet Aysal ve Lütfi Arslan, "Siyasal ve Kültürel Diplomasi Sarmalında Türk-Amerikan İlişkilerinin Gelişimi: 'Fulbright Programı Anlaşması", *OPUS International Journal of Society Researches* C. 18, S. 42, (2021), s. 6013.

hükümeti tarafından karşılanması üzerine mutabakat sağlanmıştır. Sonuç olarak Amerikan kültür ve eğitiminin Türk kültür ve eğitimi ile kaynaştırılarak ortak bir kültür oluşturmak hedeflenmiştir. 14 maddeden oluşan anlaşmanın 5. Maddesi, en çok dikkat çeken ve eleştirilen maddesi olmuştur. 5. madde, Türk eğitim sisteminin planlanması hakkında ABD'ye geniş yetkiler veren, milli eğitim sistemini Türk toplumundan uzaklaştıran, ABD'nin kültür alanlarımızda fazlasıyla söz sahibi olduğu yönünde tepkiler almıştır.[77]

Fulbright anlaşması, Türkiye ile ABD ilişkilerinin yakınlaşmasında büyük rol oynamıştır. İlerleyen dönemde Türkiye'nin NATO'ya kabul edilmesi, Amerikan menşeili Ford Vakfı ve Amerikan Haberler Merkezi gibi kurumların Türkiye'de faaliyetlerde bulunmasını kolaylaştırmıştır. Dönem içerisinde yayınlanan "Kütüphanecilik" konulu tercüme kitapların çoğunda söz konusu vakıfların doğrudan veya dolaylı olarak destekleri olmuştur. "Kütüphanecilik" konulu tercüme kitapların yayınlanmasını doğrudan bu antlaşmaya bağlayabilecek bir kanıt olmamasına karşın, bütün bu yardımlar antlaşmanın içeriğine uygun olarak yapıldığı görülmektedir.

Ortaya çıkan tabloda Türk Kütüphaneciliğinin Amerikan ekolünü mü takip ettiği ya da Türk Kütüphaneciliği uluslararası ilişkilerin yürütülmesi yolundaki eylemlerden biri mi olduğu tartışma konusu olarak kalmıştır. Dolayısıyla "Kütüphanecilik" konulu tercüme kitaplar için bir çeviri politikası olduğunu söylemek güçtür. Dönemin kütüphanecilik yayınlarının Türkçeye tercüme edilmesindeki amacın, Milli Kütüphane dermesinin geliştirilmesi, yeni bir kütüphanecilik neslinin yetiştirilmesi, üniversite eğitimlerinde kaynak olarak kullandırılması, Türkiye'de modern kütüphanecilik anlayışının gelişimi olarak gösterilmiştir.

3.3. Türkiye'de Kültür Politikaları (1953-1974)

Kültür politikası kavramını Topuz, "Bir ülkede kültürlerin ve kültür varlıklarının korunması ve geliştirilmesi için kültürle ilgilenen devlet kuruluşlarının, bakanlıkların, yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütlerinin, vakıfların, derneklerin, üniversitelerin kültür alanlarında izledikleri politikalara denir." şeklinde tanımlanmıştır.[78] UNESCO tanımına göre ise kültür politikası; kütüphaneler, müzeler, görsel ve sahne sanatları,

[77] Aysal ve Arslan, *a.g.e.*, s. 6015.
[78] Hıfzı Topuz, *Dünyada ve Türkiye'de Kültür Politikaları*, Adam Yayınları, İstanbul 1998, s. 7.

müzik, doğal miras ürünleri için "Yerel, ulusal veya uluslararası düzeyde kültüre odaklanan bireylerin, grupların kültürel ifadeleri üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olacak şekilde tasarlanan, kültürel faaliyetlerin, malların ve hizmetlerin yaratılması, üretimi, yayılması, dağıtılması ve toplumların bu alanlara özgürce erişimini de kapsayan bir yönetim çeşididir."[79]

"Kültür Politikası" kavramı terim olarak ilk kez XX. yüzyılda, 60'lı yıllarda kullanılmaya başlanmıştır.[80] Dönemin UNESCO Genel Müdürü Rene Maheu "Kültür Politikası" kavramını ortaya çıkaran kişi olmuştur.[81] "Kültür Politikası" kavramı 1961 anayasası, 1953-1974 yıllarındaki hükümet programları ve yasal düzenlemelerde terim olarak yer almamıştır.

Bu çalışmada kütüphaneler, bilginin muhafaza edilmesi ve gelecek nesillere aktarılması sürecindeki rolü ile "Kültür Politikası" içerisinde değerlendirilecektir. Kültür politikalarının kapsamı, 1961 Anayasası, 1953-1974 yıllarındaki hükümet programları, kütüphanelere yönelik yasal düzenlemeler ile sınırlandırılacaktır. Çalışmanın zaman sınırları (1953-1974), Türkiye'de üniversite düzeyinde açılan ilk kütüphanecilik bölümü* ile başlayıp Türk kütüphaneciliğinde yaşanan gelişmeler neticesinde Türkiye'de üniversite düzeyinde açılan üçüncü kütüphanecilik bölümü** yılları arasında geçen süre olarak seçilmiştir.

3.4. Kütüphaneler ile İlgili Düzenlemeler

3.4.1. 1953 Öncesi Dönem

1953 öncesi dönemde doğrudan kütüphaneleri etkileyen köklü değişimler ve eğitim alanında yapılan düzenlemeler aracılığıyla kütüphaneleri etkileyen değişimler yaşanmıştır. Bölümün konusu 1953 öncesini kapsamasa da 1953-1974 dönemi ile bağlam oluşturması açısından, bu değişimlere kronolojik olarak kısaca değinmek gerekir.

Osmanlı Devleti'nde hizmet veren bazı kurumlar, cumhuriyetin getirdiği düzenlemeler ile yeni bir yapılanmanın içerisinde, yeni bir düzenle hizmet vermeye devam etmişlerdir. Türk kütüphaneciliği açısından 1923-1939 döneminde yazma

---

79 İstanbul Bilgi Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü, https://eu.bilgi.edu.tr/en/blog/kulturpolitikasi/., [Erişim tarihi: 14.08.2022].

80 Oğuz, *a.g.e.*, s. 52; Topuz, *a.g.e.*, s. 8.

81 Topuz, *a.g.e.*, s. 9.

* Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsü (1953).

** Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik ve Dokümantasyon Enstitüsü (1972).

eserlerin toplanması, sınıflandırılması ve korunması yönünde yapılan çalışmalar ön plana çıkmıştır. 1939-1953 dönemi "Milli Kütüphane" kurma fikrinin tartışıldığı ve Milli kütüphane kurma çalışmalarının yapıldığı dönem olmuştur.

1920 yılında Millî Eğitim Bakanlığı içerisinde eğitim ve kültür işleri için Hars Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. Kütüphaneler ile ilgili düzenlemeler de Hars Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülüyordu.[82] Cumhuriyet döneminde Türkiye'de kütüphaneleri etkileyen politikalarının ilki 3 Mart 1924 tarih ve 430 kanun numarası ile kabul edilmiş olan Tevhid-i Tedrisat Kanunudur. Kanunu ile medreseler kapatılmış, kütüphaneler ile öğretim kurumlarının yönetimleri Maârif Vekaletine bağlanmıştır.[83] Osmanlı döneminde idaresi, Evkaf-ı Hümâyun Nezaretinde olan vakıf kütüphaneleri ile camii, medrese kütüphaneleri bir merkezde toplanmıştır. Yasanın kapsamadığı bazı kütüphane türleri de, 1925 yılında 671 kanun numarası ile kabul edilen "Tekke, Zaviye ve Türbelerin Seddine, Türbedarlıklarla Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına dair Kanun" ile Milli Eğitim Bakanlığına devredilmiştir.[84] Vakıf tüzel kişiliğinden ayrılarak devlet yönetimine geçen kütüphane kurumu Tevhid-i Tedrisat kanunu ile yapısal olarak kimlik değiştirmiştir.[85]

22 Mart 1926'da dönemin kütüphanelerinin amaç ve işlevlerini ortaya koyan, 9 maddeden oluşan "Kütüphaneler Talimatnamesi" yürürlüğe konmuştur.[86]

> Madde 1- Halkın okuma, düşünme ihtiyacını karşılamak üzere açılacak bütün kütüphaneler için Maarif Vekaletinden izin alınmak zorundadır.
>
> Madde 2- Halka ait resmî, özel her kütüphane Maarif Vekaletince kabul edilen usul ve eklenmiş şekle göre mevcut eserlerin kataloğunu vekalete göndermekle yükümlüdür.
>
> Madde 3- Kütüphaneler 3 ayda bir yeniden kabul ettiği ve satın aldığı eserleri, kataloğa eklemek üzere bildirmek zorundadır.
>
> Madde 4- Kütüphaneler Maarif-i Emin, müdür ve memurlarıyla Maarif müfettişlerinin devamlı teftiş ve denetlemesine tabidir.
>
> Madde 5- İzni olmayan, kataloğunu göndermeyen, teftişi teshil edilmeyen kütüphaneler Maarif Vekaleti kararıyla kapatılır.

---

82 "Kuruluş ve Görevler", https://kygm.ktb.gov.tr/TR-3/kurulus-ve-gorevler.html., [Erişim tarihi: 06.07.2022]

83 Oğuz, *a.g.e.,* s. 98.

84 Meral Alpay, *Harf Devriminin Kütüphanelere Yansıması*, İstanbul Üniversitesi. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1976, s. 69.

85 Özer Soysal, "Cumhuriyet ve Kütüphaneciliğimiz 1923'ten 1963'e", *Kütüphanecilik Dergisi: Belge Bilgi Kütüphane Araştırmaları,* S. 1, (1987), s. 21.

86 Hayrünisa Alp, *Cumhuriyet Dönemi Türk Kütüphaneleri ve Kütüphaneciliği (1923-1950)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2003, s. 102.

Madde 6- Kütüphaneler Maarif Vekaleti İstatistik Dairesi'nin düzenleyeceği şekilde istatistik cetvelini belirlenmiş zamanlarda vermeye zorunludur.

Madde 7- Kütüphanecilik için açılan derslere kütüphane memurlarının devamı zorunludur. Dışarıdan kurslara Talimatnamesine uygun olarak devam edip ehliyetname alanlar kütüphane memurluğuna diğerlerinden üstün olarak tayin edilirler.

Medde 8- Bu kurslara ait düzenli olarak gönderilmekte olan kitaplar Vilayet-i Kütüphane memurlarınca ciddi olarak takip ve mütaala olunacak ve gerektiğinde kütüphanecilerin bu derslerden geçmeleri zorunlu olacaktır.

Madde 9- Eski eserlerin yanında mutlaka yeni eserler Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşundan beri yayınlanan kanunlar bulundurulacaktır.

1 Kasım 1928 tarihinde 1353 numaralı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun ile yeni Türk harfleri yürürlüğe girmiştir. 28 Mayıs 1928 tarihinde ise 900 sayılı resmî gazetede Latin asıllı rakamların kabulü duyurulmuş, 1 Haziran 1928 tarih ve 1288 numaralı kanun ile Türkiye'de uluslararası rakamlar kullanılmaya başlanmıştır.[87] Yeni Türk harflerinin kabulüne kadar, ülkenin mevcut kütüphane dermelerinin Arap harfli eserlerden oluşuyor olması, yazma eserlerin ve mevcut kütüphane dermelerinin değersizleşmesi konusunu, dönemin ilim insanlarının tartışmasına açmıştır.[88]

Türkiye'de okuma-yazma oranını artırma, büyük şehirlerin dışında yaşayan vatandaşların bilim, kültür ve sanat faaliyetlerini takip edebilmelerini sağlama düşüncesiyle 19 Şubat 1932'de Halkevleri kurulmuştur. Halkevleri içerisinde bulunan okuma odaları ve kütüphaneler ile bulunduğu yörenin insanına, ödünç verme sistemi kullanılarak yeni çıkan kitapları ulaştırma, çeşitli gazete arşivlerine erişebilme imkânı sunmuştur.[89]

21 Haziran 1934 tarih ve 2527 kanun numarası ile "Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu" ilan edilmiştir. Bu kanun ile baskı yolu ile çoğaltılan eserlerden beş nüsha Millî Eğitim Bakanlığı aracılığıyla üç büyük şehirden beş kütüphaneye; (14 yıl sonra kurulacak olan) Ankara Milli Kütüphanesi, İzmir Milli Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi Ve Ankara İl Halk Kütüphanesine gönderilmesine, ayrıca bir nüshanın da ileride kurulması planlanan Milli

87 Oğuz, *a.g.e.*, s. 99.
88 Soysal, *a.g.e.*, "Cumhuriyet ve Kütüphaneciliğimiz 1923'ten 1963'e", s. 35-36.
89 Rukancı ve Anameriç, *a.g.e.*, "Belgelerle Türk Kütüphanecilik Tarihi (1960-1980)", s. 50.

kütüphaneye verilmesi için Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü'nde bekletilmesine karar verilmiştir.[90]

Devlet malının korunması ve kullanım süresinin uzatılması amacıyla, 1939 yılında "Ayniyat Talimatnamesi" çıkarılmıştır. Talimatname ile kütüphaneler özelinde, kamu malı sayılması gereken kitap ve diğer basılı yayınların, salt kütüphane demirbaşı olarak değerlendirilmesi, demirbaşlarda oluşabilecek olası hasardan kütüphanelerin sorumlu tutularak kütüphanecilerden kefalet aidatı kesilmesi, kütüphanecilerin "ayniyat mutemedi" pozisyonuna sokulması dönemin kütüphanecilik anlamında sorun teşkil eden gelişmesi olmuştur.[91]

Köylerde yaşayan, henüz okuma-yazma bilmeyen öğrencileri desteklemek, bireysel ve toplumsal gelişimlerini sağlamak amacıyla 17 Mart 1940'ta Köy Enstitüleri kurulmuştur. Kurulduktan bir müddet sonra kütüphaneleri oluşturulan köy enstitüleri, dermelerinde, köy yaşamını konu alan kitaplar ile öğrencilerin bireysel gelişimini destekleyecek nitelikteki dergiler, ansiklopediler, sözlükler, mesleki kitaplar, ders kitapları barındırmıştır. Bu sayede öğrencilerin yaşadıkları bölgeyi, ülkeyi daha iyi tanıyabilme olanakları olmuştur.[92]

1946 yılında Adnan Ötüken'in kurduğu, Milli Kütüphane Hazırlık Bürosu, yine Adnan Ötüken'in başlattığı kütüphanecilik kurslarında kütüphanecilik öğretimi görmüş M. Türker Acaroğlu, Sami Özerdim, Leman Şenalp, Enver Koray gibi isimlerin çalışmalarıyla Milli kütüphanenin temelleri atılmıştır. Milli kütüphanenin dermesi bu hazırlık bürosunda oluşturulmaya başlanmıştır. Kurulduktan kısa bir süre sonra derme, 8.000 adet kitaba ulaşmıştır. 1947 yılında Milli kütüphane hazırlık bürosunun artan masraflarının karşılanması için Milli Kütüphane Yardım Derneği kurulmuştur.[93]

19 Kasım 1949'da Adnan Ötüken önderliğinde 35 kurucu üye ile Türk Kütüphaneciler Derneği kurulmuştur. Amacı "Türk kütüphanecileri arasında mesleki temas ve çalışmaları teşvik etmek, kütüphaneciliğin memlekette bir meslek olarak tanınması ve gelişmesi için çalışmak ve meslektaşlar arasında yardımlaşma imkânlarını sağlamak" olan derneğin, ana tüzüğü 11 Ocak 1950 tarihinde "Ankara Akşam Postasında"

---

90 Oğuz, *a.g.e.*, s. 101.; Leman Şenalp, "Cumhuriyet Döneminde Kütüphaneciliğimiz", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, C. 23, S. 1, (1974), s. 42.

91 Özer Soysal, "Türk Kütüphaneciliğinin Tüzel Yapısı", *Türk Kütüphaneciliği: Bilginin Yazgısı*, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara 1998, s. 124-25.

92 Rukancı ve Anameriç, *a.g.e.*, "Belgelerle Türk Kütüphanecilik Tarihi (1960-1980)", s. 51.

93 Acaroğlu, *a.g.e.*, s. 9.

yayınlanmıştır. Derneğin ilk kurucu başkanlığına, dönemin TBMM Kütüphanesi Müdürü Nazmi Coşkunlar (1949-1950), ikinci dönem başkanlığına ise dönemin Milli Kütüphane Müdürü Adnan Ötüken seçilmiştir (1950-1951).[94]

Milli kütüphanenin kurulması fikri, ilk olarak Hamit Zübeyr Koşay'ın 1925 yılında kütüphanelerimizin genel durumu hakkında hazırladığı raporda ortaya atılmıştır. Daha sonraları Adnan Ötüken'in kişisel gayret ve propagandalarıyla çeşitli yayın ve toplantılarda, ilim insanları, siyasetçiler ve kütüphaneciler tarafından birçok kez gündeme gelmiştir. 14 Ağustos 1946'da Başbakan Recep Paker'in Hükümet Programı'nda Milli kütüphane kurulma çalışmalarına hemen başlanacağını söylemesi üzerine Ötüken, yürüttüğü Millî Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğü görevinden ayrılarak tüm mesaisini Milli Kütüphane kurma çalışmalarına ayırmış ve Milli Kütüphane 16 Ağustos 1948'de hizmete açılmıştır. 23 Mart 1950'de Milli Kütüphane kuruluş yasasının çıkarılmasıyla Türkiye Cumhuriyeti Milli Kütüphanesi resmen kurulmuştur.[95]

1951 yılında, Milli Kütüphane Yönetimi tarafından, Ankara Namık Kemal Okulu binasında, çocuklara okumayı sevdirmek, okuma alışkanlığı kazandırmak ve okur-yazar nesil oranını yükseltmek maksadıyla, Türkiye'nin ilk çocuk kütüphanesi kurulmuştur.[96]

1955 yılında UNESCO'nun malî desteği ile Milli kütüphane binasında, Bibliyografya Enstitüsü kurulmuştur. Türkiye'de yapılan ilmi çalışmaların ihtiyaç duyduğu her türlü yerli ve/veya yabancı yayını temin etmek gayesiyle kurulan Bibliyografya Enstitüsü, Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü ile iş birliği içerisinde çalışarak, birçok ilmi çalışmaya katkı sağlamış, Türkiye Makaleler Bibliyografyasını yayınlamıştır.[97]

Amerika'da, Kentucky Üniversite Kütüphaneleri Müdürü ve Amerika Birleşik Devletleri Kütüphane Özel Müşaviri Dr. Lawrence S. Thompson, 1951 ve 1952 yıllarında ülkemizde 4 ay kalarak 1952 Şubat ayında Millî Eğitim Bakanlığına *"*Türkiye'de Kütüphaneleri Geliştirme Programı" başlıklı bir rapor sunmuştur. Raporda; Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyanın her yerinde kütüphanelerin ve kütüphaneciliğin gelişimine katkı sağladığını, aynı katkının Türkiye Cumhuriyeti'ne sağlanacağından şüphesi olmadığını, ABD hükümeti ile Türk hükümetinin kütüphaneler konusunda

---

94 Mehmet Toplu, "Mesleki Bir Örgüt Olarak Türk Kütüphaneciler Derneği'nin Altmış Yıllık Gelişim Çizgisi", *Türk Kütüphaneciliği* C. 23, S. 4, (2009), s. 696.

95 Şenalp, *a.g.e.*, s. 41-43.

96 Haberler, TK Yayın Kurulu, "Haberler", *Türk Kütüphaneciliğ*i C. 1, S. 1, (1952), s. 79.

97 Haberler, TK Yayın Kurulu, *a.g.e.*, (1953), s. 80.

sürekli bir iş birliği içinde olacağını söylemiştir. Thompson raporunda, Türk kütüphaneciliğinin gelişmesi adına, Milli Kütüphane için yeni bir ek binanın yapılmasına, bu konuda yeterli maddi kaynağın bir an evvel sağlanmasına, gerekirse daha önce Almanya'ya benzer konuda yardımda bulunan Ford Vakfı'nın ikna edilmesine öncelik vermiştir. Milli Kütüphane ve diğer kütüphanelerdeki kütüphaneci ihtiyacının karşılanması için üniversite düzeyinde kütüphaneci yetiştirilmesine, kütüphanecilik öğrencilerinin Amerika Birleşik Devletleri'nin; Columbia, Chicago, Illinois, Michigan ya da California'ya gönderilerek orada eğitim almalarını tavsiye etmiştir. Thompson'un bir başka tavsiyesi de yazma eser mikrofilmlerinin Ankara'da atom bombasına karşı korunabilecek seviyede bir yerde ve Kongre Kütüphanesi ya da Princeton Üniversitesinde birer kopyalarının saklanması yönünde olmuştur.

Thompson ayrıca üniversite kütüphanelerinin durumları hakkındaki endişelerini de bu raporda dile getirmiştir. Ankara ve İstanbul'daki üniversitelerin kütüphane müdürlüğüne bir profesörün getirilmesi gerektiğini, profesörün 1 yıl süre ile Amerika'da eğitim almasının ardından İngiltere, Hollanda, Almanya'daki üniversite kütüphanelerini ziyaret etmesinin faydalı olacağını söylemiştir. Thompson, İstanbul'daki yazma eser kütüphanelerinin iyi yönde gelişmesinden duyduğu memnuniyeti de raporuna eklemiştir. Raporun ilerleyen bölümlerinde, halk kütüphaneleri, çocuk kütüphaneleri ve okul kütüphanelerine dair çeşitli tavsiyelerde bulunmuştur.[98]

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulüyle başlayarak, Ankara Üniversitesi'nde kütüphanecilik öğretiminin başlamasına kadar olan süreçte, Türk kütüphaneciliği alanında yapılan çeşitli yenilikler, modern kütüphanecilik uygulamalarının temelini oluşturmuştur. Bu bağlamda, Kütüphaneler Talimatnamesinin yayınlanması, Halkevlerinin açılması, Derleme Kanunu'nun çıkarılması, Köy Enstitülerinin kurulması, Milli Kütüphanenin kurulması, Türk Kütüphaneciler Derneği'nin kurulması, ilk çocuk kütüphanesinin kurulması ve Türk kütüphaneleri konusunda yabancı uzmanların görüşlerine başvurulması gibi adımlar, belirli bir hedef doğrultusunda atılan adımlar olarak değerlendirilebilir. Bu adımlar, Türk kütüphaneciliğini daha ileri bir noktaya taşıma amacını taşımış ve kütüphanecilik alanında çağdaş uygulamaların temelini oluşturmuştur. Özellikle, 1953 yılında Ankara Üniversitesi'nde kütüphanecilik öğretiminin başlaması, Türk kütüphanecilik tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak

[98] Lawrence S. Thompson, *Türkiye'de Kütüphaneleri Geliştirme Programı*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara 1952, s. 12-14.

kabul edilebilir. 1953 öncesi dönemde elde edilen deneyimler ve gerçekleştirilen reformlar, Türk kütüphaneciliğinin yeni bir aşamaya geçişini sağlamıştır. 1953 öncesinde belirli bir seviyeye ulaşan Türk kütüphanecilik bayrağı, Ankara Üniversitesi'nin kütüphanecilik öğretimine başlamasıyla birlikte, yeni nesil kütüphanecilere devredilerek tam anlamıyla modern kütüphaneciliğe geçişin başlangıcını simgeler.

3.4.2. 1953-1974 Dönemi

1953-1974 döneminde üniversite düzeyinde açılan kütüphanecilik bölümleri, yeni kütüphanelerin kurulması, kütüphanecilikte batı uygulamalarının başlangıcı olarak ifade edilebilir. Dönemin kültür politikalarının ortak noktası, okuma-yazma oranının artırılması, kütüphaneci yetiştirilmesi, yayın faaliyetlerinin artırılması, kütüphanelerin ve kütüphanecilerin sorunlarının giderilmesi, yeni tür kütüphanelerin ortaya çıkarılması, kütüphaneciliğin meslek olarak tanınması için çalışmalar yapılması olmuştur.

Adnan Ötüken 1953 yılında, Amerika Birleşik Devletleri'nden aldığı davetle, Amerika kütüphanelerinde tetkikler yapmak üzere, 30 Eylül 1953 tarihinde Amerika'ya gitmiştir. Ötüken'in, ziyareti esnasında Kongre Kütüphanesi ile yaptığı mutabakat sonucu, Milli Kütüphane ile Amerika Kongre Kütüphanesi arasında personel değişim programı başlamıştır. Thompson'un raporunda[99] yer alan, kütüphane personelinin eğitim amaçlı Amerika'ya gönderilmesi hususu hükümet tarafından da kabul görmüştür. Türk kütüphaneciler, dönemin 4489 sayılı kanunu kapsamında bilgi, görgü ve ihtisaslarını artırmak maksadıyla Amerika, İngiltere, Almanya ve Irak'a gönderilmiştir.[100]

1953 yılı Cumhuriyet dönemi Türk kütüphaneciliği için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Thompson raporunda Ankara ve/veya İstanbul şehirlerinde üniversite düzeyinde kütüphanecilik bölümünün açılması gerektiği yönündeki tavsiyesi karşılık bulmuştur. Thompson'un raporundan bir sene sonra fakülte dekanı Prof. Dr. Akdes Nimet Kurat, dekan yardımcısı Prof. Dr. Afet İnan, dönemin Ankara Amerikan Kütüphanesi Müdürü Emily Dean Heilman'ın çabaları ve Ford Vakfı'nın burs ve öğretim elemanı desteği ile Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinde Kütüphanecilik Enstitüsü kurulmuştur.[101] Önce kürsü şeklinde teşkil eden bölüm daha sonra Profesörler Kurulunun kararıyla enstitü haline getirilmiştir. Enstitüde kütüphanecilik eğitiminin başlamasıyla birlikte tıpkı personel değişimi programında olduğu gibi Ford Vakfı'nın

---

[99] Thompson, *a.g.e.*

[100] Haberler, TK Yayın Kurulu, "Haberler", *Türk Kütüphaneciliği* C. 2, S. 1 (1953), s. 76-78.

[101] Subaşıoğlu ve Tamdoğan, *a.g.e.*, s.589.

sağladığı kütüphanecilik bursuyla Amerika Birleşik Devletleri ile öğrenci değişim programları da başlamıştır.[102]

27 Mayıs 1955 tarihinde, 5632 sayılı Milli Kütüphane'nin Kuruluşu'na dair kanuna ek olarak 6568 numaralı yeni bir kanun hazırlanmıştır. Kanun ile Milli Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü resmi kimlik kazanmış, Türkiye Bibliyografyasının Enstitü tarafından yayınlanmasına, Milli Kütüphane personel kadrolarının iki katına çıkarılmasına ve Milli Kütüphane personelinin terfilerine karar verilmiştir. Kanun hazırlandıktan beş ay sonra yürürlüğe girmiştir.[103]

1958 yılında "Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği", 1959 yılında da "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği" yayınlanmıştır.[104]

1960 yılı askeri müdahale sonrası dönem ülkenin siyasi, ekonomik ve toplumsal olarak zor günler geçirdiği dönemdir. 1961 yılında yeni anayasanın kabul edilecek olmasıyla, aynı yıl kurulan Devlet Planlama Teşkilatı ile devletin tüm kurum ve kuruluşlarında planlı kalkınma çalışmaları yapılmıştır. Bu dönemde uygulanan eğitim-kültür planlamaları neticesinde Kütüphaneler Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Kütüphaneleri tek merkezden yönetmeyi hedefleyen Kütüphaneler Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen Kütüphaneler Komitesi, 31 Ocak-17 Mart 1961 tarihlerinde yaptığı toplantılarda, üniversite kütüphaneleri hariç tüm kamu kütüphanelerinin sorunlarını, çözüm önerileri değerlendirerek, 10 yıllık bir plan ve rapor hazırlamışlardır.[105] Komite ayrıca bir "Halk Kütüphaneleri Kanun Tasarısı" hazırlamıştır. Kütüphaneler Komitesi raporu, 1962 yılında VII. Milli Eğitim Şûrası tarafından onaylansa da planın tamamı uygulamaya geçirilememiştir.[106]

1962 yılında Ford Vakfı'nın malî desteğiyle Dewey Onlu Tasnif Sistemi ve Relatif İndeksinin 15. basımının Türkçe çevirisi yayınlanmıştır.[107] Prof. Dr. Nusret Hızır ve İkbal Argon'un editörlük, Vedat Örs ve Abdülkadir Salgır'ın kontrol ve tashih görevini üstlendiği eserin çeviri ve çeviri kontrol ekibinde; Nusret Hızır, Abdülkadir Salgır, Dr. Nejat Bengül, Sadun Aren, Dr. Necat Erder, Orhan Türkey, Cahit Talas, Talât Özken,

---

[102] Haberler, TK Yayın Kurulu, "Haberler", *Türk Kütüphaneciliği* C. 3, S. 2 (1954), s. 241-242.

[103] Haberler, TK Yayın Kurulu, *a.g.e.*, s. 247.

[104] Jale Baysal, "Cumhuriyet Döneminde Türk Kütüphaneciliğinin Gelişmesi", *Cumhuriyetin 50. Yılına Armağan* İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1973, s. 106.

[105] M. Kemal Sevgisunar, *Türkiye'de Siyasetin Bilgi ve Belge Yönetimi Alanına Etkileri*, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara 2009, s. 99-100.

[106] M. Türker Acaroğlu, "Kütüphaneciliğimizin Elli Yili", *Türk Kütüphaneciliği* C. 24, S. 1, (1975), s. 9.

[107] Baysal, *a.g.e.*, s. 107.

Hüsnü Cırıtlı, Bahattin Baysal, Dr. Cemile Rota, Hamit Dereli, Vedat Kerem, Ömer Köşker, İrfan Dönmez, Mithat Fenmen ve Süheyl Beken yer almıştır.[108]

1963 yılında Türkiye'de üniversite düzeyinde ikinci Kütüphanecilik kürsüsü, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde kurulmuştur. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphane Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Cavit Baysun'un, 14 Şubat 1963'te Fakülte Profesörler Kuruluna, kütüphanecilik kürsüsü kurulması önerisini getirmiş, kurul öneriyi 19 Şubat 1963 tarihli toplantısında değerlendirmiş ve onaylamıştır. Prof. Dr. Macit Gökberk'in Köln Kütüphanecilik Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Rudolf Juchhoff ile Almanya'da yaptığı görüşmeler, İstanbul Üniversitesi Kütüphanecilik kürsüsünün temelini oluşturmuştur. 31 Ağustos 1964'te Prof. Dr. Rudolf Juchhoff Edebiyat Fakültesi'nde göreve başlamıştır. 1964-1965 ders yılı ile İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Kürsüsü ilk öğrencilerinin eğitimi başlamıştır.[109]

1963 yılında bilimi ve akademik araştırmaları desteklemek ve yeni araştırmacılar yetiştirmek maksadıyla Başbakanlığa bağlı olarak Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) kurulmuştur.[110]

23 Kasım 1964'te kütüphanelerden daha fazla ve daha verimli faydalanılmasını sağlamak, kütüphanecilik mesleğinin ulusal boyutlarda tanınırlığını artırmak, kütüphanelerin ve/veya kütüphanecilerin sorunlarını paylaşmak amacıyla, Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Merkezi, kasım ayının son haftasını "Kütüphane Haftası" olarak kutlamaya karar vermiştir.[111]

21 Ocak 1965'te Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Bütçe ve Planlama Dairesi Başkanlığı tarafından "Kütüphaneleri Standartlaştırma ve Rasyonelleştirme Komisyonu" kurulmuştur. Komisyon, Bütçe ve Planlama Dairesi Başkan Yardımcısı Ahmet Sevinç, Kütüphaneler Genel Müdürü İsmet Parmaksızoğlu, Özlük İşleri Genel Müdürlüğü temsilcileri, Bakanlık ve Saymanlık Müdürlüğü temsilcilerinden oluşmuştur. Komisyonun çalışmaları kütüphanecilere yeni özlük hakları tanınmasını sağlamak yönünde gerçekleşmiştir. Personel kanunu ile kesişen noktalar sebebiyle, farkları ortaya koyabilmek için "Kütüphaneler Kanunu" tasarlanmıştı. "Kütüphaneler Kanunu" tasarısı ile Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nün hazırlayıp Talim ve Terbiye Dairesinin

---

[108] Dewey, *a.g.e.*, s. iii.

[109] Rukancı ve Anameriç, *a.g.e.* "Belgelerle Türk Kütüphanecilik Tarihi (1960-1980), s. 6.

[110] Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, "Hakkımızda", https://www.tubitak.gov.tr/tr/icerik-hakkimizda, [Erişim tarihi: 17.10.2022].

[111] Haberler, "Haberler", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, C.13, S. 3-4, (1964), s. 79.

incelemesinde sunduğu "Genel Yönetmelik" çalışmasından vazgeçilmiştir. Aynı yıl hazırlanan, Talim ve Terbiye Dairesi'nin onayını alan bir başka yönetmelik ise "Kütüphaneler Arası Ödünç Verme" yönetmeliğidir.[112]

13 Temmuz 1965'te "Milli Kütüphane Müdürlüğü", Millî Eğitim Bakanlığı'nın kararı ile "Milli Kütüphane Genel Müdürlüğü" olarak değiştirilmiştir. Genel Müdürlük görevine Dr. Müjgân Cunbur getirilmiştir.[113]

1965 yılında dünyadaki sosyal ve fen bilimlerinin oluşturduğu bilgileri toplayarak, yurt içindeki araştırmacıların hizmetine sunmak amacıyla Türkiye Bilimsel ve Teknik Dokümantasyon Merkezi (TÜRDOK) kurulmuştur.[114]

21 Haziran 1934'te yürürlüğe giren "Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu" Milli Kütüphanenin zenginleştirilmesi, uluslararası yayınların sağlanması, telif haklarının korunması amacıyla yeni bir "Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu" tasarı çalışması yapılmıştır. Tasarı ile basılı malzemenin dışında, filmler, plaklar, fotoğraflar vb. malzemelerinde derlenmesi, derlenen eserlerin 5'ten 7'ye çıkarılması planlanmıştır 1966 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne kanun tasarısı[115] olarak sunulmuştur.[116] Hazırlanan ve meclise sunulan kanun tasarısı için Acaroğlu kanun tasarısı çalışmasının olumsuz şekilde sonuçlandığını şu şekilde göstermiştir.

> Yozgat Milletvekili sayın Nuri Kodamanoğlu'nun yeni Derleme Kanunu teklifi ile ilgili olarak Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığının 27.VI.1966 tarihli ve 5071, 06-1666/2226 sayılı yazısına Derleme Müdürlüğünün cevabı 14.IX.1966 tarihli ve 900.-1156 sayılı yazı ile Yayımlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğüne yollanmıştır. DPT. Müsteşarlığının yazısında, kanun teklifinin 1. ve 2. bölümlerinde yer alan (bazı maddelerin) kırtasiyeciliği artırıcı nitelikte olduğu görüldüğünden söz edilerek, bu bölümlerde öngörülen (muamele usulleri)nin gerekli olup olmadığının Türkiye ve Orta-Doğu Âmme İdaresi Enstitüsünce incelenmesi uygun düşeceği bildirilmekteyse de o maddelerin ve muamele usullerinin hangileri olduğu açıkça belirtilmemiştir. Bu durum karşısında herhangi bir düşünce serdetmeğe imkân bulunamaz. Adı geçen Enstitüce yapılacak inceleme sonucunu beklemek gerekecektir. Kanun teklifinin (Organizasyon) bölümünden tamamıyla vazgeçmeye ise hiç imkân ve ihtimal tasavvur edilmemektedir.[117]

---

[112] Haberler, TK Yayın Kurulu, "Haberler", *Türk Kütüphaneciliği*, C. 14, S. 1-2, (1965), s. 67.
[113] Haberler, TK Yayın Kurulu, "Haberler", *Türk Kütüphaneciliği*, C. 14, S. 3-4, (1965), s. 62.
[114] Baysal, *a.g.e.*, s. 108.
[115] Kanun tasarısı için bkz. Kütüphaneler Komitesi Raporu, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1961, s.62.
[116] Haberler, TK Yayın Kurulu, "Haberler", *Türk Kütüphaneciliği*, C.15, S. 2, (1966), s. 124.
[117] Acaroğlu, *a.g.e.*, s. 44.

1968 yılında halk ve çocuk kütüphanelerinin, çalışma gün ve saatlerinde yeni uygulamaya geçilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın kararı ile cumartesi ve pazar günleri de halk ve çocuk kütüphanelerinin hizmet vermesine, birden fazla personeli olan kütüphaneler için de hafta içi öğle arasına denk gelen saatlerde kütüphanelerin okuma salonlarının kapatılmamasına karar verilmiştir.[118]

1970 yılında Türk Kütüphaneciler Derneği Yönetim Kurulu kararıyla "Kütüphane Haftası" Kasım ayından, mart ayının son haftasına alınmıştır.[119]

Planlı kalkınma döneminden itibaren kütüphaneciler, Türk Kütüphaneciler Derneği aracılığıyla "Personel Kanunu" ve "Üniversiteler Kanunu" içeriğinde kütüphaneciliğin meslek olarak yer almasını ısrarla talep etmişlerdir. 1972 yılına gelindiğinde tam olarak beklentilerini karşılamasa da, halk kütüphaneleri yöneticilerinden üniversite mezunu ve 10 yıllık devlet tecrübesi olanlara 4. dereceden maaş alma hakkı tanınmıştır.[120]

16 Temmuz 1972'de Talât Sait Halman'ın bakanlık görevine getirildiği, "Kültür Bakanlığı" adında yeni bir bakanlık kurulmuştur. Önceden Kültür Müsteşarlığı'na bağlı olarak hizmet veren Milli Kütüphane, Kültür Bakanlığı'na bağlanmıştır. Kütüphaneler Genel Müdürlüğü ile Yayımlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Müdürlüğü Millî Eğitim Bakanlığı altında hizmet vermeye devam etmiştir.[121]

Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik ve Dokümantasyon Enstitüsü'nün temelleri Hacettepe Üniversitesi kuruluş yasası ile atılmıştır.[122] Ankara Üniversitesi ile İstanbul Üniversitesi'nden sonra üçüncü Kütüphanecilik Enstitüsü 1972 yılının Ekim ayında Hacettepe Üniversitesi'nde bilim uzmanlığı programında 16 öğrenci ile eğitime başlamıştır. Enstitünün kurucusu İlhan Kum, 1952 yılında gittiği Amerika Birleşik Devletleri'nin Kentucky Üniversitesi Kütüphanesi'nde kütüphanecilik görevi yapmış ve yüksek lisans eğitimi almıştır.[123] Enstitünün danışmanlığına Amerika Pittsburgh Üniversitesi'nden Thomas Minder getirilmiştir. Thomas Minder ile birlikte Dr. Benjamin

---

118 Haberler, TK Yayın Kurulu, "Haberler", *Türk Kütüphaneciliği*, C. 17, S. 1, (1968), s. 62.

119 Haberler, TK Yayın Kurulu, "Haberler", *Türk Kütüphaneciliği* C. 19, S. 3, (1970), s. 213.

120 Necmeddin Sefercioğlu, "1972'nin Getirdikleri", *Türk Kütüphaneciliği* C. 21, S. 1, (1972), s. 3.

121 Haberler, TK Yayın Kurulu, "Haberler", *Türk Kütüphaneciliği*, C. 20, S. 3, (1971), s. 189.

122 İrfan Çakın, "25. Yılında Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü", *Kütüphanecilik Bölümü 25. Yıla Armağan*, Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü, Ankara 1997, s. 7.

123 Haberler, *a.g.e.*, (1953), s. 77.

Whitten, Nilüfer Tuncer, Berin U. Yurdadoğ, Phyllis Lepon Erdoğan ve Adil Artukoğlu'ndan oluşan öğretim görevlisi kadrosu kurulmuştur.[124]

İlhan Kum, 1970 yılında Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde savunduğu "Türkiye'de Kütüphanecilik Eğitimi*"* adlı doktora tezinde, mevcut üniversitelerde kütüphanecilik eğitimi alan öğrencilerin kütüphanelerin sorunlarını çözebilme hususunda yetersiz kaldığı, genel kültürü yüksek, üst düzey eğitim almış kütüphanecilerin sayısının az olduğunu ifade etmiştir. Kum, aynı çalışmada Türkiye'de kütüphanecilik alanında lisansüstü eğitim verilmesi gerektiğini de savunmuştur.[125] Enstitü kurulduktan sonra 2 yıl boyunca yalnızca lisansüstü öğrencilerini kabul etmiştir. 1972-1974 arası Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Enstitüsünde eğitim almış kişiler ile kişilerin Türk kütüphaneciliğine katkılarının tespiti İlhan Kum'un doktora çalışmasının ispatı açısında ayrı bir çalışma konusudur. Enstitü 2 yıl lisansüstü eğitim verdikten sonra adı "Kütüphanecilik Bölümü" olarak değişerek lisans eğitimi vermeye başlamıştır.[126]

[124] Çakın, *a.g.e.*, s. 8.
[125] Sağlamtunç, *a.g.e.*, s. 35; Sevgisunar, *a.g.e.*, s. 166.
[126] Sevgisunar, *a.g.e.*, s. 168.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. KÜTÜPHANECİLİK KONULU ÇEVİRİ KİTAPLAR (1953-1974)

Cumhuriyet döneminde Türk yayın dünyasında kütüphanecilik konusu, özellikle 1950'li yıllarda daha geniş bir yer bulmaya başlamıştır. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi bünyesinde 1954 yılında kurulan Kütüphanecilik Enstitüsü, nitelikli kütüphaneciler yetiştirmek amacıyla hayata geçirilmiştir. Ancak, kütüphanecilik eğitiminde kullanılabilecek kaynakların yetersizliği, kütüphanecilik alanındaki çalışmaları artırmıştır. Dönem içinde, kütüphanecilik konusuna dair kaynakların sayısının yetersiz olması, uzman sayısının yetersizliğiyle ilişkilendirilebilir. Bu durum, yabancı uzmanların davet edilmesi ve yabancı kütüphanecilik kitaplarının tercüme edilerek yayınlanması yoluyla aşılmaya çalışılmıştır.

1953 ile 1974 yılları arasında ulaşılabilen 15 kütüphanecilik konulu tercüme kitap tespit edilmiştir. Bu kitapların tamamı batı dillerinden birebir tercüme edilmiştir. UNESCO ve Amerikan Haberler Merkezi gibi kurumlar kitapların yayınlanabilmesi için maddi destek sağlamışlardır. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, “Kütüphanecilik El Kitapları” serisiyle 9 adet kütüphanecilik konulu eserin yayınlanmasını desteklemiştir. Milli Kütüphane, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara Üniversitesi ve TÜRDOK gibi kurumlar da kütüphanecilik konulu tercüme eserlerin yayınlanmasına destek vermiştir. Bu süreçte, kitapların tercüme edilmesi, dizgi-tashih işlemleri, basım-yayım süreçleri gibi teknik konularda özveriyle çalışan kütüphanecilerin katkılarını da unutmamak gerekir. Yıllara göre tercüme kitap sayıları tablodaki gibidir:

Tablo 2. Yıllara Göre Tercüme Kitap Sayıları

Yıl	Tercüme Kitap Sayısı
1953-1959	1
1960	0
1961	2
1962	3
1963	4
1964	1
1965	0
1966	1
1967-1968	0
1969	2
1970-1971	0
1972-1974	1

4.1. Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü[127]

Eser Orijinal Adı	Vocabularium Bibliothecarii	**Çeviri Eser Adı**	Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü
Düzenleyen	Henri Lemaitre (1881-1946), Anthony Thompson	**Çeviren**	Leman Şenalp (1924-2018)
Eser Orijinal Dili	İngilizce	**Çeviri Dili**	Türkçe
Eserin Yayınlandığı Diğer Diller	Almanca, Fransızca	**Çevrilen Diğer Diller**	Almanca, Fransızca
Yayın Tarihi	1953	**Yayın Tarihi**	1959
Yayınlayan	UNESCO	**Yayınlayan**	Milli Kütüphane
Yayın Yeri	Paris	**Yayın Yeri**	Ankara
Kaynak		İSAM Kütüphane	
Fiziksel Özellikler		Karton kapak ve 3. hamur kâğıda basılan kitap, 280 sayfa ve 20 cm. boyutundadır.	
Düzenleyen Hakkında		Henri Lemaitre, 24 Şubat 1881 tarihinde Fransa'nın Valenciennes şehrinde doğmuştur. Ecole Nationale des Chartes'ta eğitim hayatına devam ederken babasının kitapçı olması sebebiyle kitaplara ve kütüphanelere ilgi duymaya başlamıştır. 1903 yılında eğitimini tamamlayarak Fransa Mili Kütüphanesi'nde Tarih kitaplarından sorumlu kütüphaneci olarak göreve başlamıştır. Çalışmaları sırasında Peder Antoine de Serent ile tanışan Lemaitre, tarikatının tarihine ilgi duymaya başlamıştır. 1911 yılında başlattığı Frnasiskan Tarihi çalışmalarına 1932 yılına kadar devam etmiştir. 1928-1931 yılları arasında Fransız Kütüphaneciler Derneği başkanlığı yapmıştır. 1934 yılında Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'nün müdür yardımcılığı görevini üstlenmiştir. Meslek hayatı boyunca pek çok ulusal ve uluslararası kütüphanecilik konferansında yer almıştır.	
Düzenleyen Hakkında		Yapılan araştırmalar sonucu düzenleyen hakkında detaylı bilgiye ulaşılamamıştır.	
Çevirmen Hakkında		Leman Şenalp, 10 Şubat 1924 tarihinde Bursa'nın Karacabey ilçesinde doğmuştur. 1941 yılında Kandilli Kız Lisesi'nden mezun olduktan sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih bölümünde eğitim almıştır. Eğitimi esnasında katıldığı Adnan Ötüken'in kütüphanecilik kursunda 2 yıl eğitim alarak 1945 yılında kursu başarıyla tamamlamıştır. Uzman kütüphaneci unvanını alan Şenalp, Adnan Ötüken'in de teşvikiyle aynı yıl Milli Kütüphane'nin hazırlık çalışmalarına katılmıştır. 1945-1951 yıllarını kütüphane incelemeleri ve staj için yurt dışında geçiren Şenalp, 1952 yılında ülkeye dönerek Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü'nde görev yapmıştır. Sonraki yıllarda Milli Kütüphane, Maliye Bakanlığı Kütüphanesi ve İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde görev yapmıştır. 1948, 1952 ve 1954 yıllarında yönetim kurulunda yer aldığı Türk Kütüphaneciler Derneği'ne 1954-1955 yıllarında başkanlık yapmıştır. En son görev yeri olan İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nden 1977 yılında emekliye ayrılmıştır.	

[127] H. Lemaitre, *Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü,* Yay. Haz. Leman Şenalp. Milli Kütüphane, Ankara 1959.

Kitap Hakkında

Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü, İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Henri Lemaître'nin başlattığı, akabinde Anthony Thompson'un gözden geçirerek genişlettiği çalışmadır. Kütüphanecilik terimlerinin Almanca, İngilizce ve Fransızca anlam karşılıklarından oluşan sözlük UNESCO tarafından 1953 yılında *"Vocabularium Bibliothecarii"* adı ile yayınlanmıştır. Sözlüğün orijinal basımına sadık kalınarak sözlükte geçen terimlerin Türkçe anlam karşılıkları Leman Şenalp tarafından sözlüğe eklenmiştir. Bir kütüphanecilik teriminin dört farklı dilde anlam karşılığına ulaşmak bu sözlük sayesinde mümkün olmuştur. Eser, EOSS (Evrensel Onlu Sınıflama Sistemi) ile düzenlendiğinden aynı konuya ait terimleri bir arada görmek de mümkündür. Eser 2500 civarında terim içermektedir. Leman Şenalp'in çalışması tamamlandığında, Milli Kütüphane uzmanlarında Sami N. Özerdim'in başkanlığında Dr. Müjgân Cunbur, Perran Eralp, Muharrem D. Mercanlıgil'den oluşan bir grup tarafından ilave edilen Türkçe kelimeler tekrar gözden geçirilmiştir. Türkçe kelimelerin de ilave edildiği sözlük 1959 yılında Mili Kütüphane tarafından UNESCO'dan alınan destekle yayınlanmıştır.

4.2. Amerikan Kütüphanecilik Tecrübeleri: Kütüphanelerin Mazisi, Tipleri ve Kütüphanecilikte Bugünkü Davranış[128]

Eser Orijinal Adı	Amerikan Kütüphanecilik Tecrübeleri: Kütüphanelerin Mazisi, Tipleri ve Kütüphanecilikte Bugünkü Davranış	**Çeviri Eser Adı**	Amerikan Kütüphanecilik Tecrübeleri: Kütüphanelerin Mazisi, Tipleri ve Kütüphanecilikte Bugünkü Davranış
Yazar	Carl M. White (ed.)	**Çeviren**	Berin U. Yurdadoğ, İlhan Kum, Osman Ersoy*
Eser Orijinal Dili	İngilizce	**Çeviri Dili**	Türkçe
Yayın Tarihi	1961	**Yayın Tarihi**	1961
Yayınlayan	Ankara Üniversitesi	**Yayınlayan**	Ankara Üniversitesi
Yayın Yeri	Ankara	**Yayın Yeri**	Ankara
Kaynak		İSAM Kütüphane	
Fiziksel Özellikler		Karton kapak ve 3. hamur kâğıda basılan kitap, 92 sayfa ve 24 cm. boyutundadır.	

[128] Carl Milton White, *Amerikan Kütüphanecilik Tecrübeleri*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsü Yayınları, Ankara 1961.

* Eserde İngilizce olarak yazılan 3 metnin tercümesini yapan isimlerdir. Hangi metni hangi ismin çevirdiğine dair bilgi bulunmamaktadır.

Çevirmen Hakkında	Berin U. Yurdadoğ 1928 yılında Adana'da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Adana'da tamamlayan Yurdadoğ, 1947 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olmuştur. Meslek hayatına Ankara Üniversitesi ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nde çevirmen olarak başlamıştır. Daha sonra girdiği Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsünden 1955 yılında mezun olarak orada asistanlığa başlamıştır. 1958-1959 yıllarında Ford Vakfı'ndan aldığı burs ile Amerika Birleşik Devletleri'nin Chicago eyaletinden kütüphanecilik eğitimi almıştır. 1961'de İngiliz Kültür Heyeti'nden aldığı burs ile doçentlik tezi için British Museum'da çalışmalar yapmıştır. Amerikan Kütüphaneciler Derneği'nden aldığı burs ile de Almanya ve Fransa'da bazı kütüphanelerde incelemeler yapmıştır. 1972'de Sovyetler Birliği hükümetinden aldığı burs ile Buhara, Moskova ve Taşkent'te kütüphane incelemeleri yapmıştır. Aynı yıl tekrar İngiliz Kültür Heyeti desteği ile Sheffield Üniversitesinde bir programa katılmış ve bu gezi esnasında Uluslararası Okul Kütüphaneciliği Derneğinin kongresine davet edilmiş ve kongreye katılmıştır. 1993 yılında emekliye ayrıldıktan sonra 2000 yılına kadar Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümünde öğretim üyeliği yapmıştır.
Çevirmen Hakkında	İlhan Kum, 3 Nisan 1927 tarihinde Burdur'un Tefenni ilçesinde doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamlayarak ve 1945 yılında Ankara Atatürk Lisesinden mezun olmuştur. Üniversite eğitimi için İstanbul'da Boğaziçi Üniversitesi Mühendislik Fakültesinde başlayan Kum, bir yıl burada İstanbul'da kaldıktan sonra sağlık sorunları sebebiyle Ankara'ya dönmüştür. Ankara'da Adnan Ötüken tarafından yürütülen kütüphanecilik kurslarına, daha sonra da Lawrence S. Thompson'un Milli Kütüphanede açtığı kütüphanecilik kurslarına katılmıştır. 1952 yılında Amerika Birleşik Devletleri Kentucky Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümüne kayıt yaptırmıştır. Öğrenim süresince aynı üniversitenin kütüphanesinde kütüphanecilik yapmıştır. 1955 yılında bölümden mezun olarak aynı yıl, Kentucky Üniversitesinde kütüphanecilik alanında yüksek lisans çalışması yapmış, 1957 yılında çalışmasını tamamlamıştır. 1959 yılında ülkeye dönen İlhan Kum, Ankara Amerikan Haberler Merkezinde Türk- Amerikan Dernekleri Koordinatörü olarak göreve başlamıştır. Sonraki yıllarda Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesinde müdür yardımcısı olarak görev yapmıştır. Hacettepe Üniversitesi kütüphanesinin ve Kütüphanecilik bölümünün kurulmasına büyük katkıları olmuştur. 1975 yılında doçent, 1980 yılında profesör unvanlarını almıştır. Uzun yıllar bölüm Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik bölüm başkanlığı görevinden 1992 yılında emekliye ayrılmıştır.
Çevirmen Hakkında	Osman Ersoy, 10 Temmuz 1923 yılında Artvin'in Ardanuç ilçesinde doğmuştur. 1941 yılında Kars Lisesi'nden mezun olan Ersoy, üniversite eğitimi için Ankara'ya gitmiştir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih bölümünden 1949 yılında mezun olmuştur. 1955 yılında mezun olduğu üniversitenin Orta Çağ Tarihi Kürsüsünde araştırma görevlisi olarak göreve başlamıştır. Aynı yıl Ford Vakfı'nın sağladığı burs ile Amerika Birleşik Devletleri Chicago Üniversitesine kütüphanecilik dersleri almak için gitmiştir. Kütüphanecilik eğitimini tamamlayan Ersoy Ankara'ya döndüğünde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsü'ne araştırma görevlisi olarak katılmıştır. 2 Temmuz 1990 yılında emekli oluncaya kadar Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsü'nde 1958 yılında doktora çalışmasını tamamlamış, 1960 yılında doçent, 1968 yılında profesör olmuştur. 1964-1980 ve 1983-1990 yılları arasında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik bölüm başkanlığı yapmıştır.

Kitap Hakkında

Amerikan Kütüphanecilik Tecrübeleri, 1960-1961 ders yılı içerisinde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde gerçekleşen "Milletlerarası Kütüphanecilik Seri Konferansları" sonucunda ortaya çıkan ilk derleme kitaptır. Konferansın amacı, yabancı ülkelerdeki kütüphanecilik uygulamalarını göstermek, Türkiye'deki uygulamalar ile mukayese ederek sorunlara çözüm önerileri getirmektir. Kitap, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kütüphaneleri ve kütüphanecilik uygulamalarını inceleme fırsatı bulan Türk kütüphaneci ve akademisyenlerin konferans metinlerinden oluşmaktadır. Amerikan kütüphaneciliğinin tarihi, Amerika'daki üniversite, halk ve çocuk kütüphanelerinin uygulamaları konferansın odak noktalarını oluşturmuştur. Bu bağlamda, Amerikan kütüphaneciliğinin geçmişi ve günümüzdeki uygulamaları üzerindeki metinler, kütüphane hizmetlerinin çeşitli kesimlere yönelik nasıl şekillendiğinin ve geliştiğinin anlaşılmasına katkı sağlamıştır. Kitabın yayınlanması Amerikan Haberler Merkezi'nin maddi yardımlarıyla gerçekleşmiştir.

Kitap, serinin diğer kitabı *Modern Kütüphaneciliğin Esasları* ile aynı dönem içerisinde, aynı hedef doğrultusunda yayınlanmıştır.

4.3. Modern Kütüphaneciliğin Esasları[129]

Eser Orijinal Adı	Modern Kütüphaneciliğin Esasları	**Çeviri Eser Adı**	Modern Kütüphaneciliğin Esasları
Yazar	Carl M. White (ed.)	**Çeviren**	Berin U. Yurdadoğ, Osman Ersoy*
Eser Orijinal Dili	İngilizce	**Çeviri Dili**	Türkçe
Yayın Tarihi	1961	**Yayın Tarihi**	1961
Yayınlayan	Ankara Üniversitesi	**Yayınlayan**	Ankara Üniversitesi
Yayın Yeri	Ankara	**Yayın Yeri**	Ankara
Kaynak		İSAM Kütüphane	
Fiziksel Özellikler		Karton kapak ve 3. hamur kâğıda basılan kitap, 100 sayfa ve 24 cm. boyutundadır.	

[129] Carl Milton White, *Modern Kütüphaneciliğin Esasları: Birleşik Amerika Devletleri, İngiltere, Batı Almanya ve Danimarka'da Kütüphanecilik Nazariye ve Tatbikatının Özeti*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1961.

* Eserde İngilizce olarak yazılan 9 metnin tercümesini yapan isimledir. Hangi metni hangi ismin çevirdiğine dair bilgi bulunmamaktadır.

Çevirmen Hakkında	Berin U. Yurdadoğ 1928 yılında Adana'da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Adana'da tamamlayan Yurdadoğ, 1947 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olmuştur. Meslek hayatına Ankara Üniversitesi ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nde çevirmen olarak başlamıştır. Daha sonra girdiği Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsünden 1955 yılında mezun olarak orada asistanlığa başlamıştır. 1958-1959 yıllarında Ford Vakfı'ndan aldığı burs ile Amerika Birleşik Devletleri'nin Chicago eyaletinden kütüphanecilik eğitimi almıştır. 1961'de İngiliz Kültür Heyeti'nden aldığı burs ile doçentlik tezi için British Museum'da çalışmalar yapmıştır. Amerikan Kütüphaneciler Derneği'nden aldığı burs ile de Almanya ve Fransa'da bazı kütüphanelerde incelemeler yapmıştır. 1972'de Sovyetler Birliği hükümetinden aldığı burs ile Buhara, Moskova ve Taşkent'te kütüphane incelemeleri yapmıştır. Aynı yıl tekrar İngiliz Kültür Heyeti desteği ile Sheffield Üniversitesinde bir programa katılmış ve bu gezi esnasında Uluslararası Okul Kütüphaneciliği Derneğinin kongresine davet edilmiş ve kongreye katılmıştır.1993 yılında emekliye ayrıldıktan sonra 2000 yılına kadar Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümünde öğretim üyeliği yapmıştır.
Çevirmen Hakkında	Osman Ersoy, 10 Temmuz 1923 yılında Artvin'in Ardanuç ilçesinde doğmuştur. 1941 yılında Kars Lisesi'nden mezun olan Ersoy, üniversite eğitimi için Ankara'ya gitmiştir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih bölümünden 1949 yılında mezun olmuştur. 1955 yılında mezun olduğu üniversitenin Orta Çağ Tarihi Kürsüsünde araştırma görevlisi olarak göreve başlamıştır. Aynı yıl Ford Vakfı'nın sağladığı burs ile Amerika Birleşik Devletleri Chicago Üniversitesi'nde kütüphanecilik dersleri almak için gitmiştir. Kütüphanecilik eğitimini tamamlayan Ersoy Ankara'ya döndüğünde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsü'ne araştırma görevlisi olarak karışmıştır. 2 Temmuz 1990 yılında emekli oluncaya kadar Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsü'nde 1958 yılında doktora çalışmasını tamamlamış, 1960 yılında doçent, 1968 yılında profesör olmuştur. 1964-1980 ve 1983-1990 yılları arasında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik bölüm başkanlığı yapmıştır.

Kitap Hakkında

Modern Kütüphaneciliğin Esasları, 1960-1961 ders yılı içerisinde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde gerçekleşen "Milletlerarası Kütüphanecilik Seri Konferansları" sonucunda ortaya çıkan ikinci derleme kitaptır. Konferansa Almanya, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nin temsilcileri bizzat katılmış, Danimarka ise konferansa katılmayarak talep edilen konu hakkında yazı göndermiştir. Konferansın amacı Türk kütüphanecilik meselelerini, yabancı ülkelerdeki kütüphanecilik uygulamaları ile mukayese ederek tartışmak, sorunlara çözüm önerileri getirmektir.

4.4. Dewey Onlu Tasnif ve Relatif Endeks (gg. 15. bsk.)[130]

Eser Orijinal Adı	Decimal Classification: Standard 15th Edition	**Çeviri Eser Adı**	Dewey Onlu Tasnif ve Relatif Endeks (gg. 15. bsk.)
Eser Orijinal Dili	İngilizce	**Çeviri Dili**	Türkçe
Düzenleyen	Melvil Dewey (1851-1931)	**Editörler**	Nusret Hızır (1899-1980), İkbal Argon
Yayın Tarihi	1951	**Yayın Tarihi**	1962
Yayınlayan	-	**Yayınlayan**	Milli Eğitim Bakanlığı
Yayın Yeri	New York	**Yayın Yeri**	İstanbul
Kaynak		İSAM Kütüphane	
Fiziksel Özellikler		Mukavva kapak ve 1. hamur kâğıda basılan kitap, 543 sayfa ve 23 cm. boyutundadır.	
Düzenleyen Hakkında		Melvil Dewey 10 Aralık 1851'de New York'ta doğmuştur. Kısa bir süre Alfred Üniversitesi'nde eğitim alarak buradan Amherst Koleji'ne giderek 1874 yılında lisans, aynı okuldan 1877 yılında yüksek lisans eğitimi almıştır. Lisans diplomasını aldıktan hemen sonra Amherst'in Koleji kütüphanesini yönetmek ve koleksiyonlarını yeniden sınıflandırmak üzere işe alınmıştır. Buradaki görevinden sonra 1883-1888 yılları arasında Columbia Üniversitesi'nde kütüphanecilik yapmıştır. Columbia Üniversitesi'ndeki görevinden sonra New York Eyalet Kütüphanesi'ne müdür pozisyonunda göreve başlamış, 1906 yılına kadar bu görevi devam ettirmiştir. New York Eyalet Kütüphanesi'ndeki görevi ile eş zamanlı olarak New York Eyalet Üniversitesi'nde de görev yapmıştır. Dewey hayatı ve başardıklarıyla,	

[130] Dewey, *a.g.e.*

	özellikle 1876 yılında geliştirdiği, pek çok okul ve halk kütüphanesinde kullanılan "Onlu Sınıflama Sistemi" ile Amerikan kütüphaneciliğine öncülük etmiştir. Dewey 1905 yılında kütüphane teori ve uygulamalarının araştırılmasını sağlamak amacıyla Amerikan Kütüphane Enstitüsü'nü kurmuş, Amerikan Kütüphane Derneği'nin (ALA) kuruluşunda bulunmuştur. Mesleki olarak başardıklarının yanında ırkçılık, cinsel taciz gibi bazı toplumsal konulardaki tutumları nedeniyle eleştirilere maruz kalmıştır. Dewey, 1931'de Lake Placid, New York'ta hayatını kaybetmiştir. Onun yaratıcılığı ve katkıları, kütüphanecilik ve bilgi organizasyonu alanında hala önemli bir etkiye sahiptir.
Tercüme ve Katkıda Bulunanlar	Nusret Hızır, Abdülkadir Salgır, Dr. Nermin Abadan, Dr. Nejat Bengül, Sadun Aren, Dr. Necat Erder, Orhan Türkey, Cahit Talas, Talât Özken, Hüsnü Cırıtlı, Bahattin Baysal, Dr. Cemile Rota, Hamit Dereli, Vedat Kerem, Ömer Köşker, İrfan Dönmez, Mithat Fenmen, Süheyl Beken, Dr. İlhan Unat, Cemal Mıhçıoğlu, Mazhar Hiçşaşmaz, Mihin Eren, Ruşen Ferit Kam.
Editör Hakkında	Nusret Hızır, 1899 yılında İstanbul'da doğmuştur. Fransız Lisesi'nden mezun olduktan sonra Mühendislik Okulu'nda elektrik mühendisliği eğitimi almaya başlamıştır. I. Dünya Savaşı sırasında tamamladığı askerlik görevinin ardından savaştan sonra Almanya'da matematik, müzik, fizik ve felsefe eğitimi görmüştür. Ülkeye döndükten sonra 1934 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümüne girerek burada 20. yüzyılın önemli filozoflarından Alman Hans Reichenbach'ın asistanlığını yapmıştır. 1937-1942 yılları arasında Ankara'da yaşamış, Türk Tarih Kurumu'nda uzman olarak görev yapmıştır. Aynı zamanda 1940 yılında kurulan "Tercüme Bürosu" üyeleri arasına katılarak Erasmus, Leibniz, Nietzsche gibi önemli filozofların eserlerini Türkçeye çevirmiştir. 1942 yılında doçent, 1954 yılında profesör olmuştur. 1960 darbesinde üniversitelerden uzaklaştırılan 147 öğretim üyesi arasında yer almıştır. 1962 yılında tekrar göreve çağrılarak Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde dersler vermeye devam etmiş, eş zamanlı olarak Türk Tarih Kurumu'nda danışmanlık yapmıştır. 1968 yılında emekliye ayrılmışsa da bir süre Ankara Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi'nde derseler vermeye devam etmiştir.
Editör Hakkında	Yapılan araştırmalar sonucu İkbal Argon hakkında detaylı bilgiye ulaşılamamıştır.

Kitap Hakkında

Dewey Onlu Tasnif ve Relatif Endeks, kütüphane materyallerin düzenlenmesi ve erişiminin kolaylaştırılması amacıyla geliştirilmiş bir sınıflandırma sisteminin kitaplaştırılmış formudur. Bu sistem, her bir konuyu belirli bir numara ile göstererek, konu bazında düzenli bir katalog sağlamayı hedeflemektedir. Dewey Onlu Tasnif Sistemi, dünya genelinde birçok kütüphane tarafından benimsenmiş ve kullanılmış bir standarttır. Bu evrensellik, farklı kütüphanelerdeki kullanıcıların aynı sisteme aşina olmalarını ve bilgiye daha tutarlı bir şekilde ulaşmalarını sağlamaktadır. Sistem, zaman içinde güncellenebilir ve yeni konular eklenerek genişletilebilir yapıya sahiptir. Dewey Onlu Tasnifinin eleştirilere maruz kaldığı durumlar da vardır. Özellikle bazı konulardaki detay eksikliği veya bazı konuların sınıflandırılması konusundaki önyargılar, kütüphaneciler tarafından dile getirilmiştir. Sonuç olarak, *Dewey Onlu Tasnif ve Relatif Endeks*, kütüphane yönetimi ve kullanıcıların bilgiye erişiminde önemli rol oynamış bir sistemdir. Ancak, zaman içinde bilgi alanındaki değişikliklere ayak uydurabilme ve eleştirilere karşı esnek olma ihtiyacını da göz önünde bulundurmak önemlidir. *Dewey Onlu Tasnif ve Relatif Endeks*, sadece Türk kütüphaneciliğini değil, aynı zamanda tüm dünyada kütüphanecilik pratiğini etkilemiştir.

Dewey Onlu Tasnif ve Relatif Endeks, orijinali ile tercümesi arasında bazı farklılıklar göstermektedir. İslam dini ve İslam dini ile ilişkili konular, Türk tarihi, Türk dili ve Türk edebiyatına ait bölümler, Türk kütüphanelerinin özel ihtiyaçları gözetilerek orijinal metinden ayrılmıştır. Kitabın tercümesi, Milli Eğitim Bakanlığı ile yürütülen bir işbirliği çerçevesinde, geniş bir tercüme ekibi tarafından gerçekleştirilmiştir.

4.5. Yetişkinlerin Eğitiminde Halk Kütüphaneleri [131]

Eser Orijinal Adı	Le Rôle des Bibliothèques Publiques Dans L'éducation des Adultes	**Çeviri Eser Adı**	Yetişkinlerin Eğitiminde Halk Kütüphaneleri
Yazar	Carl Thomsen, Edward Sydney, Miriam D. Tomkins (1892-1954)	**Çeviren**	Behire Abacıoğlu (Balkan)
Eser Orijinal Dili	Fransızca	**Çeviri Dili**	Türkçe
Eserin Yayınlandığı Diğer Diller	İngilizce, İtalyanca, İspanyolca	**Çevirilen Diğer Diller**	İngilizce, İtalyanca, İspanyolca
Yayın Tarihi	1950	**Yayın Tarihi**	1962

[131] Carl Thomsen, *Yetişkinlerin Eğitiminde Halk Kütüphaneleri*, çev. Behire Abacıoğlu, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayınları, Ankara 1962.

Yayınlayan	UNESCO	**Yayınlayan**	UNESCO Türkiye Milli Komisyonu
Yayın Yeri	Paris	**Yayın Yeri**	Ankara
Kaynak		İSAM Kütüphane	
Fiziksel Özellikler		Karton kapak ve 3. hamur kâğıda basılan kitap, 95 sayfa ve 24 cm. boyutundadır. Kitap içeriğinde görsel kullanılmıştır.	
Yazar Hakkında, Carl Thomsen		Yapılan araştırmalar sonucu yazar ile ilgili detaylı bilgiye ulaşılamamıştır.	
Yazar Hakkında, Edward Sydney		Yapılan araştırmalar sonucu yazar ile ilgili detaylı bilgiye ulaşılamamıştır.	
Yazar Hakkında		Miriam D. Tomkins Amerika'nın Montana eyaletine bağlı Kalispell ilçesinde doğmuştur. Wisconsin-Madison Üniversitesi'nden lisans ve yüksek lisans dereceleri almıştır. İşçi sendikalarıyla birlikte kütüphane çalışmalarında öncülük yapan Tomkins, halk kütüphanelerinin yetişkin eğitimindeki rolünü geliştirmede öncü isimlerden biri olmuştur. 1919-1921 yılları arasında "Milwaukee Halk Kütüphanesi Eğitim Sınıfı" idareciliği yapmıştır. Tomkins Milwaukee Halk Kütüphanesi'nin yetişkin eğitimi bölümünde okuyuculara danışmanlık hizmeti vererek yeni bir model oluşturmuştur. Daha sonra Emory Üniversitesi ve Columbia Üniversitesi'nin Kütüphanecilik bölümlerinde dersler vermiştir. 1929'da İngiltere'nin Cambridge şehrinde düzenlenen Uluslararası Yetişkin Eğitimi Konferansı'na delege olarak katılmıştır.	
Çevirmen Hakkında		Behire Abacıoğlu (Balkan) 20 Şubat 1927 tarihinde Ankara'da doğmuştur. İlkokul, orta okul ve lise öğrenimini Ankara'da görmüştür. Ankara Kız Lisesi'ni birincilikle bitiren Abacıoğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünden de 1950 yılında birincilikle mezun olmuştur. Üniversite öğrenimi sırasında Adnan Ötüken'in kütüphanecilik kurslarına katılmıştır. Üniversite mezuniyetinden hemen sonra Milli Kütüphanede Yabancı Dil Eserler Katalog Bölümünde göreve başlamıştır. Bu görevi 1952 yılına kadar sürdürmüştür. M. Raux, Bibliyografya Enstitüsünün kurulmasına yardım etmesi amacıyla UNESCO tarafından Ankara'ya gönderilmiştir. Abacıoğlu, M. Raux'un Ankara'ya gelmesi ile Bibliyografya Enstitüsünde çalışmaya başlamıştır. 6 ay burada çalıştıktan sonra UNESCO tarafından verilen burs ile Paris'e gitmiştir. Paris'te aldığı "Yüksek Kütüphanecilik Diploması" ile ülkeye dönen Balkan Bibliyografya Enstitüsündeki görevine devam etmiştir.	

Kitap Hakkında

Yetişkinlerin Eğitiminde Halk Kütüphaneleri, UNESCO Türkiye Milli Yayınları, Kütüphanecilik Elkitapları serisinin ilk kitabıdır. *Le Rôle des Bibliothèques Publiques Dans L'éducation des Adultes* ismi ile 1950 yılında yayınlanan orijinalinden 12 yıl sonra, Behire Abacıoğlu (Balkan) tarafından bire bir tercüme edilerek yayınlanmıştır. Kitabın

yazarları Danimarkalı Carl Thomsen, İngiliz Edward Sydeny ve Amerikalı Miriam D. Tomkins ülkelerinin halk kütüphaneleri ve uygulamaları konularında uzman kişileridir. Kitapta, Danimarka, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri halk kütüphanelerinin eğitim faaliyetleri örnekler verilerek anlatılmıştır. Kitap, "Halk kütüphaneleri yetişkinlerin eğitimine yardım etmeli midir?" sorusu ile, üç ülkenin bu hususta uygulamalarını konu almaktadır. Yetişkin eğitimi, bireylerin ilgi alanlarının saptanması ve yaşamlarının ilgi alanlarına göre yönlendirilmesi olarak belirtilmiştir.

Halk kütüphanelerinde dil, tarım işleri, mobilyacılık, ev idaresi, müzik gibi konularda yetişkinlere eğitim desteği verildiği belirtilmiştir. Kütüphanenin bulunduğu bölgenin beşerî ve coğrafi koşullarına göre yapılan eğitim planları örneklerle gösterilmiştir. Halk kütüphanelerinin ve kütüphanecilerinin bu süreçte görev ve sorumlulukları farklı başlıklar altında işlenmiştir.

İngiltere'de yetişkin eğitiminin tanımı Danimarka'daki ile yakındır. İngilizler yetişkin eğitimi, "Meslekleriyle doğrudan doğruya ilgi olmaksızın kişisel kabiliyetlerini geliştirmek, bölgesel, milli veya milletlerarası ölçüde, bir toplum mensubu olarak, toplumsal sorumluluklarını artırmak isteyen yetişkinlerin kendi iradeleriyle giriştikleri eğitimin her çeşidine yetişkin eğitimi adını veriyoruz."[132] şeklinde tanımlanmıştır. Bu bölümde de Danimarka halk kütüphanelerinde olduğu gibi kütüphanelerin ve kütüphanecilerin görev ve sorumluluklarına yer verilmiştir. Ek olarak kitabın yayınladığı tarihin son dönemlerinde halk kütüphanelerinde yapılan yeniliklere yer verilmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri, yetişkin eğitimi uygulamalarında diğer iki ülkeden farklı bir yaklaşım sergilemiştir. Danimarka ve İngiltere, yetişkin bireylere doğrudan eğitim sunma eğilimindeyken, Amerika, bireylerin kendi öğrenme süreçlerini yöneterek rehberlik eğitimi verme konseptini tercih etmiştir. Amerika bu pedagojik yaklaşımı ile kütüphanecilik anlayışında da diğer iki ülkeden ayrılmıştır. Amerikan kütüphaneciliğinde dermeyi ve binayı geliştirmek, yetişkin eğitiminin öncelikli unsuru olmuştur.

[132] *a.e.*, s.22.

4.6. İlkokul Kütüphaneleri [133]

Eser Orijinal Adı	La Bibliotheque D'ecole Primaire	**Çeviri Eser Adı**	İlkokul Kütüphaneleri
Yazar	Mary Peacock Douglas (1903-1970)	**Çeviren**	Behire Abacıoğlu (Balkan)
Eser Orijinal Dili	Fransızca	**Çeviri Dili**	Türkçe
Eserin Yayınlandığı Diğer Diller	İngilizce, İspanyolca	**Çevrilen Diğer Diller**	İngilizce, İspanyolca
Yayın Tarihi	1961	**Yayın Tarihi**	1962
Yayınlayan	UNESCO	**Yayınlayan**	UNESCO Türkiye Milli Komisyonu
Yayın Yeri	Paris	**Yayın Yeri**	Ankara
Kaynak		İSAM Kütüphane	
Fiziksel Özellikler		Karton kapak ve 3. hamur kâğıda basılan kitap, 96 sayfa ve 24 cm. boyutundadır. Kitap içeriğinde görsel kullanılmıştır.	
Yazar Hakkında		Mary Peacock Douglas, 8 Şubat 1903'te Kuzey Carolina'da doğmuştur. İlk öğrenimlerini doğduğu şehirde alan Douglas, 1931 yılında Columbia Üniversitesi Kütüphanecilik Hizmetleri bölümünden mezun olmuştur. Meslek hayatına İngilizce öğretmeni olarak başlamamış sonraki yıllarda Salisbury'de bir okulda kütüphanecilik yapmaya başlamıştır. 1947 yılında Kuzey Carilona Şehir Okulları kütüphanelerinin sorumlusu olmuş, 1968 yılında emekli olana kadar bu görevini sürdürmüştür. "American Library Association, North Carolina Library Association, State School Library Supervisors" gibi organizasyonlara hizmet vermiştir. 1945 ALA Standartları üzerine çalışan bir komiteye başkanlık yapmıştır. Görev süresi boyunca okul kütüphanelerine danışmanlık yaparak okul kütüphaneciliğinin gelişimine önemli katkıları olmuştur.	
Çevirmen Hakkında		Behire Abacıoğlu (Balkan) 20 Şubat 1927 tarihinde Ankara'da doğmuştur. İlkokul, orta okul ve lise öğrenimini Ankara'da görmüştür. Ankara Kız Lisesi'ni birincilikle bitiren Abacıoğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünden de 1950 yılında birincilikle mezun olmuştur. Üniversite öğrenimi sırasında Adnan Ötüken'in kütüphanecilik kurslarına katılmıştır. Üniversite mezuniyetinden hemen sonra Milli Kütüphanede Yabancı Dil Eserler Katalog Bölümünde göreve başlamıştır. Bu görevi 1952 yılına kadar sürdürmüştür. M. Raux, Bibliyografya Enstitüsünün kurulmasına yardım etmesi amacıyla UNESCO tarafından Ankara'ya gönderilmiştir. Abacıoğlu, M. Raux'un Ankara'ya gelmesi ile Bibliyografya Enstitüsünde çalışmaya başlamıştır. 6 ay burada çalıştıktan sonra UNESCO tarafından verilen burs ile Paris'e gitmiştir. Paris'te aldığı "Yüksek Kütüphanecilik Diploması" ile ülkeye dönen Balkan Bibliyografya Enstitüsündeki görevine devam etmiştir.	

[133] Mary Peacock Douglas, *İlkokul Kütüphaneleri*, çev. Behire Abacıoğlu, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayınları, Ankara 1962.

Kitap Hakkında

İlkokul Kütüphaneleri, UNESCO Türkiye Milli Yayınları, Kütüphanecilik Elkitapları serisinin ikinci kitabıdır. *La Bibliotheque D'ecole Primaire* adıyla Amerikalı kütüphaneci Mary Peacock Douglas tarafından yazılan kitap, orijinalinden bir sene sonra, 1962 yılında Behire Abacıoğlu (Balkan) tarafından birebir tercüme edilerek yayınlanmıştır. Okullarda kitap ve kütüphanenin önemi kitap içerisinde çok kez vurgulanmıştır. Yazar, iyi seçilmiş kitaplardan oluşan ve iyi idare edilen bir okul kütüphanesinin eğitim seviyesini yükselteceği düşüncesindedir. Okul kütüphanelerine seçilecek kitapların seçim kriterleri, kütüphane personelinin görevleri, kütüphane yönetimi ve öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma yöntemleri kitabın ele aldığı konular olmuştur.

4.7. Milli Kütüphaneler: Görevleri ve Sorunları [134]

Eser Orijinal Adı	Taches et Problemes des Bibliotheques Nationales	**Çeviri Eser Adı**	Milli Kütüphaneler: Görevleri ve Sorunları
Yazar	Kollektif	**Çeviren**	Behire Abacıoğlu (Balkan)
Eser Orijinal Dili	Fransızca	**Çeviri Dili**	Türkçe
Eserin Yayınlandığı Diğer Diller	İngilizce	**Çevrilen Diğer Diller**	İngilizce
Yayın Tarihi	1958	**Yayın Tarihi**	1963
Yayınlayan	UNESCO	**Yayınlayan**	UNESCO Türkiye Milli Komisyonu
Yayın Yeri	Paris	**Yayın Yeri**	Ankara
Kaynak		İSAM Kütüphane	
Fiziksel Özellikler		Karton kapak ve 3. hamur kâğıda basılan kitap, 111 sayfa ve 24 cm. boyutundadır. Kitap içeriğinde görsel kullanılmıştır.	
Çevirmen Hakkında		Behire Abacıoğlu (Balkan) 20 Şubat 1927 tarihinde Ankara'da doğmuştur. İlkokul, orta okul ve lise öğrenimini Ankara'da görmüştür. Ankara Kız Lisesini birincilikle bitiren Abacıoğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünden de 1950 yılında birincilikle mezun olmuştur. Üniversite öğrenimi sırasında Adnan Ötüken'in kütüphanecilik kurslarına katılmıştır. Üniversite mezuniyetinden hemen sonra Milli Kütüphanede Yabancı Dil Eserler Katalog Bölümünde göreve başlamıştır. Bu görevi 1952 yılına kadar sürdürmüştür. M. Raux, Bibliyografya Enstitüsünün kurulmasına yardım etmesi amacıyla UNESCO tarafından Ankara'ya gönderilmiştir. Abacıoğlu, M. Raux'un Ankara'ya gelmesi ile Bibliyografya Enstitüsünde çalışmaya başlamıştır. 6 ay burada çalıştıktan sonra UNESCO tarafından verilen burs ile Paris'e gitmiştir. Paris'te aldığı "Yüksek Kütüphanecilik Diploması" ile ülkeye dönen Balkan Bibliyografya Enstitüsündeki görevine devam etmiştir.	

[134] Behire Abacıoğlu, çev., *Milli Kütüphaneler: Görevleri ve Sorunları Avrupa Milli Kütüphaneleri Kollogyumu*, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayınları, Ankara 1963.

Kitap Hakkında

Milli Kütüphaneler: Görevleri ve Sorunları, UNESCO Türkiye Milli Yayınları, Kütüphanecilik Elkitapları serisinin üçüncü kitabıdır. *Taches et Problemes des Bibliotheques Nationales* adıyla 1958 yılında yayınlanan kitap, orijinalinden beş sene sonra 1963 yılında Behire Abacıoğlu (Balkan) tarafından birebir tercüme edilerek yayınlanmıştır. Bugün "kolokyum" olarak kullanılan "kollogyum" kelimesi sözlükte; "Bilimsel bir sorunu incelemek veya siyasi, ekonomik, diplomatik sorunları tartışmak için yapılan akademik toplantı, konuşu, bilimsel toplantı"[135] şeklinde geçmektedir. UNESCO tarafından 8-27 Eylül 1958 tarihinde Viyana'da düzenlen kolokyuma 25 üye devletin 34 kütüphane temsilcisi katılmıştır. Kolokyumda, milli kütüphanelerin örgütlenmesi ve genel sorunlar, milli kütüphanelerin bibliyografik çalışmaları, milli kütüphaneler ve kütüphaneler arası iş birliği konuları tartışılarak sorunlara çözüm önerileri getirilmiştir.

4.8. Halk Kütüphaneleri Yayma Faaliyetleri[136]

Eser Orijinal Adı	Public Library Extension	**Çeviri Eser Adı**	Halk Kütüphaneleri Yayma Faaliyetleri
Yazar	Lionel R. McColvin (1896-1976)	**Çeviren**	Berin U. Yurdadoğ (1928-2019)
Eser Orijinal Dili	İngilizce,	**Çeviri Dili**	Türkçe
Eserin Yayınlandığı Diğer Diller	Fransızca, İspanyolca, İtalyanca	**Çevrilen Diğer Diller**	Fransızca, İspanyolca, İtalyanca
Yayın Tarihi	1949	**Yayın Tarihi**	1963
Yayınlayan	UNESCO	**Yayınlayan**	UNESCO Türkiye Milli Komisyonu
Yayın Yeri	Paris	**Yayın Yeri**	Ankara
Kaynak		İSAM Kütüphane	
Fiziksel Özellikler		Karton kapak ve 3. hamur kâğıda basılan kitap, 132 sayfa ve 24 cm. boyutundadır. Kitap içeriğinde görsel kullanılmıştır.	
Yazar Hakkında		Lionel McColvin, İngiliz yazar 30 Kasım 1896'da Newcastle upon Tyne'da doğmuştur. Ailesinin 1901'de Londra'ya taşınması ile Güney Norwood'daki Portland Road İlkokulunda ilk öğrenimini görmüştür. Kazandığı burs ile öğrenim hayatına Croydon Council Boys' Secondary School'da devam etmiştir. 1911'de Croydon'daki Merkez Kütüphanede asistan yardımcısı olarak göreve başlayarak burada uzun yıllar görev yapmıştır. Görev süresi boyunca kataloglama, açık erişim ve çocuk kütüphaneleri konularında çalışmalar yapmıştır. I. Dünya Savaşı için katıldığı ordudan döndükten sonra 1921 yılında Wigan Halk Kütüphanesi'nde	

[135] *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.

[136] Lionel R. McColvin, *Halk Kütüphaneleri Yayma Faaliyetleri*, çev. Berin U. Yurdadoğ, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayınları, Ankara 1963.

	referans hizmetleri sorumlusu olarak göreve başlamıştır. 1924 yılında Ipswich'deki yeni merkez kütüphanenin iç tasarımını yapmak, dermeyi geliştirmek, açık erişim hizmeti sağlamak ve çocuk kitapları koleksiyonu geliştirmek için görevlendirilmiştir. 1931'de Kuzey Londra'da bulunan Keats House Müzesi'nde küratörlük yapmıştır. 1938'de tekrar kütüphaneciliğe dönerek Londra'nın merkezindeki Westminster Halk Kütüphanesi'ne kütüphaneci olarak atanmış ve 1961'de emekli olana kadar bu görevi sürdürmüştür.
Çevirmen Hakkında	Berin U. Yurdadoğ 1928 yılında Adana'da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Adana'da tamamlayan Yurdadoğ, 1947 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olmuştur. Meslek hayatına Ankara Üniversitesi ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nde çevirmen olarak başlamıştır. Daha sonra girdiği Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsünden 1955 yılında mezun olarak orada asistanlığa başlamıştır. 1958-1959 yıllarında Ford Vakfı'ndan aldığı burs ile Amerika Birleşik Devletleri'nin Chicago eyaletinden kütüphanecilik eğitimi almıştır. 1961'de İngiliz Kültür Heyeti'nden aldığı burs ile doçentlik tezi için British Museum'da çalışmalar yapmıştır. Amerikan Kütüphaneciler Derneği'nden aldığı burs ile de Almanya ve Fransa'da bazı kütüphanelerde incelemeler yapmıştır. 1972'de Sovyetler Birliği hükümetinden aldığı burs ile Buhara, Moskova ve Taşkent'te kütüphane incelemeleri yapmıştır. Aynı yıl tekrar İngiliz Kültür Heyeti desteği ile Sheffield Üniversitesinde bir programa katılmış ve bu gezi esnasında Uluslararası Okul Kütüphaneciliği Derneğinin kongresine davet edilmiş ve kongreye katılmıştır.1993 yılında emekliye ayrıldıktan sonra 2000 yılına kadar Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümünde öğretim üyeliği yapmıştır.

Kitap Hakkında

Halk Kütüphaneleri Yayma Faaliyetleri UNESCO Türkiye Milli Yayınları, Kütüphanecilik Elkitapları serisinin dördüncü kitabıdır *Public Library Extension* adıyla 1949 yılında yayınlanan kitap, orijinalinden on dört sene sonra Berin U. Yurdadoğ tarafından birebir tercüme edilerek yayınlanmıştır.

Eser 4 kısım, 14 bölümden oluşmaktadır. "Halk Kütüphanesi Hizmetinin Memleket Çapında Organizasyonu" başlıklı birinci kısımda, halk kütüphane hizmetlerinin genel ilkelerinden, kütüphane hizmet kurumlarından ve idari ve mali faktörlerden bahsedilmiştir. "Kütüphane Yayma Faaliyetinin İdari Yönleri" başlıklı ikinci kısımda, kitap koleksiyonları, gezici kütüphaneler, okuyucu hizmeti, kütüphane hizmet metotları ve kütüphaneler arası iş birliği konuları işlenmiştir. "Kütüphane Yayma Faaliyeti Üzerinde Etken Olan Faktörler" başlıklı üçüncü kısımda, kütüphane yayma faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için atılacak adımlardan bahsedilmiştir. "Kütüphane Yayma Faaliyetleri ile İlgili Programlar" başlıklı dördüncü kısımda, faaliyet ilkeleri, program örnekleri konu almıştır. Eserde görseller kullanılarak anlatım desteklenmiştir.

4.9. Toplu Kataloglar: Örgütlenmeleri ve Çalışmaları[137]

Eser Orijinal Adı	Les Catalogues Collectifs Organisation Et Fonctionnement	**Çeviri Eser Adı**	Toplu Kataloglar: Örgütlenmeleri ve Çalışmaları
Yazar	Leendert Brummel (1897-1976)	**Çeviren**	Behire Abacıoğlu (Balkan)
Eser Orijinal Dili	Fransızca	**Çeviri Dili**	Türkçe
Eserin Yayınlandığı Diğer Diller	İngilizce, İspanyolca	**Çevrilen Diğer Diller**	İngilizce, İspanyolca
Yayın Tarihi	1956	**Yayın Tarihi**	1963
Yayınlayan	UNESCO	**Yayınlayan**	UNESCO Türkiye Milli Komisyonu
Yayın Yeri	Paris	**Yayın Yeri**	Ankara
Kaynak		Marmara Üniversitesi Merkez Kütüphane	
Fiziksel Özellikler		Karton kapak ve 3. hamur kâğıda basılan kitap, 100 sayfa ve 24 cm. boyutundadır.	
Yazar Hakkında		Leendert Brummel 10 Ağustos 1897 tarihinde Hollanda'nın Arnhem şehrinde doğmuştur. Ailenin tek çocuğu olan Brummel, ilk öğrenimini Lahey Gymnasium Haganum'da gördü. 1916 yılında Leiden'a giderek orada Tarih ve Hollandaca eğitimi almıştır. 1925 yılında Frans Hemsterhuis başlıklı teziyle doktorasını tamamlamıştır. Kraliyet Kütüphanesi'nde kısa bir staj yaptıktan sonra, 1926'da Hollanda Kraliyet Sanat ve Bilim Akademisi'ne kütüphaneci olarak atanmıştır. 4 Eylül 1962 tarihine kadar çeşitli kademelerde kütüphanecilik yaparak görevinden emekliye ayrılmıştır.	
Çevirmen Hakkında		Behire Abacıoğlu (Balkan) 20 Şubat 1927 tarihinde Ankara'da doğmuştur. İlkokul, orta okul ve lise öğrenimini Ankara'da görmüştür. Ankara Kız Lisesi'ni birincilikle bitiren Abacıoğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünden de 1950 yılında birincilikle mezun olmuştur. Üniversite öğrenimi sırasında Adnan Ötüken'in kütüphanecilik kurslarına katılmıştır. Üniversite mezuniyetinden hemen sonra Milli Kütüphanede Yabancı Dil Eserler Katalog Bölümünde göreve başlamıştır. Bu görevi 1952 yılına kadar sürdürmüştür. M. Raux, Bibliyografya Enstitüsünün kurulmasına yardım etmesi amacıyla UNESCO tarafından Ankara'ya gönderilmiştir. Abacıoğlu, M. Raux'un Ankara'ya gelmesi ile Bibliyografya Enstitüsünde çalışmaya başlamıştır. 6 ay burada çalıştıktan sonra UNESCO tarafından verilen burs ile Paris'e gitmiştir. Paris'te aldığı "Yüksek Kütüphanecilik Diploması" ile ülkeye dönen Balkan Bibliyografya Enstitüsündeki görevine devam etmiştir.	

[137] L. Brummel, *Toplu Kataloglar Örgütlenmeleri ve Çalışmaları*, çev. Behire Balkan, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayınları, Ankara 1963.

Kitap Hakkında

Toplu Kataloglar: Örgütlenmeleri ve Çalışmaları, UNESCO Türkiye Milli Yayınları, Kütüphanecilik Elkitapları serisinin beşinci kitabıdır. *Les Catalogues Collectifs Organisation Et Fonctionnement* adıyla 1956 yılında yayınlanan kitap, orijinalinden yedi sene sonra 1963 yılında Behire Abacıoğlu (Balkan) tarafından birebir tercüme edilerek yayınlanmıştır. Almanya, İngiltere, Hollanda, İsviçre, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Fransa'nın toplu kataloglarını örnek göstererek, genel hatlarıyla toplu katalog oluşturma ilkeleri ve usulleri kitapta konu alınmıştır. Kitap yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci ve altıncı bölümler arasında Almanya (II. Dünya Savaşı Öncesi / II. Dünya Savaşı Sonrası), İngiltere, Hollanda, İsviçre, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Fransa'daki toplu katalog çalışmalarını konu almaktadır. Aynı zamanda, bu eser toplu katalogların temel prensiplerine, aksesyonların (sağlanan eserlerin) düzenlenmesine, bibliyografik bilgi sunum yöntemlerine, örgütlenme prensiplerine, toplu kataloglara entegre edilecek kütüphanelerin seçim kriterlerine ve örgütlenme yöntemlerine dair detaylı bir inceleme sunmaktadır. Yedinci ve final bölümü, önceki altı bölümde tartışılan teorilerin pratiğe dönüştürülmesine yönelik örnekler ve bu konulara dair bibliyografik kaynakları içermektedir.

4.10. Çocuk Kütüphaneleri [138]

Eser Orijinal Adı	Public Library Services for Children	**Çeviri Eser Adı**	Çocuk Kütüphaneleri
Yazar	Lionel R. McColvin (1896-1976)	**Çeviren**	Behire Abacıoğlu (Balkan) Abdülkadir Salgır (1923-1988)
Eser Orijinal Dili	İngilizce,	**Çeviri Dili**	Türkçe
Eserin Yayınlandığı Diğer Diller	Fransızca, İspanyolca	**Çevrilen Diğer Diller**	Fransızca, İspanyolca
Yayın Tarihi	1957	**Yayın Tarihi**	1963
Yayınlayan	UNESCO	**Yayınlayan**	UNESCO Türkiye Milli Komisyonu
Yayın Yeri	Paris	**Yayın Yeri**	Ankara
Kaynak		İSAM Kütüphane	
Fiziksel Özellikler		Karton kapak ve 3. hamur kâğıda basılan kitap, 96 sayfa ve 24 cm. boyutundadır. Kitap içeriğinde görsel kullanılmıştır.	
Yazar Hakkında		Lionel McColvin, İngiliz yazar 30 Kasım 1896'da Newcastle upon Tyne'da doğmuştur. Ailesinin 1901'de Londra'ya taşınması ile Güney Norwood'daki Portland Road İlkokulunda ilk öğrenimini görmüştür. Kazandığı burs ile öğrenim hayatına Croydon Council Boys' Secondary School'da devam etmiştir. 1911'de	

[138] Lionel R. Mccolvin, *Çocuk Kütüphaneleri,* çev. Abdülkadir Salgır ve Behire Balkan, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayınları, Ankara 1963.

	Croydon'daki Merkez Kütüphanede asistan yardımcısı olarak göreve başlayarak burada uzun yıllar görev yapmıştır. Görev süresi boyunca kataloglama, açık erişim ve çocuk kütüphaneleri konularında çalışmalar yapmıştır. I.Dünya Savaşı için katıldığı ordudan döndükten sonra 1921 yılında Wigan Halk Kütüphanesi'nde referans hizmetleri sorumlusu olarak göreve başlamıştır. 1924 yılında Ipswich'deki yeni merkez kütüphanenin iç tasarımını yapmak, dermeyi geliştirmek, açık erişim hizmeti sağlamak ve çocuk kitapları koleksiyonu geliştirmek için görevlendirilmiştir. 1931'de Kuzey Londra'da bulunan Keats House Müzesi'nde küratörlük yapmıştır. 1938'de tekrar kütüphaneciliğe dönerek Londra'nın merkezindeki Westminster Halk Kütüphanesi'ne kütüphaneci olarak atanmış ve 1961'de emekli olana kadar bu görevi sürdürmüştür.
Çevirmen Hakkında **(Eserin 6-13. bölümlerini çevirmiştir.)**	Behire Abacıoğlu (Balkan) 20 Şubat 1927 tarihinde Ankara'da doğmuştur. İlkokul, orta okul ve lise öğrenimini Ankara'da görmüştür. Ankara Kız Lisesi'ni birincilikle bitiren Abacıoğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünden de 1950 yılında birincilikle mezun olmuştur. Üniversite öğrenimi sırasında Adnan Ötüken'in kütüphanecilik kurslarına katılmıştır. Üniversite mezuniyetinden hemen sonra Milli Kütüphanede Yabancı Dil Eserler Katalog Bölümünde göreve başlamıştır. Bu görevi 1952 yılına kadar sürdürmüştür. M. Raux, Bibliyografya Enstitüsünün kurulmasına yardım etmesi amacıyla UNESCO tarafından Ankara'ya gönderilmiştir. Abacıoğlu, M. Raux'un Ankara'ya gelmesi ile Bibliyografya Enstitüsünde çalışmaya başlamıştır. 6 ay burada çalıştıktan sonra UNESCO tarafından verilen burs ile Paris'e gitmiştir. Paris'te aldığı "Yüksek Kütüphanecilik Diploması" ile ülkeye dönen Balkan Bibliyografya Enstitüsündeki görevine devam etmiştir.
Çevirmen Hakkında **(Eserin 1-5. bölümlerini çevirmiştir.)**	Abdülkadir Salgır 1923 yılında Ankara'da doğmuştur. İlk okulu Etlik İlkokulu, orta okul ve liseyi Ankara Erkek Lisesi'nde okumuştur. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden 1948 yılında mezun olmuştur. Öğrenciliği esnasında Adnan Ötüken tarafından yürütülen kütüphanecilik kurslarına katılarak 30 Mayıs 1946'da Milli Kütüphanenin hazırlık çalışmalarında görev almıştır. 1948 yılında UNESCO'nun düzenlediği Milletlerarası Kütüphanecilik Yaz Okuluna katılmıştır. 1951-1952 yılları arasında İngiliz Kültür Heyeti bursuyla Westminster Halk Kütüphanesi'nde staj yapmıştır. 1953'te kazandığı Fullbright bursu ile Amerika Birleşik Devletleri'nin Denver ve Washington eyaletlerinde kütüphanecilik eğitimi almıştır. Milli Kütüphanenin ve Türk Kütüphaneciler Derneği'nin kurucularından olmuştur.

Kitap Hakkında

Çocuk Kütüphaneleri, UNESCO Türkiye Milli Yayınları, Kütüphanecilik Elkitapları serisinin altıncı kitabıdır. *Public Library Services for Children* adıyla 1957 yılında yayınlanan kitap, orijinalinden altı sene sonra 1963 yılında Behire Abacıoğlu (Balkan) ve Abdülkadir Salgır tarafından birebir tercüme edilerek yayınlanmıştır.

On üç bölümden oluşan bu eser, çocuk kütüphaneleriyle ilgili teknik uygulamalara dair detaylı bilgiler sunmaktadır. Bina ve malzeme seçimi, kütüphanenin konumu, iç tasarım, ışıklandırma ve planlamadan bahsedilen konuların yanı sıra, kitap seçimi, ödünç verme prosedürleri, personel yönetimi, kitap koruma, koleksiyon geliştirme gibi uygulama alanları da eserin ana konu başlıklarını oluşturmaktadır. Ayrıca, çocuk kütüphanelerinde kütüphanecinin rolü ve çocuk gelişimine katkıları da ele alınmıştır. Görsel destek amacıyla örnek çocuk kütüphanelerinden alınmış fotoğraflar kullanılmıştır. Eserin final bölümü, "Toplum ve Kütüphaneler" başlığını işleyerek, çocukların kütüphane ve okuma alışkanlığı kazanmalarında yetişkinlerin rolü ve yapılması gerekenler aktarılmıştır.

4.11. Halk Kütüphaneleri Binaları [139]

Eser Orijinal Adı	Le Batiment D'une Petite Bibliotheque Publique	**Çeviri Eser Adı**	Halk Kütüphaneleri Binaları
Yazar(lar)	Hoyt R. Galvin (1911-1995), Martin Van Buren	**Çeviren**	Behire Abacıoğlu (Balkan)
Eser Orijinal Dili	Fransızca	**Çeviri Dili**	Türkçe
Eserin Yayınlandığı Diğer Diller	İngilizce, İspanyolca	**Çevirilen Diğer Diller**	İngilizce, İspanyolca
Yayın Tarihi	1959	**Yayın Tarihi**	1963
Yayınlayan	UNESCO	**Yayınlayan**	UNESCO Türkiye Milli Komisyonu
Yayın Yeri	Paris	**Yayın Yeri**	Ankara
Kaynak		Marmara Üniversitesi Merkez Kütüphane	
Fiziksel Özellikler		Karton kapak ve 3. hamur kâğıda basılan kitap, 123 sayfa ve 24 cm. boyutundadır. Kitap içeriğinde görsel kullanılmıştır.	
Yazar Hakkında		Hoyt R. Galvin, 1911 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Lowa eyaletinde doğdu. İlk öğrenimini doğduğu eyalette Simpson Koleji'nde alan Galvin, üniversite eğitimini Chicago'da Illinois Üniversitesi'nde kütüphanecilik üzerine almıştır. 1940-1970 yılları arasında Charlotte Halk Kütüphanesi'nde müdür olarak görev yapmıştır. Charlotte, Kuzey Carolina'da pek çok kütüphanenin kurulmasında müstakil olarak çalışmalarda bulunmuştur. Charlotte Halk Kütüphanesi'nden	

[139] Hoyt R. Galvin ve Martin van Buren, *Halk Kütüphaneleri Binaları* çev. Behire Balkan, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayınları, Ankara 1963.

	emekli olduktan sonra da aktif olarak çalışmalarına devam eden Galvin kariyerinin bu döneminden pek çok halk kütüphanesine danışmanlık yapmıştır.
Yazar Hakkında	Yapılan araştırmalar sonucu Martin Van Buren ile ilgili detaylı bilgiye ulaşılamamıştır.
Çevirmen Hakkında	Behire Abacıoğlu (Balkan) 20 Şubat 1927 tarihinde Ankara'da doğmuştur. İlkokul, orta okul ve lise öğrenimini Ankara'da görmüştür. Ankara Kız Lisesi'ni birincilikle bitiren Abacıoğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünden de 1950 yılında birincilikle mezun olmuştur. Üniversite öğrenimi sırasında Adnan Ötüken'in kütüphanecilik kurslarına katılmıştır. Üniversite mezuniyetinden hemen sonra Milli Kütüphanede Yabancı Dil Eserler Katalog Bölümünde göreve başlamıştır. Bu görevi 1952 yılına kadar sürdürmüştür. M. Raux, Bibliyografya Enstitüsünün kurulmasına yardım etmesi amacıyla UNESCO tarafından Ankara'ya gönderilmiştir. Abacıoğlu, M. Raux'un Ankara'ya gelmesi ile Bibliyografya Enstitüsünde çalışmaya başlamıştır. 6 ay burada çalıştıktan sonra UNESCO tarafından verilen burs ile Paris'e gitmiştir. Paris'te aldığı "Yüksek Kütüphanecilik Diploması" ile ülkeye dönen Balkan Bibliyografya Enstitüsündeki görevine devam etmiştir.

Kitap Hakkında

Halk Kütüphaneleri Binaları UNESCO Türkiye Milli Yayınları, Kütüphanecilik Elkitapları serisinin yedinci kitabıdır. *Le Batiment D'une Petite Bibliotheque Publique* adıyla 1959 yılında yayınlanan kitap, orijinalinden dört sene sonra 1963 yılında Behire Abacıoğlu (Balkan) tarafından birebir tercüme edilerek yayınlanmıştır.

On bölümden oluşan bu eserin birinci ve ikinci bölümlerinde kütüphane binaları hakkında genel bilgiler sunulmuş, çeşitli görüşlere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde, bina planlarının hazırlanması ve ilgili ekibin kurulması konuları ele alınmıştır. Dördüncü bölümde, bina inşası için gereken bütçenin oluşturulması hakkında bilgi ve önerilere değinilmiştir. Beşinci bölüm ve altıncı bölümlerde mimari sorunların potansiyel etkileriyle başa çıkabilmek adına bir program oluşturulması ve inşa edilecek binanın arazi seçimi konularına değinilmiştir. Sekizinci bölümde kullanılacak inşaat malzemeleri ele alınmış, dokuzuncu bölümde ise kütüphane içinde kullanılacak ahşap malzemeler ve mobilyalar hakkında bilgi verilmiştir. Onuncu ve son bölümde, kütüphane binasının yeniden inşa edilmesi yerine mevcut binanın düzenlenmesi durumunda izlenmesi gereken adımlar ele alınmıştır. Eser depolarda metrekare başına düşüne kitap sayısı, iki yüzlü

raflarda raf boyunca metrekare başına düşen kitap sayısı, çelik ve tahta rafların boyutları gibi bilgiler içeren "Değişim Tablosu ve Faydalı Ölçüler" başlığıyla sona ermektedir.

4.12 Küçük Bir Halk Kütüphanesinin Kurulması [140]

Eser Orijinal Adı	L'organisation D'une Petite Bibliotheque Publique	**Çeviri Eser Adı**	Küçük Bir Halk Kütüphanesinin Kurulması
Yazar(lar)	Ingeborg Heintze (1894-1982)	**Çeviren**	Muallâ Yaman
Eser Orijinal Dili	Fransızca	**Çeviri Dili**	Türkçe
Eserin Yayınlandığı Diğer Diller	İngilizce, İspanyolca	**Çevrilen Diğer Diller**	İngilizce, İspanyolca
Yayın Tarihi	1963	**Yayın Tarihi**	1964
Yayınlayan	UNESCO	**Yayınlayan**	Milli Kütüphane
Yayın Yeri	Paris	**Yayın Yeri**	Ankara
Kaynak		İSAM Kütüphane	
Fiziksel Özellikler		Karton kapak ve 3. hamur kâğıda basılan kitap, 70 sayfa ve 24 cm. boyutundadır. Kitap içeriğinde görsel kullanılmıştır.	
Yazar Hakkında		İsveçli yazar 3 Aralık 1894'te Malmö'de doğmuştur. Öğrenim hayatını doğduğu şehirde geçiren Heintze, 1915 yılında Felsefe bölümünden lisans diplomasını almıştır. 1951-1963 yılları arasında "Malmö Şehir Tarihi" yönetim kurulu üyeliği yapmıştır. Profesyonel kullanıcılara medya ve bilgi hizmeti sunan "BTJ (tidigare Bibliotekstjänst)" şirketinde uzun yıllar görev yapmıştır. İsveç Halk Kütüphaneleri Derneği başkanlığı ve Malmö Şehir Müzesi Yönetim Kurulu Üyeliği görev yaptığı diğer kurumlardır. Malmö Bibliyografyası ve Kütüphanecilik konularında çeşitli çalışmalar yapmıştır.	
Çevirmen Hakkında		Mualla Yaman, Milli Kütüphane süreli yayınlar bölümünde uzun yıllar şeflik yapmıştır. 1965 yılında Belçika hükümetinin daveti üzerine gittiği Belçika'da kütüphaneleri ve kütüphanecilik eğitimini gözlemlemiştir. Rene Nouat'tan "Nancy Üniversite Kütüphanesi Fotoğraf Atölysi" başlıklı makale ile Maire Robert Guignard'ın "Çin Kütüphaneleri" başlıklı makalelerini Türkçe'ye çevirmiştir. Yaman aynı zamanda "Derleme" ve "Derleme Kanunu" konularında çalışmalar yapmıştır.	

[140] Ingeborg Heintze, *Küçük Bir Halk Kütüphanesinin Kurulması*, çev. Mualla Yaman, Milli Kütüphane Yayınları, Ankara 1964.

Kitap Hakkında

Küçük Bir Halk Kütüphanesinin Kurulması UNESCO Türkiye Milli Yayınları, Kütüphanecilik Elkitapları serisinin sekizinci kitabıdır. *L'organisation D'une Petite Bibliotheque Publique* adıyla 1963 yılında yayınlanan kitap, orijinalinden bir sene sonra 1964 yılında Mualla Yaman tarafından birebir tercüme edilerek yayınlanmıştır.

On bölümden oluşan eser, "Halk Kütüphanesi, Halk Eğitimi Hizmetinde Zinde Kuvvet" başlığıyla yazılan giriş bölümü ile başlamaktadır. Birinci bölümde kitap seçme prensipleri, satın alma ve sipariş usulleri hakkında bilgiler vererek, örnek çizimler ile verilen bilgiler desteklenmektedir. İkinci bölüm satın alınan eserlerin kaydedilmesini üçüncü bölüm ise kaydedilen eserlerin tasniflenmesi ve kataloglanmasına dair bilgiler vermektedir. Dördüncü ve beşinci bölümler kataloglanan eserlerin raflara yerleştirilmesine kadar olan süreç ile eserlerin rafa yerleştirilmesini konu almaktadır. Altıncı bölüm ödünç verme sistemlerini, yedinci bölüm okuyuculara verilecek hizmet çeşitlerini, sekizinci bölüm ise çocuk okuyuculara verilmesi gereken hizmetleri anlatmaktadır. Dokuzuncu bölümde kütüphane idaresinin nasıl yapılanması gerektiğini, onuncu bölüm ise bina kullanımı ve malzeme tanzimine dair bilgiler vermektedir. Eserde çizim ve görseller kullanılarak anlatım zenginleştirilmiştir. Eserin sonunda, Dewey onlu tasnif şemasının kısaltılmış şekli, konu başlıkları listesi ve bibliyografya ek olarak verilmiştir.

4.13. Kütüphanecilerin Yetişmesi [141]

Eser Orijinal Adı	La Formation du Bibliothecaire	**Çeviri Eser Adı**	Kütüphanecilerin Yetişmesi
Yazar	J. Periam Danton (1908-2002)	**Çeviren**	Behire Abacıoğlu (Balkan)
Eser Orijinal Dili	Fransızca	**Çeviri Dili**	Türkçe
Eserin Yayınlandığı Diğer Diller	İngilizce, İspanyolca	**Çevrilen Diğer Diller**	İngilizce, İspanyolca
Yayın Tarihi	1950	**Yayın Tarihi**	1966
Yayınlayan	UNESCO	**Yayınlayan**	UNESCO Türkiye Milli Komisyonu
Yayın Yeri	Paris	**Yayın Yeri**	Ankara
Kaynak		İSAM Kütüphane	

[141] Periam J. Danton, *Kütüphanecilerin Yetişmesi*, çev. Behire Balkan, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayınları, Ankara 1966.

Fiziksel Özellikler	Karton kapak ve 3. hamur kâğıda basılan kitap, 112 sayfa ve 24 cm. boyutundadır.
Yazar Hakkında	Joseph Periam Danton 1908 yılında San Francisco'da, Stanford Üniversitesi'nin kampüsünde doğmuştur. Çocukluğunu babasının Almanca eğitimi verdiği Pekin'de geçirmiştir. Eğitimi için döndüğü Amerika Birleşik Devletleri'nde Oberlin Koleji Almanca bölümünden yüksek derece ile mezun olmuştur. Ebeveynlerinin Alman vatandaşı olması sebebiyle 1925-1926 yılları arasında Leipzig Üniversitesi'nde 1 yıl eğitim görmüştür. Tekrar ABD'ye dönen Danton, 1929 yılında Columbia Üniversitesi Kütüphanecilik bölümünden lisans eğitiminden mezun olmuştur. Kısa bir süre New York Halk Kütüphanesi'nde görev yaptıktan sonra Williams College Almanca bölümünde yüksek lisansını tamamlayarak mezun olduğu okulun doktora programına kabul edilmiştir. Doktorasını tamamladıktan sonra 1935 yılında Colby Koleji ve Temple Üniversitesi'nde kütüphanecilik yapmıştır. II. Dünya Savaşı katıldığı ordudan döndükten sonra 1946 yılında California Üniversitesi Kütüphanecilik bölümüne doçent olarak katılmıştır. Uzun yıllar sürdürdüğü görevinden 1976 yılında emekli olmuştur.
Çevirmen Hakkında	Behire Abacıoğlu (Balkan) 20 Şubat 1927 tarihinde Ankara'da doğmuştur. İlkokul, orta okul ve lise öğrenimini Ankara'da görmüştür. Ankara Kız Lisesi'ni birincilikle bitiren Abacıoğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünden de 1950 yılında birincilikle mezun olmuştur. Üniversite öğrenimi sırasında Adnan Ötüken'in kütüphanecilik kurslarına katılmıştır. Üniversite mezuniyetinden hemen sonra Milli Kütüphanede Yabancı Dil Eserler Katalog Bölümünde göreve başlamıştır. Bu görevi 1952 yılına kadar sürdürmüştür. M. Raux, Bibliyografya Enstitüsünün kurulmasına yardım etmesi amacıyla UNESCO tarafından Ankara'ya gönderilmiştir. Abacıoğlu, M. Raux'un Ankara'ya gelmesi ile Bibliyografya Enstitüsünde çalışmaya başlamıştır. 6 ay burada çalıştıktan sonra UNESCO tarafından verilen burs ile Paris'e gitmiştir. Paris'te aldığı "Yüksek Kütüphanecilik Diploması" ile ülkeye dönen Balkan Bibliyografya Enstitüsündeki görevine devam etmiştir.

Kitap Hakkında

Kütüphanecilerin Yetişmesi UNESCO Türkiye Milli Yayınları, Kütüphanecilik Elkitapları serisinin dokuzuncu kitabıdır. *La Formation du Bibliothecaire* adıyla 1966 yılında yayınlanan kitap, orijinalinden on altı sene sonra Behire Abacıoğlu (Balkan) tarafından birebir tercüme edilerek yayınlanmıştır.

Eser 9 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde modern kütüphane ve modern kütüphaneci tanımlanmıştır. İkinci bölümde kütüphanecilik okullarının kuruluş amaçları, üçüncü bölümde kütüphanecilik eğitim metotları, dördüncü bölümde kütüphanecilik eğitimi verme yetkinlikleri, beşinci bölümde öğrenci seçme kriterleri, altıncı bölümde

eğitim için gerekli kitap ve kaynaklar, yedinci bölümde yönetim ve bütçe konuları, sekizinci bölümde öğrencilerin yerleştirilmesi, dokuzuncu bölümde kütüphanecilik okullarının dışında verilen mesleki eğitim konuları işlenmiştir. Kitabın sonunda bazı kütüphanecilik okullarının içlerinde kişinin yetkinliklerinin de sorgulandığı mülakat ya da kabul formlarına örnekler ek olarak verilmiştir.

4.14. Büyük Britanya ve İrlanda Kütüphanelerinde Şarka Ait Yazma Eserler Koleksiyonları (Genel Bilgi)[142]

Eser Orijinal Adı	Oriental Manuscript Collections in the Libraries Great Britain and Ireland London	**Çeviri Eser Adı**	Büyük Britanya ve İrlanda Kütüphanelerinde Şarka Ait Yazma Eserler Koleksiyonları (Genel Bilgi)
Yazar	James Douglas Pearson (1911-1997)	**Çeviren**	Şahap Nazmi Coşkunlar
Eser Orijinal Dili	İngilizce	**Çeviri Dili**	Türkçe
Yayın Tarihi	1954	**Yayın Tarihi**	1969
Yayınlayan	Royal Asiatic Society	**Yayınlayan**	-
Yayın Yeri	Londra	**Yayın Yeri**	Ankara
Kaynak		İSAM Kütüphane	
Fiziksel Özellikler		Karton kapak ve 3. hamur kâğıda basılan kitap, 40 sayfa ve 16 cm. boyutundadır.	
Yazar Hakkında		1911 yılının aralık ayında Cambridge'de doğan James Douglas Pearson, ilk öğrenimini de Cambridge'de görmüştür. 16 yaşındayken Cambridge Üniversitesi Kütüphanesinde işe başlamıştır. Doğu dillerine olan merakı sayesinde kazandığı burs ile İbranice, Arapça ve Farsça öğrenmiştir. 1950 yılına kadar Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi Şark Eserleri bölümünde farklı unvanlar ile görev yapmıştır. 1950 yılında Londra'da bulunan Şark ve Afrika Çalışmaları Okulu'na atanmıştır. Bir dönem müdürlüğünü de yaptığı okulda 1972 yılında aldığı Profesörlük unvanını ile görevine devam etmiş, 1979 yılında emekli olmuştur. Emekliliğinden sonra da çalışmaya devam eden Pearson Index Islamicus için önemli çalışmalar yapmıştır.	
Çevirmen Hakkında		Şahap Nazmi Coşkunlar 1892'de doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Bursa'da gördükten sonra İstanbul Öğretmen Okuluna girmiş ve 1913 yılında okulu birincilikle bitirmiştir. Birinci Dünya Savaşı esnasında 3 yılı asker-öğretmen olmak üzere 5 yıl San'a Öğretmen Okulunda görev yapmıştır. 1924 yılında Galatasaray Lisesinde baş öğretmenlik yapmıştır. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümünden mezun olduktan sonra Üsküdar Orta Okulunda müdürlük yaptıktan sonra İstanbul Kız Lisesinde Türkçe öğretmenliğine geri dönmüştür. Sonraki yıllarda İtalyan Ticaret Lisesi ve Arnavutköy Kız Kolejinde Edebiyat öğretmenliği yapmıştır. 1946-1947 ders yılı tamamlandıktan sonra Meclis Başkanı Kazım Karabekir'in davetiyle Meclis Kütüphanesine müdür olarak atanmış ve buradan emekli olmuştur.	

[142] James Dougles Pearson, *Büyük Britanya ve İrlanda Kütüphanelerinde Şarka Ait Yazma Eserler Koleksiyonları*, çev. Şahap Nazmi Coşkunlar, Ankara 1969.

Kitap Hakkında

Eser, James Douglas Pearson tarafından yazılan *Oriental Manuscript Collections in the Libraries Great Britain and İreland London* adlı kitabının birinci bölümünün tercüme edilmesiyle meydana gelmiştir. Kitap, Büyük Britanya ve İrlanda sınırlarında yer alan 6 büyük kütüphanenin; İngiliz Müzesi (British Museum), Oxford Üniversitesi Kütüphanesi, Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi, India Office Kütüphanesi, Şark ve Avrupa Üzerine Çalışmalar Okulu ile Asya Kraliyet Cemiyeti Kütüphanesi dermelerinde yer alan yazma eser koleksiyonlarını konu almaktadır.

4.15. Modern Dokümantasyon ve Enformasyon İşlemleri [143]

Eser Orijinal Adı	Modern Documentation and Information Practices	**Çeviri Eser Adı**	Modern Dokümantasyon ve Enformasyon İşlemleri
Yazar	Otto Frank, Edwin Holmstorm	**Çeviren**	Berin U. Yurdadoğ
Eser Orijinal Dili	İngilizce	**Çeviri Dili**	Türkçe
Yayın Tarihi	1961	**Yayın Tarihi**	1972
Yayınlayan	International Federation for Documentation	**Yayınlayan**	TÜRDOK
Yayın Yeri	Brüksel	**Yayın Yeri**	Ankara
Kaynak		İSAM Kütüphane	
Fiziksel Özellikler		Karton kapak ve 2. hamur kâğıda basılan kitap, 252 sayfa ve 15x22 cm. boyutundadır.	
Yazar Hakkında		Yapılan araştırmalar sonucu Otto Frank hakkında detaylı bilgiye ulaşılamamıştır.	
Yazar Hakkında		Yapılan araştırmalar sonucu Edwin Holmstorm hakkında detaylı bilgiye ulaşılamamıştır.	
Çevirmen Hakkında		Berin U. Yurdadoğ 1928 yılında Adana'da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Adana'da tamamlayan Yurdadoğ, 1947 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olmuştur. Meslek hayatına Ankara Üniversitesi ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nde çevirmen olarak başlamıştır. Daha sonra girdiği Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsünden 1955 yılında mezun olarak orada asistanlığa başlamıştır. 1958-1959 yıllarında Ford Vakfı'ndan aldığı burs ile Amerika Birleşik Devletleri'nin Chicago eyaletinden kütüphanecilik eğitimi almıştır. 1961'de İngiliz Kültür Heyeti'nden aldığı burs ile doçentlik tezi için British Museum'da çalışmalar yapmıştır. Amerikan Kütüphaneciler Derneği'nden aldığı burs ile de Almanya ve Fransa'da bazı kütüphanelerde incelemeler yapmıştır. 1972'de Sovyetler Birliği hükümetinden aldığı burs ile Buhara, Moskova ve Taşkent'te kütüphane incelemeleri yapmıştır. Aynı yıl tekrar İngiliz Kültür Heyeti desteği ile Sheffield Üniversitesinde bir programa katılmış ve bu gezi esnasında Uluslararası Okul Kütüphaneciliği Derneğinin kongresine davet edilmiş ve kongreye katılmıştır.1993 yılında emekliye ayrıldıktan sonra 2000 yılına kadar Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümünde öğretim üyeliği yapmıştır.	

[143] *Modern Dokümantasyon ve Enformasyon İşlemleri*, TÜRDOK, Ankara 1972.

Kitap Hakkında

Dokümantasyon ve bilgi verme işlemlerinin ana unsurlarını konu alan kitap 14 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm dokümantasyon ve bilgi merkezlerinde görev yapan veya görev yapacak kişilere temel bilgilerin verildiği "Giriş" kısmı ile başlamıştır. İkinci bölümde, kamusal dokümantasyon merkezleri, yarı kamusal dokümantasyon merkezleri, özel dokümantasyon merkezleri, karma kuruluşların örgütlenme biçimleri ve amaçları aktarılmıştır. Üçüncü bölümde aynı tür kurumlarda örgütlenme İhtiyacı, dördüncü bölümde ise bilgi toplama ve yayma konuları ele alınmıştır. Beşinci bölüm, kitap, makale, patent gibi dokümanların tanıtımı ve muhafazası, altıncı bölümde aynı ürünler için hazır tanıtımlar konu alınmıştır. Yedinci bölümde dokümantasyon merkezlerinde bilgiye ulaşım, sekizinci ve dokuzuncu bölümlerde, dokümantasyon merkezlerinde kullanılan araç gereçler tanıtılmıştır. Onuncu bölümde dokümanların kopyalanması ve çoğaltılması ele alınmıştır. On birinci bölümde kurum içi örgütlenme şekillerine yer verilmiştir. On ikinci bölümde karşılaşılması muhtemel dil problemlerinin çözümlerine dair bilgiler verilmiştir. On üçüncü bölümde dokümantasyon merkezlerinde insan faktörü ele alınmıştır. On dördüncü ve son bölümde kurum içi iş birliği ve koordinasyon konuları alt başlıklara ayrılarak aktarılmıştır

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. KİTAPLARIN DEĞERLENDİRMESİ VE TÜRK KÜTÜPHANECİLİĞİNE ETKİLERİ

5.1. Kitapların Değerlendirmesi

1953-1974 yılları arasında kütüphanecilik alanında yapılan kitap tercümelerinin değerlendirmesi, öncelikle söz konusu eserlerin yayınlandıkları dönem içinde Türkiye'deki kütüphanecilik sorunlarına çözüm getirebilme nitelikleri üzerinden okunmaya çalışılmıştır. 1953-1974 yılları arasında kütüphanecilik alanında yapılan kitap tercümelerinin değerlendirilmesinde dikkate alınan kriterler arasında içerik ve konu, tercüme dili, çeviri kalitesi, kültürel bağlam, terminolojik uyum, hedef kitle ve orijinal metin ile karşılaştırma gibi unsurlar yer almaktadır. Bu kriterler, kitapların niteliklerini anlamak ve sağladığı etkiyi değerlendirmek adına kapsamlı bir bakış açısı sunabilir.

Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü yayınlandığı dönem için Türkçe kütüphanecilik terimlerinin ihtiyacı karşılayacak seviyede olmadığını, yabancı dillerdeki kütüphanecilik terimlerine Türkçe karşılık bulunması gerektiğini Şenalp'in önsözde geçen

> Modern kütüphanelerin tanzim ve tasnifinde ve bu mesleğin öğreniminde birtakım terimlerin de bilinmesi ve kullanılması gerekiyordu. Mevcut terimlerin kifayetsizliği, yabancı dillerdeki terimlerin Türkçe karşılıklarının bulunmayışı yüzünden bu mesleğin diğer birtakım problemleri arasında terim meselesi de en önemli bir unsur olarak belirdi.

sözlerinden anlaşılmaktadır. 1959 yılında yayınlanan sözlük ile kütüphanecilik terminolojisinin gelişimine katkı sağladığını söylemek mümkün olabilir. Sözlük ile kütüphanecilik disiplini içinde kullanılan terimler derlenmiştir. Bu sayede ilerleyen dönemlerde kütüphanecilik literatüründe yer alacak eserler için daha spesifik ve kesin bir dilin benimsenmesine olanak tanınmıştır. Tek biçimlilik için de önem arz etmiştir.

Kütüphanecilik Enstitüsü'nün yeni mezunlar verdiği yılda sözlüğün kütüphanecilik derslerinde kaynak olarak kullanıldığına dair kesin kayıtlara ulaşılamamış olsa da Şenalp'in sözleri sözlüğün kütüphanecilik eğitiminde kaynak olarak kullanılmasının planlandığına işaret etmektedir.

1960-1961 ders yılı içerisinde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde gerçekleşen "Milletlerarası Kütüphanecilik Seri Konferansları" sonucunda ortaya çıkan iki kitap, *"Amerikan Kütüphanecilik Tecrübeleri"* ve *"Modern*

Kütüphaneciliğin Esasları" konferans metinlerinin yer aldığı muhtevalarıyla birden fazla konu içermektedir.

Konferans metinlerinden oluşan serinin iki kitabı, farklı milletlerin kütüphanecilik uygulamalarını göstermesi yönüyle yayınladığı dönemin kıymetli eserleri olmuştur. 1960 darbesinin yarattığı toplumsal sorunlar, toplumun ilgisini kitaplardan ve kütüphanelerden uzaklaştırmıştır. Söz konusu darbenin o yıllarda mezun olan kütüphanecilerin meslekî gelişimini olumsuz yönde etkilediğini düşündürmektedir. Yabancı ülkelerin kütüphanecilik uygulamalarından haberdar olmanın kolay olmadığı dönemde bu kitapların kütüphanecilik literatüründe önemli bir boşluğu doldurduğu söylenebilir. Kitapların kütüphanecilik derslerinde kaynak olarak kullanıldığına dair kesin bir kayıt bulunmamaktadır; ancak Ankara Üniversitesi tarafından yayınlanmış olmaları, dönemin müstakbel kütüphanecilerinin bu kitaplardan istifade etmiş olma ihtimalini güçlendirmektedir.

Metinlerinde dikkat çekici olan, "Zamanımızda Kitap ve Kütüphaneler" konusunun aynı konferans içerisinde dönemin Milli Eğitim Bakanı Prof. Dr. Bedrettin Tuncel, dönemin Ankara Üniversitesi rektörü Ord. Prof. Dr. Suut Kemal Yetkin, dönemin Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi dekanı Prof. Dr. Hamit Dereli ve Kütüphanecilik Kürsüsü profesörlerinden Ethelyn Markley tarafından dört kez ele alınmış olmasıdır. Siyasetin ve eğitimin önde gelen insanlarının "Kitap" ve "Kütüphane" konularına hassasiyet göstermeleri dönem için kütüphanecilik meselelerine verilen önemi göstermektedir.

Milli Kütüphane'nin ülkede ortak kataloglama kurallarının oluşturulması hedefindeki ilk icraatı 1957 yılında "Basma Eserler Alfabetik Katalog Kaideleri" adlı eseri yayınlamak olmuştur. Eserin çok fazla ayrıntı içermesi kullanım zorluklarına yol açarak, özellikle halk kütüphanelerinde yaygınlaştırılması hedefinin önüne geçmiştir. Bunu üzerinde "Basma Eserler Alfabetik Katalog Kaideleri" çalışması sadeleştirilerek 1961 yılında "Kitap Kataloglama Kuralları" adında yeni bir çalışma yapılmıştır.[144] 1962'de Ford Vakfı'nın desteğiyle Dewey Onlu Tasnif Şeması tercümesinin yayınlanması daha önce yapılan çalışmaların beklentileri karşılamadığını göstermektedir. Kitabın hedef kitlesinin kütüphaneciler olduğu göz önüne alındığında, benzer amaçlar

[144] Rukancı ve Anameriç, *a.g.e.*, "Belgelerle Türk Kütüphanecilik Tarihi (1960-1980)", s. 81.

taşıyan önceki eserlere kıyasla, söz konusu kitabın kütüphanecilerin kitap kataloglama süreçlerini önemli ölçüde kolaylaştırdığı söylenebilir.

Kitap, sayfa sayısı bakımından dönem içerisinde yayınlanan diğer tercüme kitaplardan önemli ölçüde daha geniş bir hacme sahiptir. Ayrıca, kitabın baskı kalitesi diğer eserlere göre daha üst seviyede bulunmaktadır. Tercüme ve kontrol işlemleri, geniş bir ekip tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu unsurlar, kitabın maliyetinin diğer tercüme kitaplarla kıyaslandığında önemli ölçüde yüksek olduğunu göstermektedir. Kitabın yayınlanması için Ford Vakfı'ndan sağlanan mali desteğin, bu kapsamlı çalışmanın gerçekleştirilmesinde önem arz ettiği söylenebilir.

Kitabın Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun kararıyla basılması, dönem içinde kütüphanecilik konularının devlet nezdinde ele alındığını göstermektedir.

1953-1974 yılları arasında yapılan kitap tercümeleri arasında UNESCO Türkiye Milli Komisyonu'nun yayınladığı "Kütüphanecilik Elkitapları" serisi büyük yekûn tutmaktadır. Bu yıllarda tercüme edilen toplam 15 kitabın 9'u bu seriye aittir. Orijinalleri UNESCO tarafından yayınlanan kitapların tercüme edilerek yayınlanması 3 yılda tamamlanmıştır.

Sırasıyla, *"Yetişkinlerin Eğitiminde Halk Kütüphaneleri"*, *"İlkokul Kütüphaneleri"*, *"Milli Kütüphaneler: Görevleri ve Sorunları"*, *"Halk Kütüphaneleri Yayma Faaliyeti"*, *"Toplu Kataloglar: Örgütlenmeleri ve Çalışmaları"*, *"Çocuk Kütüphaneleri"*, *"Halk Kütüphaneleri Binaları"*, *"Küçük Bir Halk Kütüphanesinin Kurulması"* ve *"Kütüphanecilerin Yetişmesi"* başlıklı eserler, söz konusu serinin içerisinde yer alan tercüme kitaplar olmuştur. UNESCO yayınlarının bu seçkisi için halk kütüphaneleri konusu odak noktası olmuştur. Bu seride halk kütüphaneleriyle ilgili temel bilgiler detaylandırılarak ele alınmıştır.

Kitapların konu bütünlüğünün yanında fiziksel özellik olarak da ortak noktada buluştukları söylenebilir. En az sayfa sayısına sahip kitap 70 sayfa, en çok sayfa sayısına sahip kitap ise 132 sayfadan oluşmaktadır. Kitapların düşük baskı kalitesi, muhtemelen maliyetlerin düşük tutulmaya çalışıldığının göstergesidir. Bu durum, o dönemdeki ekonomik şartlar ve yayıncılık koşullarıyla ilişkilendirilebilir.

Seri kültürel bağlam açısından değerlendirildiğinde, kitapların içeriğinde yabancı milletlerin kütüphanecilik uygulamaları örneklerine rastlanmaktadır. Zaman zaman

fotoğraflar kullanılarak, anlatıya görsel destek sağlanmıştır. Bu uygulamaların söz konusu dönemdeki yeni ve tecrübeli kütüphanecilere örnek teşkil etmesi, "Modern Kütüphanecilik" anlayışı ile ilişkilendirilebilir. Zira serinin tüm kitaplarında ortak sayılabilecek "Eser Hakkında" bölümünde dönemin Milli kütüphane müdürü Adnan Ötüken "…Modern anlamdaki kütüphaneciliğin memleketimize girişi çok yenidir. 15-20 yıllık mazisi olmasına rağmen Türkiye'de modern kütüphanecilik bu kısa devre içerisinde pek çok eser vermiştir…" sözleriyle bu durumu vurgulamıştır.

Seri içinde yer alan tüm kitaplarda, terminolojide Türkçe karşılığı olmayan yabancı kelimeler nedeniyle çeviriler etkilenmiştir. Bu örneklere serinin hemen hemen her kitabında karşılaşılmıştır. Kitapların tercümelerinde görülen eksiklik bu serinin bütünlüğünü etkileyen önemli bir faktördür. Kitapların tercüme edilmesi sürecinde, mütercimlik görevinin profesyonel bir mütercim yerine orijinal dile mütehassıs kütüphanecilere tevdi edilmesi, tercüme zayıflığının kaynağını açıklayabilecek bir durumdur. Bu tercih, kütüphanecilerin genel dil bilgisiyle birlikte terminolojiye hâkimiyetinin, tercümelerin daha etkili ve doğru bir şekilde gerçekleştirilmesine olanak tanıyabileceği düşüncesinden kaynaklanmış olabilir. Ancak bu durum, mütercimlik melekelerinden istifade edilmesinin önüne geçmiştir. Sonuç olarak yabancı dilden Türkçeye çevrilmiş, terminolojiden faydalanılmış ancak anlaşılması güç metinler ortaya çıkmıştır. Bu duruma *"Kütüphanecilerin Yetişmesi"*[145] kitabından, "Bir kütüphaneci okulu üyelerinin şartları sorunu üzerinde bazı incelemeler yapıldı. Fakat bu alanda yeni ve tam hiçbir araştırma yapılmış değildir." cümlesi örnek olarak verilebilir. Kitabın İngilizce tercümesindeki cümle *"A number of studies of the question of the service load of library school faculty members have been made but no recent, comprehensive investigation has been conducted."*[146] şeklinde geçmektedir. Burada kütüphanecilik okulundaki öğretim üyelerinin iş yükü üzerine yakın zamanda kapsamlı bir araştırmanın yapılmadığı ifade edilmektedir. Türkçe tercümede verilen anlam tam olarak bunu karşılamamaktadır.

Dönemin koşulları değerlendirildiğine profesyonel mütercimlerin maaşları ve diğer maliyetleri minimize etme amacıyla oluşturulan bu strateji, kitapların toplam maliyetinin düşürülmesine yönelik bir çaba olarak değerlendirilebilir.

---

[145] Danton, *a.g.e.*, s. 49.

[146] Periam J. Danton, *Education for Librarianship*, UNESCO, Paris 1949, s.39.

Tüm bu unsurlar bir araya getirildiğinde kitapların, maddi kaynakların sınırlı olduğu bir dönemde kütüphanecilik literatürüne yeni eserler kazandırılması, Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Enstitüsü öğrencilerine ve kütüphaneler üzerine çalışmalar yapan araştırmacılara kaynak oluşturması amacıyla tercüme edilmiş olmaları ihtimali güçlüdür.

Şahap Nazmi Coşkunlar tarafından tercüme edilen *"Büyük Britanya ve İrlanda Kütüphanelerinde Şark'a Ait Yazma Eserler Koleksiyonları"* kitabı, özel bir inisiyatifin ürünü olarak öne çıkmaktadır. Bu kitap, dönemin kütüphanecilik alanındaki kitap tercümelerinin genel özelliklerinden ayrılarak, konusu itibariyle dönem içinde benzerine rastlanmayan bir tercüme çalışmasıdır. Kitabın konu itibariyle kütüphaneciler arasında daha dar bir kitleye hitap etmesi kitabın kişisel bir çalışma olduğu ihtimalini güçlendirmektedir. 90 sayfa olan orijinalinin tamamının yerine bir kısmının tercüme edilmesi, ihtiyaca yönelik bir tercih olabilir. Ancak, kitabın fiziksel özellikleri ve düşük baskı kalitesi maliyet hesaplarının yapıldığını da düşündürmektedir.

Dönemin son kitap tercümesi olan *"Modern Dokümantasyon ve Enformasyon İşlemleri"*, dokümantasyon merkezlerinin genel işleyiş sürecini kapsamlı bir biçimde ele almaktadır. Bu kitabın baskı ve tercüme kalitesi, dönemin diğer kitap tercümeleriyle kıyaslandığında daha üst seviyede olduğu söylemek mümkündür. Bu durum, kitabın yayımlandığı döneme ilişkin nispeten artan mali imkânlarla bağlantılı olabilir. Bunun yanı sıra, kitabın yayımlandığı dönemin, dokümantasyon merkezi sayılarının artış gösterdiği bir zaman dilimine denk gelmesi, hedef kitlenin bu merkezlerde çalışan personeller olduğu varsayımını desteklemektedir. Bu bağlamda, kitabın niteliksel üstünlüğü sadece mali kaynaklardaki artışa değil, aynı zamanda dönemin kütüphanecilik alanındaki gelişmelere ve ihtiyaçlara cevap verme çabalarına da işaret edebilir.

5.2. Kütüphanecilik Konulu Çeviri Kitapların Türk Kütüphaneciliğine Etkileri (1953-1974)

1953-1974 yılları arasında kütüphanecilik alanında tercümesi yapılan 15 kitap, Türk kütüphanecilik literatüründeki belirli eksik noktaların tespit edilerek bu noktalara yönelik çalışmalar yapıldığının göstergesidir. Bu kitaplar, dönemin kütüphanecilik alanındaki bilgi boşluklarını doldurmak, kütüphanecilik uygulamalarını zenginleştirmek ve literatürdeki eksiklikleri gidermek amacıyla ortaya konulan çalışmalar olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, söz konusu kitap tercümeleri, kütüphanecilik disiplini

içindeki bilgi üretimine katkıda bulunarak, dönemsel ihtiyaçları karşılama amacını taşımaktadır.

Türkiye'de kütüphanecilik alanında yapılan bazı kamu çalışmaları ile tercüme kitapların yayınlandığı tarihlerin birbirine yakın olması, söz konusu çalışmaları yapanlar ile tercüme kitaplar arasında bir etkileşim olduğunu göstermektedir. *"İlkokul Kütüphaneleri"* kitabının tercümesinden örnekle; Türkiye'de ilk olarak 1959 yılında "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği" yayınlanmıştır.[147] Yönetmelikte geçen bazı maddeler, kitapta ayrıntılarıyla işlenmiştir. Örneğin; yönetmeliğin, "Okul kütüphanesi olarak müstakil bir yerin olması gerekir." maddesi kitabın "Modern Bir İlköğretimde Kütüphanenin Yeri" başlıklı bölümde detaylarıyla ele alınmıştır. Yönetmeliğin başka bir maddesi "Okullarda Dewey tasnif sisteminin uygulanması istenmektedir" şeklindedir. Kitabın sonunda Dewey Onlu Sınıflandırma Sistemi'nin kısaltılmış versiyonu bulunmaktadır. Yönetmelik maddelerinin kitabın içeriğinde doğrudan ya da dolaylı olarak işlenmiş olması, 1962 yılında yayınlanan tercümenin yönetmeliği destekleyen bir kaynak olarak değerlendirilme olasılığını güçlendirmektedir.

Türkiye'de 1948'de Milli Kütüphane'nin ve 1955'te Bibliyografya Enstitüsü'nün kurulmasıyla birlikte, Milli Kütüphane hizmetlerinin genişletilmesi ve milli bibliyografyanın ileri seviyelere taşınması adına önemli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların, dönemin kütüphanecilerine rehberlik etmek ve Türkiye'yi uluslararası standartlarda temsil etmek amacıyla, çeşitlendirilmiş çalışmalar olduğu düşünülebilir. Burada karşımıza "Milli Milli Kütüphaneler: Görevleri ve Sorunları" tercümesi çıkmaktadır. Bu bağlamda, yabancı ülkelerin milli kütüphanelerinin işleyiş biçimleri, karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara getirdikleri çözüm önerileri, dönemin kütüphanecilerinin çalışmalarına yön vermek açısından kitabın tercüme edilmesinde bir tercih nedeni olarak değerlendirilebilir.

Türkiye'de ilk toplu katalog II. Abdülhamid devrinde yapılmıştır. Daha sonra Kütüphaneler Tasnif Komisyonu'nun çalışmaları sonucu, yazmalar için hazırlanan İstanbul Kütüphaneleri Tarih Coğrafya Yazmaları Katalogları gelmektedir. Bir sonraki toplu katalog teşebbüsü, Lawrance S. Thompson'ın Türkiye'de Kütüphaneleri Geliştirme Programı'nda tavsiyesi üzerine gerçekleşmiştir. "Türkiye Kütüphanelerinde Mevcut Yabancı Memleketlerde Yayımlanmış Periyodiklerin Listesi" adı ile yapılan çalışma,

[147] Baysal, *a.g.e.,* "Cumhuriyet Döneminde Türk Kütüphaneciliğinin Gelişmesi", s. 106.

dönem şartları gereği hedeflerine ulaşamamıştır.[148] Geçmişte yapılan toplu katalog çalışmalarının istenilen seviyelere ulaşmaması, dönemin kütüphanecilerini devlet desteği alma yoluna götürmüştür. 1961 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Planlama Kurulu'na "Kütüphaneler Komitesi Raporu" sunulmuştur. VII. Milli Eğitim Şurası'nda kabul edilen rapor içeriğinde kütüphanecilikle ilgili pek çok konunun yanında toplu katalog oluşturma önerileri de yer almıştır. Rapor 10 yıllık plan ve çalışma programıyla birlikte sunulmuştur. Yeni anayasal düzen içerisinde, raporda yer alan konular ve toplu katalog oluşturmak için komitenin kanun beklentisi karşılıksız kalmıştır. 1963 yılında yayınlanan *"Toplu Kataloglar: Örgütlenmeleri ve Çalışmaları"* tercümesinin sonraki dönemlerde yapılması muhtemel toplu katalog çalışmalarına referans eser olma ihtimali, kitabın tercüme edilmesindeki tercih sebebi olarak düşünülebilir.

Dönem içerisinde özellikle halk kütüphaneleri ve halk kütüphanelerini ilgilendiren konular üzerine yazılan kitapların tercüme edildiği görülmektedir. Bu durumu 1963 yılıyla birlikte girilen planlı kalkınma döneminde, I., III. ve IV. beş yıllık kalkınma planlarındaki Türkiye'de kütüphane sayılarının artırılması hedefi ile ilişkilendirmek mümkündür. Ayrıca II. beş yıllık kalkınma planında kütüphanelerin rolü, gelişen dünya içinde sadece eğitim ve kültür alanlarıyla sınırlı kalmamakta, bilgi üretimi, araştırma ve geliştirme faaliyetlerine de katkı sağlama düşüncesi içerisinde değerlendirilmiştir. Ayrıca, kütüphanelerin, değişen bilgi ihtiyaçlarına cevap verebilmek adına bu alandaki literatürü takip etme zorunlulukları ele alınmıştır. Genel bir değerlendirme yapıldığında, kalkınma planları içerisinde halk kütüphaneleri, başlangıçta toplumun geniş bir tabanına hizmet etme amacını taşıyan, eğitime destek veren kurumlar olarak tanımlanmıştır. Daha sonraki dönemlerde ise, kültür ve bilgiye erişimi destekleyen kurumlar olarak değerlendirilirken sayılarının yetersizliği vurgulanmıştır.[149]

1962-1966 yılları arasında UNESCO Türkiye Milli Yayınları'nın yayınladığı 9 tercüme kitabın 5'i doğrudan halk kütüphanelerini konu almaktadır. Bu yıllardaki halk kütüphaneleri sayısı, halk kütüphanelerindeki kitap sayısı ve halk kütüphanelerindeki okuyucu sayılarına bakıldığında; 1960 yılında 152 olan halk kütüphanesi sayısı 1965 yılında 226'ya çıkmıştır. Kütüphanelerdeki kitap sayısı 1960 yılında 1.369.760, 1965 yılında ise 2.025.037'dir. Halk kütüphanelerinin okuyucu sayıları 1960 yılında 1.334.525,

[148] Behire Abacıoğlu, "Toplu Katalog" *Türk Kütüphaneciliği,* C. 2, S. 2, (1953), s. 157-158.
[149] Rukancı ve Anameriç, *a.g.e.*, "Belgelerle Türk Kütüphanecilik Tarihi (1960-1980)", s. 73.

1965 yılında ise 2.338.823'tür. [150] Türkiye'nin sosyolojik ve ekonomik olarak zor bir dönemi içerisindeki 5 yılda 1,5 kat artan halk kütüphaneleri istatistikleri söz konusu tercüme kitaplardan istifade edilmiş olma ihtimalini güçlendirmektedir.

1953 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde kurulan Kütüphanecilik Enstitüsü'nde verilen derslerde, 1953-1974 yılları arasında yapılan kitap tercümelerinin ders kaynağı olarak kullanılmış olduğu düşünülmektedir.

Anakara Üniversitesi Kütüphanecilik Enstitüsü 1954-1960 eğitim dönemlerinde, öğrencilere sunulan ders programları arasında "Kitap-Kütüphane-Matbaa Tarihi", "Kütüphaneciliğe Giriş", "Yazma Eserler", "Kütüphane Sevk ve İdaresi", "Fiş Çıkarma ve Kataloğa Geçirme", "Halk Kütüphaneleri", "Çocuk Edebiyatı", "Üniversite ve Araştırma Kütüphaneleri", "Okul Kütüphaneleri", "Fen ve Teknik Kütüphaneleri", "Müracaat-Bibliyografya ve Periyodikler", "Seri Eserler" adlı dersler bulunmaktaydı. 1961-1964 öğretim dönemlerinde ise, bu derslere ilaveten "Araştırma Metotları", "Osmanlı Paleografyası", "Kitap Seçim İlkeleri", "Konu Bibliyografyası", "İlim Literatürü", "Türk Kütüphaneciliğinin Meseleleri", "Mukayeseli Kütüphanecilik" ve "Katalog-Tasnif" dersleri de programa eklenmiştir.[151] 1964 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde açılan Kütüphanecilik Kürsüsünde verilen dersler; "Kütüphanecilik Bilimi ve Manevi Çalışma Tekniğine Giriş", "Matbaanın Tarihi", "Alıştırmalarla katalog Sorunları", "Konu Kataloğu", "Genel ve Özel Bibliyografya", "Araştırma Kurumları", "Dergiler", "Osmanlıca", "Bilimsel Araştırma Tekniği", "Kütüphane Yapıları Tarihi", "Halk Kütüphaneleri", "Baskı Tarihi ve Basma Eserler", "Doğu El Yazmaları", "Türkiye'de Kütüphanecilik", "Türk Kültürü ve Edebiyatı Tarihi" şeklindedir.

Söz konusu tercüme kitapların kütüphanecilik derslerinde kullanılmış olma ihtimalini güçlendiren en önemli veri, müfredat ile kitapların konuları arasındaki bire bir uyumdur. Tercüme faaliyetinde ağırlıklı olarak halk kütüphaneleri konusu tercih edilmiş olsa da mukayeseli kütüphanecilik, yazma eserler, okul kütüphaneleri ve tasnif konularında da tercüme eserler yayınlanmıştır.

Yeni anayasal düzenin Türkiye'de hayata geçirilmesiyle birlikte, kütüphanelere yönelik en kapsamlı girişim çalışmaları, 31 Ocak-17 Mart 1961 tarihleri arasında

[150] *a.e.*, s. 83.
[151] *a.e.*, s. 53.

tamamlanarak Milli Eğitim Bakanlığı Planlama Kurulu'na sunulmuş ve VII. Milli Eğitim Şurası'nda onaylanmış olan Kütüphaneler Komitesi Raporu'dur. Raporun içeriğinde Milli kütüphane, umumi kütüphaneler, halk kütüphaneleri, okul kütüphaneleri, personel yetiştirme, kütüphaneler arası iş birliği, kütüphaneler kanunu, üniversite kütüphaneleri ve derleme kanunu gibi ana başlıklar altında yürütülen çalışmalar, ülkenin bu alanlardaki 10 yıllık plan ve programlarını oluşturmak adına gerçekleştirilmiştir.[152] Raporun içeriğinde ele alınan konuların, söz konusu dönemde yayınlanan tercüme kitapların konuları ile örtüştüğü görülmektedir. Bu bağlamda, dönemin kütüphaneler ve kütüphanecilik adına çalışmalar yapan tüm tüzel kurumlarının, Türk kütüphaneciliğinde tespit ettikleri eksikler; halk kütüphaneleri, okul kütüphaneleri, kütüphaneci yetiştirme, üniversite kütüphaneleri, kataloglar olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum 1953-1974 yılları arasında kütüphanecilik alanında yapılan kitap tercümelerinin tercih sebeplerini açıklamaktadır. Zira UNESCO Türkiye Milli Yayınları'nın "Kütüphanecilik Elkitapları" serisinin tamamında, dönemin Milli Kütüphane Müdürü ve UNESCO Türkiye Yönetim Kurulu Üyesi Adnan Ötüken kitapların tercüme edilmesindeki amacın bu doğrultuda olduğunu şu sözlerle belirtmiştir:

> Modern anlamdaki kütüphaneciliğin memleketimize girişi çok yenidir. 15-20 yıllık bir mazisi olmasına rağmen Türkiye'de modern kütüphanecilik bu kısa devre içerisinde birçok eser vermiştir: Milli Kütüphanenin ve Bibliyografya Enstitüsünün kuruluşu, kütüphanecilik öğretiminin üniversiteye girişi, yeni bir kütüphaneci neslinin yetişmesi, kütüphanecilik derneklerinin kuruluşu, ilk kütüphanecilik meslek dergisinin yayınlanması, memleket kütüphanelerinde modern zihniyetin uyanışı ve bu müesseselerden bir kısmının yepyeni bir hüviyet kazanmaları hep bu devreye rastlar.
>
> Yine bu devre içerisinde kütüphanecilikle ilgili bir hayli yayım da yapılmıştır. Bunlar arasında bibliyografyalar büyük yekûn tutmaktadır. Fakat itiraf etmek gerekir ki bütün bu hareketlere uygun ölçüde, kütüphanecilik mesleğine veya tekniğine ait belli başlı elkitaplarının yayını mümkün olamamıştır. Halbuki yeni yetişen kütüphaneci neslinin elinde bu kabil eserleri bulundurmamız mutlak zarurettir. Bence bu hizmet, birinci planda Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Enstitüsüne ve Türk Kütüphaneciler Derneğine düşer. Kütüphanecilikte ileri gitmiş memleketlerde her yıl bu meslekle ilgili yüzlerce eser neşrolunmaktadır. Bunların en lüzumlularının biran evvel Türkçeye çevrilmesi ve bastırılması gerekmektedir.

Tercüme kitapların Türk kütüphaneciliğine etkileri hususunda, Adnan Ötüken'e benzer bir görüşü *"Modern Kütüphaneciliğin Esasları"* ve *"Amerikan Kütüphanecilik*

[152] *a.e.*, s. 76.

Tecrübeleri" kitaplarının editörü Prof. Dr. M. Carl White kitapların önsözünde şu şekilde ifade etmiştir:

"Birçok ülkelerde kütüphaneler üniversite eğitimine tabi olmalarına rağmen bunun tarihçesi eskiye gitmez. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi 1954-1955 yılında bir Kütüphanecilik bölümü kurmakla bu alanda iyi bir önderlik yapmıştır. Bu Enstitünün kuruluşu üzerinden yeteri kadar zaman geçince ve bunun sosyal bir ihtiyaç olduğu anlaşılınca da Fakülte bunu kürsü haline getirmiştir.

Kürsünün ilk sorumluluğu çeşitli akademik konularda geniş bir genel eğitim kazanmış yüksek kabiliyette gençler yetiştirmek ve bunun yanı sıra bunlara kütüphaneciliğin temel ilkelerini öğretmektir. İkinci sorumluluğu ise, ilim adamları, devlet idarecileri ve halkla birleşerek Türkiye için kütüphane hizmetlerini geliştirmektir. Kürsünün bu ikinci sorumluluğu ile ilgili olarak yapması gerekli iş ise araştırma, telif ve tercüme neşriyat yoluyla kütüphanecilik ilmi disiplinini geliştirmektir. Kuvvetli bir kütüphanecilik literatürüne, bir yandan eğitim ve öğretim, öte yandan üniversite ve toplum içinde çalışan kütüphanecilere yardım bakımından ihtiyaç vardır; çünkü Türkiye'nin bu alanda olup biten, düşünülen bütün işlerde lider olarak gördüğü insanlar bu kütüphanecilerdir. Suyun asıl seviyesinin üstüne çıkarılması ne ise, kütüphanecilik tecrübeleri istenilen standardın altında olan bir milletin bu standardı yükseltmesi de odur. Yalnız bu standard, kütüphaneciliğin nazariyesini ve felsefesini bilen insanlar olmadıkça hiçbir zaman yükselmez. Kütüphanecilik meselelerinin aydınlatılması işinin entelektüel çevrelerde ivedilikle düşünüldüğü bir anda bunları yerine getirmemek sorumluluğu bırakmak olacaktır."[153]

Kütüphanecilik alanına önemli bir katkı sağlamış olan Melvil Dewey'in *"Dewey Onlu Tasnif ve Relatif Endeks"* kitabı, Türk kütüphaneciliğinde özel bir konuma sahiptir. Bu eser, Türkçeye çevrilmesi sürecinde alanında uzman pek çok ismin önemli katkılarının olduğu bir çalışma olarak dikkat çeker. Dewey'in tasnif sistemini ve relatif endeks konseptini içeren bu kitap, Türk kütüphaneciliğinin temel referans kaynaklarından biri olarak kabul edilmektedir. Melvil Dewey'in eserinin Türkçeye çevrilmesi, kütüphanecilik literatürünü zenginleştiren ve Türk kütüphanecilerine yönetim ve sınıflandırma konularında rehberlik eden bir aşama olmuştur. Kitabın çevirisinde görev alan alanında uzman kişiler, Dewey'in sistemini Türk kütüphanelerine uyarlamak ve yerel ihtiyaçlara uygun hale getirmek adına önemli bir çaba sarf etmişlerdir. Bugün hala pek çok halk

[153] White, *a.g.e.*, Modern Kütüphaneciliğin Esasları, s. iv.

kütüphanesi ve araştırma kütüphanesinde referans eser olarak kullanılan bu kitap, Dewey'in sınıflandırma sistemine dayalı olarak materyallerin düzenlenmesi ve erişilebilirliği konularında sağladığı pratik çözümler nedeniyle değerini korumaktadır. Türk kütüphaneciliğinde bu eserin varlığı, bilgi kaynaklarının etkili bir şekilde düzenlenmesi ve kullanıcıların bilgiye daha hızlı erişimine katkıda bulunan temel bir kaynak olarak kabul edilmektedir. *"Dewey Onlu Tasnif ve Relatif Endeks"*, Türk kütüphaneciliğinin gelişimine önemli bir akademik katkı sunmuş ve bu alandaki profesyonellerin çalışmalarını yönlendirmiştir.

Kütüphanecilik konulu tercüme kitaplar dönemlerine hizmet ettikleri gibi, bugünün de akademik çalışmalarına hizmet etmektedir. Bu kitapların aldığı atıf sayıları akademik çalışmalara da konu olduğunun göstergesidir. Kütüphanecilik konulu tercüme kitaplardan bazılarının atıf analizi kitapların ilmi çalışmalarda kullanıldığını göstermektedir.

Atıfların genel değerlendirmesine göre, 1959 yılında yayımlanan *"Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü"* adlı çeviriye iki kez 1991 yılında atıfta bulunulmuştur ki bu durum, kütüphane bilimi alanında terminoloji eksikliğine işaret etmektedir. 1962 yılında halk kütüphaneleriyle ilgili olarak yayımlanan *"Yetişkinlerin Eğitiminde Halk Kütüphaneleri"* adlı çeviriye yapılan iki atıf, 1982 ve 1984 yıllarına denk gelmiştir. Bu durum, söz konusu kitabın belirli dönemlerde öne çıktığını göstermektedir. Ancak, bu kitabın daha sonradan çevrilen eserlere öncülük ettiği düşünülebilir. 1961 yılında yayımlanan *"Modern Kütüphaneciliğin Esasları"* adlı çeviri eser 1980'li yıllarda atıf almıştır. 1972 yılında çevrilen *"Modern Dokümantasyon ve Enformasyon İşlemleri"* adlı yapıta 1982 ve 1991 yıllarında iki kez atıfta bulunulmuştur.[154]

Bu dönemde kütüphanecilik alanında yapılan kitap tercümelerinin belirli bir plan dâhilinde icra edildiği söylenebilir. Söz konusu dönemde ülkenin okuryazarlık oranını arttırma hedefine ulaşmak için toplumu kütüphanelere yönlendirme yolu tercih edilmiştir. Dönem için kitaba erişim şartları düşünüldüğünde bu tercih, rasyonel bir yaklaşım olarak değerlendirebilir. Tercüme edilen kitaplar için, kütüphanelerin ve kütüphanecilerin eksik olduğu noktalara yönelik konu seçimleri yapıldığı görülmektedir. Bu bütünlük bize, kütüphane kullanım oranlarının arttırılması için kütüphanelerin daha verimli hizmet veren kurumlar haline getirilmek istendiğini açıklamaktadır. Bunu sağlamak için ise farklı milletlerin kütüphanecilik uygulamalarına hâkim yeni nesil kütüphaneciler yetiştirmek

[154] Mine Yazıcı, *Çeviri Etkinliği*, Multilingual, İstanbul 2004, s. 243.

yoluna gidildiği görülmektedir. Planlama doğrultusunda tercüme edilen kitapların, kütüphanelere doğrudan etki ettiklerini söylemek için kanıtlar olmamasına karşın, dönem içerisinde kütüphane sayılarındaki yukarı yönlü ivme bazı ipuçları vermektedir. Bu kitapların kütüphanecilerin gelişimine katkı verdiklerini düşündüren en belirgin faktör ise hem Ankara Üniversitesi hem İstanbul Üniversitesi'nde kütüphanecilik eğitimden verilen derslerinin, söz konusu kitapların konularıyla büyük oranda örtüşmesidir.

Sonuç olarak söz konusu kitapların en azından Türk kütüphaneciliğinin teorik açıdan ilerlemesini desteklediği söylenebilir. Kütüphane yönetimi, koleksiyon geliştirme, bina, kütüphaneci eğitimi gibi içerikleriyle kütüphanecilik alanındaki bilgi birikimini zenginleştirilmesini sağlamışlardır.

SONUÇ

1953-1974 dönemi, Türkiye tarihi içinde politik belirsizliklerin ve toplumsal çalkantıların sıkça yaşandığı dönem olmuştur. Ancak, bu dönem aynı zamanda ülkenin çeşitli alanlarında modernleşme hedeflerine odaklanarak Batı'ya yönelim gösterdiği önemli bir evre olarak nitelendirilebilir. Bu dönemde siyasi arenadaki belirsizlikler, 1950 yılında Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle başlamış ve ardından 27 Mayıs 1960 askeri darbesi ile zirveye ulaşmıştır. Darbenin ardından yeni bir anayasa ve çok partili siyasi sistemin yeniden kurulmasıyla, Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde önemli adımlar atılmıştır. Bununla birlikte, siyasi ve toplumsal çalkantıların yaşandığı bu dönemde, Türkiye'nin modernleşme hedefleri doğrultusunda önemli girişimlerde bulunulmuştur. Ekonomik alanda, ithal ikameci politikaların terkedilip serbest piyasa ekonomisine geçiş süreci başlamıştır. Aynı zamanda, eğitimde yapılan reformlarla okuryazarlık oranları arttırılmış ve üniversitelerdeki eğitim standartları yükseltilmiştir. Batı'ya yönelik bu modernleşme hamleleri, kültürel alanda da kendisini göstermiştir. Sanat, edebiyat ve mimarlık gibi alanlarda Batı'nın etkisi altında kalarak, Türk kültürüne yeni unsurlar katılmış ve uluslararası düzeyde daha fazla tanınma sağlanmıştır. Bu dönem, Türkiye'nin tarihsel evriminde hem zorlu siyasi olaylarla mücadele ettiği hem de modernleşme hedefine odaklandığı bir dönem olarak öne çıkmaktadır. Bu çift yönlü dinamik, Türkiye'nin hem iç hem de dış politikada kapsamlı bir dönüşüm geçirdiği bir zaman dilimini yansıtmaktadır.

Bu dönemde kütüphanecilik alanında yapılan 15 kitap tercümesi nicelik olarak sınırlı sayıya işaret etse de nitelik olarak yayınlandıkları dönemin kütüphanecilik literatürü için önem arz etmektedir. Bu kitaplar, kütüphanecilik alanında o dönemdeki öncelikli konulara yönelik bir odaklanmanın ve belirli bir stratejinin tezahürü olarak değerlendirilebilir. Tercüme kitapların büyük bir kısmının yayınlandığı 1961-1966 yılları arasında, özellikle halk kütüphaneleri ve halk kütüphaneleriyle bağlantılı konuların ağırlıklı olarak tercih edilmesi, aynı dönemin kalkınma planlarında vurgulanan halk kütüphanelerinin sayılarını artırmak isteği ile doğrudan ilişkilidir. Bu dönem, Türkiye'nin kalkınma stratejilerini yönlendiren ve kültürel gelişmeye vurgu yapan planlarla şekillenmiştir. Yapılan kitap tercümelerindeki bu özel tercih ile ülkedeki halk kütüphanelerinin önemine ve bu kütüphanelerin halka daha etkili bir şekilde hizmet vermesi gerekliliğine dikkat çekmek istenmiştir. Kalkınma planları, geniş kitlelere hitap

eden kültürel kurumların sayısını artırmayı ve bu kurumların toplumun bilgi ihtiyaçlarına daha etkin bir şekilde yanıt vermesini hedeflemiştir. Bu dönemdeki kitap tercümelerinin içeriği, halk kütüphanelerine ve genel olarak halkın bilgi edinimine odaklanarak, toplumun kültürel gelişimine katkıda bulunma amacını taşımış olabilir. Bu bağlamda, tercüme edilen kitapların seçimi, geniş kitlelere yönelik eğitim, kültür ve bilgiye erişim fırsatlarını artırmayı hedefleyen bir stratejinin yansıması olarak değerlendirilebilir. Halk kütüphanelerine vurgu, bu dönemde kültürel ve bilimsel bilgiye erişimin demokratikleşmesini destekleme amacını yansıtmaktadır. Bu çerçevede, yapılan kitap tercümelerinin özellikle halkın geniş kesimlerine hitap etmesi ve kütüphane kaynaklarını daha kapsamlı hale getirmesi beklenmiştir. Bu, aynı zamanda kültürel zenginliğin toplumun tüm katmanlarına ulaşmasına yönelik bir çabanın bir parçası olarak da değerlendirilebilir.

Bu dönemde gerçekleştirilen 15 kitap tercümesinin incelenmesi sonucunda, Şahap Nazmi Coşkunlar tarafından tercüme edilen *"Büyük Britanya ve İrlanda Kütüphanelerinde Şarka Ait Yazma Eserler Koleksiyonları (Genel Bilgi)"* kitabı hariç, 14 kitabın tercüme sürecinde kamu kurumlarının aktif bir şekilde yer aldığı görülmektedir. UNESCO Türkiye, Ankara Üniversitesi, Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Kütüphane ve TÜRDOK gibi önemli kuruluşlar, bu tercüme projelerine kurumsal olarak destek sağlayarak dönemin tercüme kitaplarına katkıda bulunmuşlardır. Kitap tercümelerinde kamu kurumlarının bu kadar etkin bir rol oynamış olması, Türkiye'nin o dönemdeki kültürel ve bilimsel politikalarının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. UNESCO Türkiye'nin 9 kitapla katkı sağlamış olması, uluslararası düzeyde kültür ve bilim alanlarında iş birliği ve entegrasyon çabalarına işaret eder. Ankara Üniversitesi'nin 2 kitapla bu sürece dâhil olması ise üniversitelerin kütüphanecilik literatürüne ve akademik gelişmelere olan katkısını vurgular. Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Kütüphane ve TÜRDOK'un da tercüme süreçlerine katılımı, Türkiye'deki eğitim ve kültürel kaynakların çeşitlendirilmesi amacını yansıtmaktadır. Bu kurumlar, ulusal çapta eğitim ve kültür politikalarının etkin bir şekilde destekçisi olarak öne çıkmıştır. Bu kurumsal katkılar, kitap tercümelerinin sadece dil açısından değil, aynı zamanda içerik ve konu açısından da belirli bir odak ve stratejiye sahip olduğunu gösterir. Kamu kurumlarının bu süreçte aktif rol alması, tercüme edilen eserlerin Türkiye'nin bilim, kültür ve eğitim hedefleriyle uyumlu bir şekilde seçilip yayımlandığını gösterir. Söz konusu kurumlar kitap tercümelerinin süreçlerini desteklerken, kitapların basım-yayım maliyetleri, UNESCO,

Ford Vakfı, Amerikan Haberler Merkezi gibi yabancı menşeili kurumlar tarafından karşılanmıştır. Bu durum kültür faaliyetlerine ayrılan bütçenin sınırlı olduğuna işaret etmektedir. Mali yetersizlik, bu dönemde yapılan kitap tercümelerinin sayısal karşılığının yeteri kadar olmamasında önemli bir etken olduğu ihtimalini güçlendirmektedir.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde kütüphanecilik eğitimi, 1953 yılında başlatılmıştır. Eğitim programının ilk mezunları, 1957 yılında kütüphanecilik mesleğini profesyonel bir düzeye taşımışlardır. Bu dönem, modern bir kütüphanecilik nesli yetiştirme düşüncesinin ivme kazandığı dönem olarak nitelendirilebilir. Zira dönemin Milli Kütüphane Müdürü ve Kültür Müsteşarı Adnan Ötüken UNESCO Türkiye Milli Yayınları'nın "Kütüphanecilik Elkitapları" serisinde yer alan tercümelerin "Eser Hakkında" bölümlerinde bu durumu açıkça ifade etmiştir. Modern kütüphaneciler yetiştirmek için, Batı'nın kütüphanecilik uygulamalarının tercüme yoluyla Türk kütüphaneciliğine entegre edilmesi hedeflenmiştir. Bu durumu, tercüme için seçilen kitapların içeriklerinde yer alan konu başlıkları ve kullanılan görsellerden anlamak mümkündür.

Kitapların konuları ile kütüphanecilik öğretimi ders isimleri arasında dikkate değer bir örtüşme tespit edilmiştir. Özellikle, tercüme kitapların içerikleri, üniversitelerde verilen kütüphanecilik derslerinin konularıyla benzerlik göstermektedir.

Çalışma kapsamında incelenen tercüme kitapların genellikle halk kütüphaneleri konusundan seçilmiş olması, incelenen dönem içerisindeki halk kütüphanelerinin sayılarını ve kullanım sıklığını arttırma hedefini göstermektedir. Bu durum çalışmanın birinci hipotezini güçlendiren bir diğer önemli bulgu olarak ortaya çıkmıştır.

Çalışma kapsamında, tercümelerin yayınlanmasında etkili olan uluslararası desteklerin varlığını anlamak amacıyla yapılan araştırmada, ilk kütüphanecilik bölümünün kuruluşu incelemiş ve bu bağlamda elde edilen bulgular, ikinci hipotezi destekleyici nitelikte olmuştur. Özellikle, Ford Vakfı'nın ilk kütüphanecilik bölümünün kuruluşu sürecinde sağladığı destek, bu bağlamda belirgin bir rol oynamıştır. Ford Vakfı'nın maddi katkıları, kütüphanecilik alanında uzman yetiştirilmesi ve bu uzmanların kütüphane hizmetlerinde etkili bir şekilde görev almasını sağlama amacını taşımıştır.

Ayrıca, kitapların yayımlanmasında gözlemlenen destek mekanizmaları incelendiğinde, UNESCO ve Amerikan Haberler Merkezi gibi uluslararası kurumların sağladığı yardımların belirleyici olduğu görülmüştür. UNESCO'nun ve Amerikan

Haberler Merkezi'nin sağladığı katkılar, tercümelerin yayınlanması sürecinde önemli bir rol oynamış ve bu da çalışmanın ikinci hipotezini güçlendirmiştir.

Çalışmanın üçüncü hipotezini desteleyen en belirgin bulgu, incelenen dönem içerisindeki tercüme kitapların çevirisini profesyonel mütercimler yerine kütüphanecilerin yapmış olmasıdır. Malî imkânsızlıkların etkisi altındaki dönemde yapılan tercüme faaliyetlerinde kütüphaneciler, meslekî idealleri doğrultusunda söz konusu kitapların tercüme edilmesi görevini üstlenmişlerdir.

Nihai olarak, 1953-1974 yılları arasında gerçekleştirilen çabalar, halk kütüphanelerinin yaygınlaştırılması, kütüphanecilik uygulamalarının çeşitlendirilmesi, toplumun kitaplara erişiminin kolaylaştırılması, topluma okuma alışkanlığı kazandırarak kültür seviyesinin artırılması, modern kütüphanecilerin yetiştirilmesi, kütüphanecilik alanındaki gelişmeleri uluslararası standartlara uygun bir şekilde takip edilmesi hedefleriyle kütüphanecilik alanında kitap tercümelerinin yapıldığı sonucuna varılmıştır. Bu çerçevede yapılan kitap tercümeleri hem bilgiye erişimi kolaylaştırmış hem de kütüphanecilerin çağdaş uygulamalara uyum sağlamalarına yardımcı olmuştur.

KAYNAKÇA

1920-1989 T.C. Hükümet Programlarında Kültür Politikası. T.C. Kültür Bakanlığı. Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Yayın No: 2, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 1990.

Abacıoğlu, Behire. "Toplu Katalog" *Türk Kütüphaneciliği*, C. 2., S. 2 (1953), s. 157-158.

Abacıoğlu, Behire, çev. *Milli Kütüphaneler: Görevleri ve Sorunları Avrupa Milli Kütüphaneleri Kollogyumu*, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1963.

Acaroğlu, M. Türker. "Derleme Kanununun Değiştirilmesi Çabaları". *Türk Kütüphaneciliği,* C. 16, S. 1 (1967), s. 36-44.

Acaroğlu, M. Türker. "Kütüphaneciliğimizin Elli Yılı", *Türk Kütüphaneciliği* C. 24, S. 1 (1975), s. 7-13.

Ağaoğlu, Bülent. *Çeviri Kaynakçaları (Türkiye)*, İstanbul, 2013.

Ağaoğlu, Bülent. *Türkiye Kütüphanecilik Bibliyografyalarının Bibliyografyası*, İstanbul, 1986.

Akandere, Osman. *Millî Şef Dönemi: Çok Partili Hayata Geçişte Rol Oynayan İç ve Dış Tesirler*, İz Yayıncılık, İstanbul 1998.

Alp, Hayrünisa. "Cumhuriyet Dönemi Türk Kütüphaneleri ve Kütüphaneciliği (1923-1950)". Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2003.

Alpay, Meral. *Harf Devriminin Kütüphanelere Yansıması*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü, İstanbul 1976.

Anameriç, Hakan ve Fatih Rukancı. "Belgelerle Türk Kütüphanecilik Tarihi (1938-1960): Retrospektif bir Değerlendirme (i)". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* C. 21, S. 1 (2017), s. 49-70.

Anamur, Hasan. *Hommage a Hasan-Ali Yücel Anma Kitabı*, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul 1997.

Arıkan, Zeki. "Cumhuriyet Döneminde Hümanizma Akımı", *"Bilanço 1923- 1998: '"Türkiye Cumhuriyeti'nin 75 Yılına Toplu Bakış"' Uluslararası Kongresi C. 1: Siyaset- Kültür- Uluslararası İlişkiler"*, 1999.

Ayas, Nevzad. *Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitimi: Kuruluşlar ve Tarihçeler*. Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara 1948.

Aysal, Necdet ve Lütfi Arslan. “Siyasal ve Kültürel Diplomasi Sarmalında Türk-Amerikan İlişkilerinin Gelişimi: ‘Fulbright Programı Anlaşması’”. *OPUS International Journal of Society Researches* C. 18, S. 42 (2021), s. 5999-6024.

Barut, Evren. “Ulus-Devlet İnşasında Çeviri ve İdeolojinin Rolü Çerçevesinde ‘Tercüme Bürosu’ Ve ‘Tercüme’ Dergisi”, Doktora Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara 2020.

Baysal, Jale. “Cumhuriyet Döneminde Türk Kütüphaneciliğinin Gelişmesi”, *Cumhuriyetin 50. Yılına Armağan*, Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1973.

Baysal, Jale. “İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü’nün Yirmi Yıllık Tarihçesi 1964-1984”. *İÜ Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Dergisi Belge Bilgi Kütüphane Araştırmaları,* C.1, (1987), s. 5-15.

Baysal, Jale. *Kitap ve Kütüphane Tarihine Giriş*. 2. bs. Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi Yayınları, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, İstanbul 1992.

Brummel, L. *Toplu Kataloglar Örgütlenmeleri ve Çalışmaları*, Çeviren Behire Balkan. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1963.

Candan, Buket. “Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Yayıncılık ve Kütüphaneciliğin Gelişiminde Telif Hakkı ve Derleme Yasalarının Etkileri”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2013.

Çakın, İrfan. “25. Yılında Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü”, *Kütüphanecilik Bölümü 25. Yıla Armağan*. Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü, Ankara 1997.

Çakmak, Fevzi. “Halkevlerinin Kapatılması ve Cumhuriyet Halk Partisi Mallarına El Konulması”, *History Studies International Journal of History* C. 7, S. 7 (2015), s. 1-21.

Dağcı, Gül Tuba. “Uluslararası Türkiye Cumhuriyeti Sempozyumu Bildirileri 22-24 Ekim 2008”, içinde *1957 Seçimleri: Demokrat Partiyi 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi’ne Getiren Süreç*, ed. Bayram Kodaman vd., Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta 2008.

Dağlı, Nuran ve Belma Aktürk, ed. *Hükümetler ve Programları, 1920-1960, 1960-1980, 1980-1987*. TBMM Kütüphane Dokümantasyon ve Tercüme Müdürlüğü, TBMM, Ankara 1988.

Danton, Periam J. *Kütüphanecilerin Yetişmesi*. Çeviren Behire Balkan, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1966.

Demir, Bilal. “Yeni Türk Edebiyatı’nın Kaynakları: Tercümeler Meselesi ve Etkileri”, *Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 2019.

Demirbaş, Durmuş. *1921, 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarında Siyasal Yapılanma ve Bunların Siyasal Hayata Etkileri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1989.

Demokrat Parti Meclis Grubu İdare Kurulu, “*Demokrat Parti Meclis Grubu Müzakere Zabtı*”, 12 Aralık 1950.

Dewey, John. *Türkiye Maarifi Hakkında Rapor*, Millî Eğitim Basımevi, 1952.

Dewey, Melvil. *Dewey Onlu Tasnif ve Relatif Endeks = Dewey Decimal Classification and Relative Index*, Milli Eğitim İstanbul Basımevi, İstanbul 1962.

Douglas, Mary Peacock. *İlkokul Kütüphaneleri*, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Ankara,1962.

Düstur: 3. tertip ., 1954.

Ellinger, Werner B., *Amerika’da Hukuk Kitapları ve Hukuk Kütüphaneleri*, t.y.

Erhat, Azra. “Tercüme Bürosu”. *Yeni Ufuklar*, C. 21, S. 247, (1974), s. 8-16.

Erzurum, Kenan. “Dünya Edebiyatından Tercümeler”. *Türk Kütüphaneciliği,* C. 32, S. 1, (2018), s. 33-39.

GEZER, Gökmen ve Muhammed Zahit CAN. “Kültürü çevirmek: Kültür aktarımı kapsamında çeviri”. *Rumeli Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 17, s. 355-70.

Gürçağlar, Şehnaz Tahir. *Türkiye’de Çevirinin Politikası ve Poetikası: 1923-1960*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2018.

Gürsel, Nedim. “Uygarlık ve Çeviri”, Cumhuriyet *Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*. C. 2, İletişim Yayınları, İstanbul 1983.

Haberler. “Haberler”. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni* C. 13, S. 3-4 (1964).

Haberler, TK Yayın Kurulu. “Haberler”. *Türk Kütüphaneciliği* C. 1, S. 1 (1952).

Haberler, TK Yayın Kurulu. “Haberler”. *Türk Kütüphaneciliği* C. 2, S. 1 (1953).

Haberler, TK Yayın Kurulu. “Haberler”. *Türk Kütüphaneciliği* C. 3, S. 2 (1954).

Haberler, TK Yayın Kurulu. “Haberler”. *Türk Kütüphaneciliği* C. 14, S. 1-2 (1965).

Haberler, TK Yayın Kurulu. “Haberler”. *Türk Kütüphaneciliği* C. 14, S. 3-4 (1965).

Haberler, TK Yayın Kurulu. “Haberler”. *Türk Kütüphaneciliği* C. 15, S. 2 (1966).

Haberler, TK Yayın Kurulu. “Haberler”. *Türk Kütüphaneciliği* C. 16, S. 3 (1967).

Haberler, TK Yayın Kurulu. “Haberler”. *Türk Kütüphaneciliği* C. 17, S. 1 (1968).

Haberler, TK Yayın Kurulu. “Haberler”. *Türk Kütüphaneciliği* C. 19, S. 3 (1970).

Haberler, TK Yayın Kurulu. “Haberler”. *Türk Kütüphaneciliği* C. 20, S. 3 (1971).

Hanioğlu, M. Şükrü. *Atatürk: Entelektüel Biyografi*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 2023.

Karpat, Kemal H. *Türk Siyasi Tarihi: Siyasal Sistemin Evrimi* Timaş Yayınları, İstanbul 2017.

“https://sozluk.gov.tr/”. [Erişim tarihi 26 Ekim 2022].

Heintze, Ingeborg. *Küçük Bir Halk Kütüphanesinin Kurulması*, Çeviren Mualla Yaman. Milli Kütüphane, Ankara 1964.

İnan Özer ve Umut Bekcan. “Demokrat Parti İktidarı (1950-60): Bir Dönemin Demokrasi Anlayışı”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* C. 1, S. 2, (2008).

“İstanbul Bilgi Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü”. https://eu.bilgi.edu.tr/en/blog/kulturpolitikasi/. , [Erişim tarihi: 14.08.202]

Juchhoff, Rudolf. *Üniversite Kütüphaneleri*, Çeviren Meral Şenöz, Ege Üniversitesi, İzmir 1968.

Kaçmazoğlu, Bayram. *27 Mayıstan 12 Mart’a Türkiye’de Siyasal Fikir Hareketleri,* Birey Yayıncılık, İstanbul 1995.

Karpat, Kemal H. *Kısa Türkiye Tarihi 1800-2012*, Timaş Yayınları, İstanbul 2012

Karpat, Kemal H. *Türk Siyasi Tarihi: Siyasal Sistemin Evrimi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2012

Kartal, Sadık. “Toplum Kalkınmasında Farklı Bir Eğitim Kurumu: Köy Enstitüleri”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* C. 4, S. 1 (2008), s. 23-36.

Kayaoğlu, Taceddin. *Türkiyede Tercüme Müesseseleri*, Kitabevi, İstanbul 2017.

Keskin, Yusuf. “Demokrat Parti İktidarı ve Günümüze Yansımaları”, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* C. 2, S. 2, (2012).

Kocaman, Ahmet. “Çeviri, Çeviri Eleştirisi ve Dilbilim”. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi* S. 4, (1993), s. 1-4.

Köklü, Elif. *Türkiye’de 1960 Sonrasında Kütüphanecilikte Yenilikler*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.

Kuran, Nedret Pınar. *Kültürlerarası İletişim Aracı Olarak Çeviri: Ingeborg Bachmann’ın Das Dreibigste Jahr Adlı Öyküsünün Türkçe ve İngilizce Çevirileri Üzerinde Bir Eleştiri Denemesi* [Erişim tarihi: 22.11.2022].

Küçükkayacı, Atilla. *Anılar ve Tanıklarla Köy Enstitülerinin Kısa Tarihi,* 1984 Yayınevi, İstanbul 2020.

https://kygm.ktb.gov.tr/TR-3/kurulus-ve-gorevler.html, “Kuruluş ve Görevler”. [Erişim tarihi: 06.07.2022]

McAnally, Arthur M. *Kütüphane Mimarisinde Modern Eğilimler*, Çeviren Sema Göksel, Ankara 1969.

Mccolvin, Lionel R. *Çocuk Kütüphaneleri*, Çeviren Abdülkadir Salgır ve Behire Balkan, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1963.

McColvin, Lionel R. *Halk Kütüphaneleri Yayma Faaliyetleri,* Çeviren Berin U. Yurdadoğ, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1963.

Modern Dokümantasyon ve Enformasyon İşlemleri, TÜRDOK, Ankara 1972.

Morsch, Lucile. *Amerika Birleşik Devletleri'ndeki İlim ve Araştırma Kütüphanesi*, t.y.

Morsch, Lucile *M. Amerika'da Halk Kütüphaneleri,* Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara 1960.

Moys, Elizabeth M. *Yeni Üniversite Kütüphaneleri Kurmanın Ortaya Koyduğu Problemler*, Çeviren Kemalettin Özerdem, Ege Üniversitesi, İzmir 1967.

Oğuz, Esin Sultan. *Türkiye'de Kültür Politikaları ve Kütüphaneler, 1923-1980*, Hiperlink, İstanbul 2010.

Ötüken, Adnan. "Millî Kütüphane Nasil Kuruldu?" *Türk Kütüphaneciliği,* C. 4, S. 1 (1955), s 1-40.

Ötüken, Adnan. "Türkiye'de Kütüphanecilik Öğretiminin Tarihçesi". *Türk Kütüphaneciliği,* C. 6, S. 1-2 (1957), s. 1-35.

Özdemir, Yavuz ve Elif Aktaş. "Halkevleri (1932'den 1951'e), *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* S. 45 (2011) s. 235-262.

Öztürk, İlyas. *Tarihsel Süreçte Çeviri (Übersetzung in Den Geschichtlichen Perioden)*, Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sakarya 2000.

Pearson, James Dougles. *Büyük Britanya ve İrlanda Kütüphanelerinde Şarka Ait Yazma Eserler Koleksiyonları,* Çeviren Şahap Nazmi Coşkunlar, 1956.

Rukancı, Fatih, ve Hakan Anameriç. "Belgelerle Türk Kütüphanecilik Tarihi (1960-1980): Retrospektif Bir Değerlendirme (II)". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 21, S. 1 (2017), s. 71-95.

Sağlamtunç, Tülin. *Çağdaş Kütüphanecilik ve Düşünce Özgürlüğü Üzerine...*, 1994.

Savaşçı, Abdullah ve Nurten Eke. *Türk Kütüphanecilik Bibliyografyası*, Güven Matbaası, Ankara 1976.

Sefercioğlu, Necmeddin. "1972'nin Getirdikleri". *Türk Kütüphaneciliği*, C. 21, S. 1 (1972), s. 1-4.

Sevgisunar, M. Kemal. *Türkiye'de Siyasetin Bilgi ve Belge Yönetimi Alanına Etkileri*, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara 2009.

Soysal, Özer. “Kütüphanecilik Meselelerimiz ve Unesco”, *Türk Kütüphaneciliği*, C.12, S. 1-2, (1963), s. 67-69.

Soysal, Özer. “Cumhuriyet ve Kütüphaneciliğimiz 1923’ten 1963’e,” *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Dergisi Bilgi ve Kütüphane Araştırmaları*, S 1, (1987), s. 17-78.

Soysal, Özer. “Türk Kütüphaneciliğinin Tüzel Yapısı”, *Türk Kütüphaneciliği: Bilginin Yazgısı*, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara 1998.

Subaşıoğlu, F., ve O. G. Tamdoğan. “Ankara Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü’nün Kuruluş Öyküsü”, *Türk Kütüphaneciliği, C.* 28, S. 4, (2014).

Şenalp, Leman. “Cumhuriyet Döneminde Kütüphaneciliğimiz”, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni,* C. 23, S.1 (1974) s. 38-47.

Taner, Sönmez, çev. *Bilginin Anahtarı: Evrensel Onlu Sınıflandırma*, TÜBİTAK, Ankara 1972.

Thompson, Lawrence S. “Orta Öğretim Kütüphanesi”, *Türk Kütüphaneciliği,* C. 1, S. 2, (1953), s. 101-109.

Thompson, Lawrence S. *“Türkiye’de Kütüphaneleri Geliştirme Programı”*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara 1952.

Thomsen, Carl. *Yetişkinlerin Eğitiminde Halk Kütüphaneleri,* Çeviren Behire Abacıoğlu, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1962.

Toplu, Mehmet. “Mesleki Bir Örgüt Olarak Türk Kütüphaneciler Derneği’nin Altmış Yıllık Gelişim Çizgisi”. *Türk Kütüphaneciliği*, C. 23, S. 4 (2009), s. 678-741.

Topuz, Hıfzı. *Dünyada ve Türkiye’de Kültür Politikaları*, Adam Yayınları, İstanbul 1998.

“Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu”. [Erişim tarihi:17.10.202]. https://www.tubitak.gov.tr/tr/icerik-hakkimizda.

https://www.toplukatalog.gov.tr, “Ulusal Toplu Katalog Tarama”. [Erişim tarihi: 19.10.2023]

White, Carl M. *Amerikan Kütüphanecilik Tecrübeleri*. Kütüphanecilik Enstitüsü Yayımı, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara, 1961.

White, Carl M. *Kütüphaneciliğin Birleştirici Kaderi ve Kültürlü Cemiyeti*, 1959.

White, Carl Milton. *Modern Kütüphaneciliğin Esasları: Birleşik Amerika Devletleri, İngiltere, Batı Almanya ve Danimarka’da Kütüphanecilik Nazariye ve Tatbikatının Özeti*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1961.

Yazıcı, Mine. *Çeviri Etkinliği,* Multilingual, İstanbul 2004.

Yazıcı, Mine. *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları*, Multilingual, İstanbul 2007.

Yılmaz, Bülent. *Türkiye'de Kültür Politikası ve Kütüphane: 1980 Sonrası Durum*, Türk Kütüphaneciler Derneği Ankara Şubesi, Ankara 2009.

Zürcher, Erik Jan. *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul 2017.

EK-1 1953-1974 YILLARINDA KÜTÜPHANECİLİK ALANINDA YAPILAN KİTAP TERCÜMELERİ

Yıl	Eser Türkçe Adı	Eser Orijinal Adı	Konu	Yazar	Yayınlayan / Yayınevi / Basımevi	Çeviren	Dizi	TKD Başkanı	Kültür Bakanı	Başbakan	İktidar
1959	Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü	Vocabulairum Bibliothecari	Terminoloji	H. Lamaitre, A. Thompson, Leman Şenalp	Türk Tarih Kurumu	Leman Şenalp	–	İsmet Parmaksızoğlu-Bahri Ulaş	Ali Server Somuncuoğlu	Adnan Menderes	Demokrat Parti
1961	Modern Kütüphanecilığin Esasları	–	Yabancı ülkelerin kütüphanecilik uygulamaları	ed. M. Carl White	Ankara Üniversitesi	Berin U. Yurdadoğ, Osman Ersoy	–	Osman Ersoy	Selim Rauf Sarper -Cihad Baban-Kemal Sahir Kurutluoğlu	Cemal Gürsel	Askeri
1961	Amerikan Kütüphanecilik Tecrübeleri	–	Yabancı ülkelerin kütüphanecilik uygulamaları	ed. M. Carl White	Ankara Üniversitesi	Berin U. Yurdadoğ, İlhan Kum, Osman Ersoy	–	Osman Ersoy	Selim Rauf Sarper -Cihad Baban-Kemal Sahir Kurutluoğlu	Cemal Gürsel	Askeri
1962	Dewey Onlu Tasnif ve Relatif Endeks (gg. 15. bsk.)	Dewey Decimal Classification and Relaitve İndex	Kataloglama	Melvil Dewey	Milli Eğitim Bakanlığı	Nusret Hızır, Abdülkadir Salgır vd.	–	Osman Ersoy	Kamran Evliyaoğlu-Ahmet Celâlettin Karasapan	İsmet İnönü	CHP
1962	Yetişkinlerin Eğitiminde Halk Kütüphaneleri	Adult Education Activities for Public Libraries (1950)	Halk kütüphaneleri	Carl Thomsen, Edward Sydney ve Miriam D. Tompkins	Unesco Türkiye Milli Komisyonu	Behire Balkan (Abacıoğlu)	Kütüphanecilik elkitapları: 1	Osman Ersoy	Kamran Evliyaoğlu-Ahmet Celâlettin Karasapan	İsmet İnönü	CHP
1962	İlkokul Kütüphaneleri	The Primary School Library and Its Service (1961)	Okul kütüphaneleri	Mary Peacock Douglas	Unesco Türkiye Milli Komisyonu	Behire Balkan (Abacıoğlu)	Kütüphanecilik elkitapları: 2	Osman Ersoy	Kamran Evliyaoğlu-Ahmet Celâlettin Karasapan	İsmet İnönü	CHP
1963	Milli Kütüphaneler : Görevleri ve Sorunları	Taches et Problemes des Bibliotheques Nationales	Milli kütüphaneler	Kollektif	Unesco Türkiye Milli Komisyonu	Behire Balkan (Abacıoğlu)	Kütüphanecilik elkitapları: 3	Osman Ersoy	Ahmet Celâlettin Karasapan - Nurettin Ardıçoğlu	İsmet İnönü	CHP

Yıl	Eser Türkçe Adı	Eser Orijinal Adı	Konu	Yazar	Yayınlayan / Yayınevi / Basımevi	Çeviren	Dizi	TKD Başkanı	Kültür Bakanı	Başbakan	İktidar
1963	Toplu Kataloglar: Örgütlenmeleri ve Çalışmaları	Union Catalogues: Their Problems and Organization	Toplu katalogkar	L.eendert Brummel	Unesco Türkiye Milli Komisyonu	Behire Balkan (Abacıoğlu)	Kütüphanecilik elkitapları: 5	Osman Ersoy	Ahmet Celâlettin Karasapan - Nurettin Ardıçoğlu	İsmet İnönü	CHP
1963	Çocuk Kütüphaneleri	Libraries for Childiren (1961)	Çocuk kütüphaneleri	Lionel R. McColvin	Unesco Türkiye Milli Komisyonu	Abdülkadir Salgır-Behire Balkan	Kütüphanecilik elkitapları: 6	Osman Ersoy	Ahmet Celâlettin Karasapan - Nurettin Ardıçoğlu	İsmet İnönü	CHP
1963	Halk Kütüphaneleri Binaları	Public Library Services for Children	Halk kütüphaneleri	Galvin Hayt R., Martin Van Busen	Unesco Türkiye Milli Komisyonu	Behire Balkan (Abacıoğlu)	Kütüphanecilik elkitapları: 7	Osman Ersoy	Ahmet Celâlettin Karasapan - Nurettin Ardıçoğlu	İsmet İnönü	CHP
1964	Küçük Bir Halk Kütüphanesinin Kurulması	The Organization of the Small Public Library (1963)	Halk kütüphaneleri	Ingeborg Heintze	Milli Kütüphane	Mualla Yaman	Kütüphanecilik elkitapları: 8	Osman Ersoy-Abdülkadir Salgır	Ali İhsan Göğüş	İsmet İnönü	CHP
1963	Kütüphanecilerin Yetişmesi	Education for Librarianship (1949)	Kütüphanecilik eğitimi	Donton J. Periam	Unesco Türkiye Milli Komisyonu	Behire Balkan (Abacıoğlu)	Kütüphanecilik elkitapları: 9	Abdülkadir Salgır	Nihad Kürşad	Süleyman Demirel	Adalet Partisi
1969	Büyük Britanya ve İrlanda Kütüphanelerinde Şarka Ait Yazma Eserler Koleksiyonları	Oriental Manuscript Collections in the Libraries Great Britain and İreland London	Yazma eserler	James Douglas Pearson	–	Şahap Nazmi Coşkunlar	Küçük Kitapçağızlar Serisi: 1	Necmeddin Sefercioğlu	Ahmet Celâlettin Karasapan-Nurettin Ardıçoğlu	Süleyman Demirel	Adalet Partisi
1972	Modern Dokümantasyon ve Enformasyon İşlemleri	Modern Documenation and Information Proctices	Dokümantasyon merkezleri	Otto Frank, Edwin Holmstorm	TÜRDOK	Berin U. Yurdadoğ	Türdok Yayınları: 7	Necmeddin Sefercioğlu	Erol Yılmaz Akçal	Ferti Melen	Cumhuriyetçi Güven Partisi